

JOSEF ČAPEK

STÍN KAPRADINY

Rudolf Aksamit a Václav Kala, kamarádi v dobrém i zlém, se shýbali nad kořistí. Ty modrý, černý a zelený lese, ty lese hnědý a mlhavý! Divá radost jim probíhá pytláckými nervy; pod prsty měli tělo zvířete, to krásné tělo srnce. – Byl jejich.

„Vašku – Vašku,“ sykotal Aksamit. „Rudo, ach, Rudo,“ vydechl Václav Kala. Třáslí se okouzlením; rozkoš v nich nadšeně trnula, krví šuměla opilá závrať. Ty můj kulatý světe, to se nám to dnes povedlo! To se ani povídat nedá.

Vašek a Ruda se shýbali nad srncem, pod prsty měli tělo zvířete, poddajné, ještě teplé, ještě nádherně napjaté, a teď do toho z houští vyrazil hajný a zasyčel: „Stůj!“ Tohleto byly staré účty, hlas hajného chraptěl zuřivostí. Ty štědrý, divoký lese! To tělo srnce, ještě teplé a napjaté! Pytlácká radost se naráz v žilách zastavila a náhlým přetlakem vyvěřela v lávu rudého vzteku. Ruda se přikrčil za srncem, naježila se v něm rozlícená šelma, Vašek se cítí hajnému skákati na krk. A už vyšlehl oheň msty, puška práskla, to Ruda střílí do hajného. „Potvory!“ křičí nepřítel a kácí se do trávy, hlavu na stranu. A ještě několik ran do něho, jak tady klesá a leží. „Má dost!“ sípe Vašek, a Ruda tříští ještě navrch pažbou to zbité tělo, které už duše opustila.

Vy jste mně dali – chroptí tělo, ale ta vzkypělá láva nemá konce, vše sopečně a valí se až pod nehty, až do horkých boltců, až do víček očí.

Má dost, skučí Rudolf Aksamit a Václav Kala, má dost to mrtvé tělo, ještě teplé, ještě napjaté, to poddajné tělo, které už nikdy hajným nebude. Ten nám už toho srnce nevezme, ten se už nikdy nebude napařovat po lesích, ten už si nikdy nepůjde pro tabák! – To tělo bylo přece už bez života, není v něm krve ani duše, už necítí ani nevnímá, a ještě je bijí a kopají. To byl vražděn hněv hněvem, zášť záští, pořádek zločinem a právo zlým strachem, ten nebožtík byl proto tak lítě pobíjen, protože se pořád nezdál mrtvý dost.

Má dost! popadá Vašek po dechu. To jsme ho dodělali, tenhle hajný už nikoho z lesa vyháněti nebude: pod jeho nohama už nikdy nezachrastí suché jehličí; hola, ten mrtvý si už nikdy neposadí na klín své nejmladší dítě, žábu světlých vlásků, která se ještě nenaučila říkat táto. Ten se už domů nevrátí takový, jaký odešel!

Budou u hajných čekat, táta nikde. I obuje se hajná, hodí si přes hlavu šátek a běží: Otevřte, to jsem já, hajná, muž se mně z lesa nevrátil! Jestlipak se mu něco nestalo, jestlipak nám ho tam nezabili! – Ach bože, hajná, a jak! už jsme ho našli. Darmo vám nebylo ouzko: podívejte se, co vám z něho udělali!

Najdou hajného, hajný je surově pobitý, a budou hledat, kdo mu to udělal.

To? Tohle mně na chlup tak vypadá jako pytlácká msta. Troufám, že neprohádám chalupu, když myslím, že ani nemusíte hledat moc daleko –. Vašku, pryč! syčí Ruda Aksamit, aby nás tu tak někdo viděl! Pryč odtud, pryč! Ruče se pytláci chápou zvěřiny a nechávají mrtvého hajného za sebou. Leží a nehýbe se; brouci mu polezou po tváři, slimáci popíšou svým stříbrem jeho ustydlé čelo, šedivá můrka se mu zaplete do vlasů. Však je to jeho vina. Sám si to způsobil; proč sem lez'! Vlekou se se srncem, teď je jejich, jistotně je ten kus jejich a už nikoho jiného. Ten zabitý, ten jim ho už nevezme. „Sakra taky, co je nám teď platný ten srnec,“ skřípe Vašek, „houby, nač my se tu s ním taháme, k čertu s ním!“ Odhazují srnce: Na, hajný, když jsi tak o něj stál, tak si ho teda vem!

Lehčeji se to člověku běží svou cestou, když nevěleče na svých bedrech žádné břímě. Hoj, jak snadno si může spěchati ten, koho nic netíží! Koho netlačí jeho ranec špatností, žádná vina v srdci, koho nespoutává žádná starost a strast, žádný žal. Tak lehkým skokem přebíhá zajíc stinný úval i pole jetelové, neboť nenese na svých lopatkách nic těžšího než svůj sivý chlup, tak letmo se kmitá křovinou pták, neboť jeho křídla i nožky nejsou těžké pod vahou čehokoliv, co by na sobě nesl, tak hbitě uniká suchým listím střevlík, na jehož hřbetě nesedí nic než záblesk paprsku slunečního.

Odhodili pytláci své břímě, na jejich ramenou nesedí ani letmý záblesk paprsku slunečního a jejich nohy nejsou těžké pod tíhou čehokoliv, co by na sobě nesli. Vašku, pryč! hučí Ruda a již probíhají roklinou během zajíce a kmitají se ve stráni jako pták. Hej, hola hop! Domů, hej, domů, z lesa ven!

Kdo je doma, ten není v lese, kdo spí ve své posteli, nedrtí svýma nohama borůvčí, kde se morduje. Hej, dolů s botama! Boty chodí s člověkem a byly při tom, co se dělo v lese. A šaty,

dolů s těmi šaty, mordie! Šly do lesa a zase z lesa, co se tam stala vražda. Vycházejí si šaty z lesa a někdo je uviděl: Aj, šaty, boty, kde jste se tu vzaly? Jak si to tu dnes v té pozdní chvíli jdete, povídám, koho to v sobě nesete? – Václav Kala a Rudolf Aksamit. – I bodejť že jsou to oni, v těch šatech, na mou duši, vždyť já je dobře znám, vida, že já je hnedka nepoznal! – Ne, ne, dolů s tím, mordie, pušku za trám, dolů s těmi šaty, hej, a s tělem do peřin! Co, prosím? Kdo říká, že by byl kdy viděl běhati po lese pytláka v košili? Hehe, že by takovýhle bílý košilátý spáč krvavě zabil hajného? Dejte nám pokoj, nám dvěma: jako hajný? my byli doma, my spíme, my dva o ničem nevíme.

Ruda s Vaškem dobíhají ke kraji lesa. Teď už je z lesa nikdo nedohoní. Teď, ještě před šaty, hej hola hop, svléknou ze sebe les.

Zvláštní a svým způsobem hezký bývá takový kraj lesa. Po jedné straně máte volnou krajinu, na druhé vyvstává vzhůru les, a je to pásmo pro sebe, něco jiného, než je sám les ve své vlhké hloubi, a jinakého zas, než jsou louky nebo zprahlá pole před lesem. Květ, který tu vyrůstá, není týž jako stínubilovná bylina lesů, kde se zelená rokytník a šťavel, a je jiný než býlí polní, ty kytky hořké od slunečního žáru, jako je mateřídouška, heřmánek a ze všeho nejrudější mák. Pod obrubou křoví kvete tu z jara žlutý petrklíč i podléška, v létě pak modrý zvonek, třeslice a kartouzek. Sem a zase dál mezi kostřavy a trávničku, vtrhli v hrubém kalupu dva diví běžci jako bláznivý vítr, jako splašený dobytek, jako dva valící se balvany. Pozor! syčí Ruda a už jsou tam, kde začíná chrpa, koukol a chrastavec; pozor! Ty můj bídný světe! ach, to jsme si dali: Člověče, pročpak se lépe neohlédneš! Vždyť se tudy šourá dědek Čepelků s motyčkou v podpaží. A za ním Čepelkova bába s rancem: Matičko svatohorská, to jsem se lekla. Hele, škubnul sebou děda, a oni to zatím Ruda s Vaškem. Povídám, mládenci, co tak chvátáte? Ba tak: to není vítr ani večerní strašidla, nejsou to valící se balvany ani divá zvěř, to Vašek Kala a Ruda Aksamit se tudy – jaká to čertovina je pohání? – v tuhle pozdní hodinu nečekaně ženou z lesa ven, z toho lesa ven.

Hej, hoši, povídám, přece jsem vás v tu chvíli dohonil, zadechl jim mrtvý hajný do týla, tak tam ležím a pořád si myslím, jestli oni si nedají dobře pozor, to se pak, kluci, budete muset jinak honit, jestli on vás tak někdo z lesa běžet uvidí –

„Máme to marné,“ vyrazilo to z Rudy, „teď jsme v tom!“

* * *

Z kosmatého temene lesů vysoko se vznesl k nebi pták. Peprný ryzec potí se mlékem, v trouchnivně skřípají pracovitá kusadla vos. Po pařeze ubírá se svou cestou tesařík, vláčeje za sebou svůj dlouhý knír. Pápeří bodláku pluje prozářenou štěrbinou mezi větvemi smrkovými. Mír boží, neděle, vznáší se nad hřbety lesů.

Dole na silnici zarazilo auto. Vystoupil pán a ujímá se fotografického aparátu. Za ním druhý ve sportovním a zapaluje si cigaretu. Dvě dámy se vysoukaly z auta a trhají růžové vstavače.

„Je to nádhera,“ rozkochává se amatér, zakusuje se vyceněným objektivem do zelené lesní krajiny. „Bezmála tři čtvrtě hodiny už jedeme a pořád hluboký les. A to tu máte jeden revír na druhém; však se tudy lze samým lesem dostat až na hranice.“

„Nu, to je opravdu les,“ míní druhý a rozhlíží se poněkud roztržitě dokola.

„Nemohu zapomenout na ten krásný mech, který jsme viděly,“ odpovídá dáma, trhající vstavače; „nevíte, jak se ten úžasně zelený mech jmenuje?“

„Ten mech? Jakpak on se ten mech jmenuje?“ zasmušuje se kouřící pán, „kdysi jsem to věděl a živou mocí ne a ne si vzpomenout –“

„Není to rašeliník?“ míní druhá dáma.

„Ne, ne, rašeliník to není, já si snad vzpomenu,“ teskní kuřák; „v rašeliníku dřímají přes den bludičky a ohnivý muž, ale jak on jen se jmenuje, ten vysoký mech, ten krásný mech, který byl pohovkou skřítků a lůžkem víl, ten vysoký a zelený mech našeho chlapectví?“

„Udělal jsem tady šest snímků,“ hlásí pán s kodakem, „honem nasedat, jedem zas dál! Za několik kilometrů přijde kopec, tam jsme kdysi našli bíle kvetoucí vřes –“

* * *

„Těm se to jede, banda zatracená,“ odplivl si nahoře na stráni Ruda Aksamit a rýpe v trávě suchou větvičkou, „a my tady máme jen ty svoje nohy.“

„Máma mne zahlídla,“ vypravuje Václav Kala, „a ptá se: Kam jdeš, Vašku? Kam by? povídám, jen tak ven.“

„Taky jsem se s nikým nerozloučil,“ praví Ruda; „ještě jsem jim vypil všechno mléko a hajdy pryč.“

„Jestlipak asi už u nás byli četníci?“

„Záleží na tom, jestli ho už našli,“ zlomil Ruda větvíčku.

„A teď se shánějí po nás.“

„Může být.“

„Jak oni to dělají? Jestli se psem –“

„Pro mě, třeba ať s velbloudem; mají aspoň co dělat. Víš, Vašku, něco ti povím: ať si nás honí! Ať si nás honí tady po těch lesích! Tady nás, panečku, tak hned nechytanou! Honí, čmuchají, pachtějí se, nechytanou, nemají nikoho a zapomene se. Takových věcí se stává – Podívej: hledali toho Paduba, co v Hůrkách zabil své děvče, dva roky ho hledali a nenašli –“

„Ale pak ho přece dostali.“

„Proč nebyl chytřejší, mezek jeden, sám se dal chytit: děvče prý ho ve spaní strašilo. Přišlo na něho svědomí, to je to. – Nebo máš jiné případy: vem si tedy, jak hledali toho, co zabil hospodského i s hospodskou na Krákorce. Je tomu šest let a ještě toho dotyčného nemají. Ani nevědí, kdo to je. A nikdo si už na to ani nevzpomene. A jemu, možná, je někde docela fajn.“

„A že se jim třeba všem směje.“

„Však my se také můžeme smát. Vašku, Vašku, ať si nás chytají tady po těch lesích, spánembohem, jen ať to zkusí, mně je to jedno! Rád bych ho viděl, toho našeho tlustého strážmistra, jak by se ten kratinožka honil po lese jako starý šváb. Kdyby na to přišlo, na místě se ti tu schovám, hledej, hledej a nenajdeš a ještě řekneš, že jsem neviditelný. Jestli se člověk neschová v lese, tak už nikde.“

„Ale jeho – hajného – přece najdou.“

„To je jiná věc. Proč by nenašli, to není jako my, mrtvý – ten se neschovává, ten právě se chce lidem ukázat.“

„Hm – taky každý ne: máš zase takové mrtvé, že se náramně schovávají. Koukej, takový sebevrah. Ten se nechce ukázat, ten se, člověče, někdy schovává – a jak! Zaleze si s tím někam na půdu, do kouta, do stodoly, do kůlny nebo tajně do lesa, jen aby ho nikdo neviděl, a nenajdou ho třeba až bůhví kdy.“

„Anebo taky ne. Někdy se takový sebevrah zrovna chce ukázat, jako kdyby mu ukrutně moc na tom záleželo. Nastrojí si to všechno tak, jen aby ho co nejvíc bylo vidět. Jsou takoví, co to udělají naschvál, domácím lidem na zlost, aby se za něco pomstili. – Jako ten můj švagr: o padesát korun se pohádali, o padesát korun, ti povídám, a ještě jim to na stůl napsal křídou, aby věděli.“

„Ale povídáme si tu, Rudo, na cestu pěkné věci, jen co je pravda.“

„To? To mně nekazí náladu. Jen tak jsem si vzpomněl. – To se ví, cožpak nám tady v těch lesích není dost dobře? Vždyť jsme tu, člověče drahá, jako na výletě, ty stromy, to slunce, jsou tu ptáčkové, kytky tu kvetou, noci jsou teď jak víno, nic na práci, panečku, něco takového, to by nám ledaskdo záviděl!“

„Cožpak o to: les je to ze všeho nejlepší.“

„Jsou milionáři, že by za to zaplatili bůhvíco, aby takhle mohli bydlet v lese, jezdit si po lesích sem a tam, zůstat si, kde se jim to zlíbí, a zas dál – ale nemají na to pokdy.“

„Nebo jako byli ti poustevníci. Odešli od lidí a žili si v lese bez starosti po celý život, až do smrti. Třeba všechny poklady světa jim mohli dávat, les jim byl milejší.“

Nad lesem se klene modrá kružba nebes jako nekonečný úsměv. Sám Mír míru dospěl na své nestálé pouti světem do této lesní krajiny; zavěsiv se do zeleného síťoví veškeré vegetace, vyhrívá se tu v záplavě záře sluneční. Dívá se vzhůru v nebes bář, shlíží se v ní okem sladce otevřeným a pokojným, milostně vrací jí ten její širý úsměv. Tichým mírem šumí červená krev i bílá míza všeho, co žije. Neslyšeti ani tikavého hlásku mladé srny. Mír, vdechuje sladký vítr travinkám; Mír, šepotají traviny květům; Mír, líbá květina svou vůní motýla a motýl usíná v její korunce, opojen svým křehkým životem. Mír, mír, dýchá všechna teplá dálava.

„Heleď, Vašku,“ vytrhnul se Ruda a vynímá z kapsy automatickou pistoli.

„Ta je dobrá, to ti uznávám,“ váží ji Vašek závistivě v dlaní. To je sakra lepší než jeho nůž, byť i na obě strany byl broušený.

„A celá krabička ostrých k tomu. Vašku, něco ti povím: přísahaeme si, že – ať je jak je – my jsme vždycky dva kamarádi. Že my dva se nikdy neopustíme.“

„To víš, Rudo, to víš!“

Mír, dýchá všechna dálava; hrudi obou kamarádů dme se síla neomezeného spoléhání. Natřásajíce libostí své údy, vydávají se na další pouť.

Sladkostí dýchá všechno světlo i stín. Dole, viděti, vede silnice přes strž. Na dřevěném mostě se zastavil hlouček chlapců. Kouzelný zmatek paprsků, stínů a zurčivých vod spřádá se po strži dolů. Chlapci zpívají a výskají. Poskakují skoky skřítčími, házejí dolů do pěnivého víru šišky a haluze.

Ty blaživý hluku volnosti! Je ie ié, uidy uidy ió, ra rá! Tam ti dva, nahoře v mlázi, dýchají ten Mír míru, ten den jako by muzika hrála, neomezené spoléhání. Jim by se tak chtělo výskat, ó přetékaající poháre svobody, ó přátelství! ach, a uidy uidy ió ra rá! skákati skoky skřítčími, metati z plných hrstí za pěnivým vírem, který tu uplývá spádem nad lidský život rychlejším.

„Pojďme,“ vzpamatoval se Ruda.

Vláčně se za jejich kroky zavírá mlázi. Jdou tiše a šikovně, sotva se větévka pohne. V temném klenutí jejich hrudi zavřeny jsou zbůjné skoky skřítčí, pevně zamčeno všechno jasné halekání. Obezřetně, chytře a plaše utlumují na sobě každý hluk života.

Ej, výskejte, křepčete, veselí chlapci u mostního zábradlí! Metejte z plných dlaní olšové haluze v tenhle spád, který tu v jiskřivém zmatku paprsků a stínů nad život lidský rychleji se žene neznámo kam.

* * *

Čtvrtý, ba ne, teprve třetí den se Rudolf Aksamit a Václav Kala skrývají v lesích. Cesta jejich je klikatá a míří, neví se kam. Povídají si, že si jdou, kam se jim chce, ale zajisté, že Strach je tím vůdcem, který je vede stezkami neoznačenými. Jejich stopy se mísí se stopami lišek a jelenů, silnice, po nichž se ostražitě ubírají za sebou, vyšlapali slepýš a slimák. Věru, že jsou to cesty těch cest, po jakých lidé za poctivou denní prací nechodí.

Poléhali na listí bukovém, pod větvemi březovými, v houštinách malinových. Hrubé prsty jsou potřísněny šťavami bobulí a z proklaté díry úst, plné násilnictví, voní to po jahodách. Zda jsi kdy, ty černá duše, viděla něco tak čistého a bílého, jako je květ jahodový? Já? pravíš, a kolikrát! Co má na tom být: přece ten bílý jas jitra, který mne (jak dlouho ještě?) vždy poznovu uvádí z beztvarého lůna noci veездеjší den, odívaje mne podobou člověkovou.

Tito dva spíše však se zdržují blíž u bělosti květu jahodového, blíž u temných úponků břečťanových, raději ještě však u stínu, který je stínem stínu kapradí, a ještě milejší je jim dusné šero, kde čpí divoká plevel česneku medvědího. Neboť jestli je pohání Strach, čím jsou jim podoby lidské? – A ještě jedno je jisto: kamarádi tohoto druhu mohou se méně bát noci než dne.

Ale ne! Báli se i nebáli, podle toho, jak přecházel den a sunula se noc; že byli ostražití i otrlí; že byli tupí, že byli divocí. Asi, říkali si, asi je štěstí na naší straně; ale nesmíme si to zkazit. A opravdu: ačkoliv jejich paty, upalující před trestem, byly poznamenány krví, nikdo jich nehonil, a vrahovu útěku bylo dopřáno pohody a klidu.

Mlčky jim houština poskytuje průchod, nevztahujíc za nimi svého větvoví, aby je zadržela.

Ač je samota vždy táž a podstaty své nikde nemění, mohli ji poznati v obou jejich podobách: Samotu bílou a Samotu černou. Čím jim však byla, třebaže v drobném hemžení slézali širé záhyby jejího roucha, když se táhli stíny a světly, po stranách jižních i severních, sotva zřetelní pod sluncem i docela zatajeni v tmách?

* * *

„Ty krásný lese, lese veliký a voňavý, ty krásný lese český!“ raduje se Ruda Aksamit ze záplavy kolmé, vodorovné a šikmé zeleně. Vysoko nahoře švihla sebou jedlová větev pod lehkým skokem ryšavé veverka; za ní pak běží druhá, ještě ryšavější. Dole kvetou pomněnky podél stružky, která neviditelně zurčí v travinách. Na nepostřehnutelné nitce kymácí se pavouček, trápený droboučkou starostí o své živobytí. Ó, čtenáři, kéž i my, s myslí pokojnou, mohli bychom toto vše v této chvíli viděti!

Rozjařen krásou a silou lesa hledá Ruda, čím by mu dal najevo své pokrevní srozumění: i drží v ruce svěží haluz a do úst si vetknul růžovou květinu.

Vašek za ním. Vidí les i haluz v Rudově ruce, uzřel i v jeho rtech růžovou květinu. Ale tak jako vnitřek bobule bývá naplněn jádrem, tak v jeho nitru usadila se vidina.

„Hajný má asi pohřeb.“

To se Vašek rozpomněl na domov: podivně ostře, naléhavě, avšak aniž by se jasná soustředěnost v jeho srdci čím milosrdným zachvěla, uviděl pohřeb hajného.

Po vyprahlé serpentíně vzhůru podél cihelny vine se ke hřbitovu černý průvod. Vedle pohřebního vozu jdou myslivci s věncem. Za rakví v nových šatech čtyři děti hajného. Hajná, tisknouc k vyplakaným očím bílý šátek, vede se s čist'ounkým staříkem šedých licousů; toť nebožtíkův otec, i diví se staroch, jak je to možno, že táta přežívá svého syna. Bože, jak to jen může být? Já také vetchý a starý a on jako skála!

Průvod zatáčí serpentínou vzhůru. Je to slavný pohřeb. Jsou tu páni z lesní správy, celá vesnice vyprovází mrtvého, přemnoho lidí sem přišlo z okolí.

Jako tam, kde je pramen, rosí se rozpuklá štěrbina skal čirými kapkami, tak z Vaškova nitra prosakují skleněné jasné myšlenky.

Vidí chlapce ministranty v krátkých komžích, sleduje, jak vlnivě ke hřbitovu vzhůru se kymácí černým flórem ověšený kříž. Vidí jednoho každého z průvodu; podivně číře a tvrdě je zří, jak tu před ním defilují pán nepán, sousedí i přespolní, muži, starci a ženy, i to rozptýlené stádo dětí. Každého z nich zná. Oba hospodští; učitel a industriální učitelka; slečna z pošty; mlynář od Dolního a mlynář od Horního Potoka, zednický mistr z městečka. Kupec a kovář; výměnkář shora i zdola, lidé ze samot, i ta hrbatá švadlena. Počítá: nikdo z těch, které tu očekával, tu neschází.

Suchopárným svahem vzhůru se navíjí pohřební průvod, hudba zahrává.

Vašek slyší znět tu pověstnou křídlovku Elsnerovu.

Ty pýcho naší krajiny, křídlovko Elsnerova! Zní, zní, jako vždy znívála, kdykoliv ji rozehrává Elsner Eduard, ten slavný hráč. Zní, zní břeskným i žalným zvukem, vzosně povzlétá její jasný zpěv nahoru k oblakům, nese se daleko k horám, opile sklouzá od temene k temeni, tryská vzhůru nad lesy a zase klesá, pláče a kvílí; její naříkání měkce zaléhá údolími, hladí hlinitá úbočí, horoucně se přivíjí k štítům chalup, bloudí sadem, sladce utkvívá mezi větvemi stromů jabloňových, rozechvívá nvyým steskem stébla trav.

Tou křídlovkou, kterou tolikrát rozezněl k tanci i k pohřbu, přihrál si Elsner nejkrásnější ženu celého kraje. Šla za ním náhle a bez rozmyslu, tak ji přitáhla čaromoc toho zpěvu, že nemohla odolat a odtrhla se ode všech, kteří nepochybně by ji milovali vroucněji, z většího kusa srdce, než ten kulhavý a nakřivený muzikant, jehož všechen rozum a síla, jehož celá duše a srdce sídlily jen v té křídlovce. Vdechl ji tam a zaklel, jsa ještě mlád, už záhy, kdy se mu jednoho dne zazdalo, že milost i láska i všechna ostatní hnutí duše a srdce jsou mu obtížny. Tak hrál k

tanci, kdy jeho křídlovka kol dokola třepotala pestrými prapory radosti, tak hrál i k pohřbu, živým i mrtvým, ačkoliv ani hudba takové síly, takový zpěv, vzlykající přes doly i vrchy, žádného zemřelého už zpět do života přivolat nedovedou.

Čaruje Elsner svou křídlovkou, dokořán otevírá zabitému hajnému mocí své hudby křídla nebeských bran. I vejde tam hajný u veliké slávě; již ho nesou vzhůru, k branám hřbitovním. Nu což, slavný hajný to je: jen o něm mluví teď celý kraj. Všichni v průvodu si vypravují a mluví jen o hajném. Byl to dobrý hajný: dobrák, ba ano, to byl, ale také přísný, kde toho bylo potřeba, ale také zas spravedlivý, člověk, jakého tak hned nenajdeš. Však má veliký průvod, takovou účast už dávno kraj neviděl. Nikdo z těch, kdož by tu měli být, domácí či přespolní, zde neschází.

Není tu jen Václav Kala a Rudolf Aksamit.

Slavní, moc důležití jsou to hoši, ti dva. Kdo zabil hajného? Kdo mu to udělal? Václav Kala a Ruda Aksamit. Tak tak, ti dva; jak bych neznal, tetka, celý kraj o nich mluví, jakpak bych nevěděl! To jsou ti dva, co to způsobili, ti jsou známí, ti dva, co zabili hajného. Kde jsou? Ať se jdou pochlubit! Kde je Vašek, Václav Kala, a Ruda, Rudolf Aksamit? Utekli po vykonaném činu, skrývají se, ale jsou hledáni. Dobře tak, kýž je brzo dostanou! ale, jářku: dejte pozor, ti dva, to nejsou jen tak obyčejní chasníci! Ten se jen tak nedá, kdo dovedl takhle hovadsky zabít člověka.

Toť jsou dva vlci, divé šelmy, krvaví ďablové, ne-li co vzteklejšího; to nejsou jen tak lidé jako jsme my, vy, sousedé, anebo já; troufám, ti mají v sobě nějakou smělost, takovým ono se od nějaké té kapky krve špatně nedělá. – Takoví hrdinové to jsou, ti dva.

Vašek vzhlédl k Aksamitovi, jak si to šlape napřed, napínaje hrubým svalstvem záda své kazajky, jak má tvrdá stehna naditá v napjatých nohavicích, lesní květinu v ústech. Ba, to není Ruda, šlapající prach vesnice, Ruda, tlačící před sebou trakař, Ruda s tahací harmonikou nedělního odpoledne. Hled'me, roste to ve Vaškovi, pro nás to byla maličkost, zabítí toho hajného – a jak se teď naše postavení ve světě změnilo!

„Poslyš, Rudo, teď jsme nějak vzácní, o jiném než o nás se teď doma nemluví. Hajného pochovají, s tím bude konec – ale s námi, s námi mají teď nějakou starost.“

„To bych řekl! A píše se o nás v novinách –“

„V novinách! A honí nás, to máme jisté.“

„Já bych to nikomu neradil. Mohlo by je to mrzet, pro ledaskoho by to mohlo špatně dopadnout.“

Vašek si představuje své jméno tištěné v novinách. Hoho, celá vesnice otevře úžasem hubu. Jen koukej, světe: Václav Kala a Rudolf Aksamit! Tak je to tedy. Tu ucítil, jak jeho osudu nevšedně přirůstá: Vašku, vždyť ty jsi se sám dosud neznal, ani jsi nevěděl, koho to v sobě nosíš!

„Rudo! S námi, Rudo, je to teď jinačí, než bývalo. Jinak než u těch ostatních; to není jen tak.“

„Bah,“ vece Ruda, „to se ani nedá srovnávat.“

* * *

„Hleď, Vašku,“ položil se Rudův nehet na drsné zbytky zdi, tam nahoře, kde v dávných dobách stával loupežný hrad. „Tehdy jsme měli být na světě, milá brachu, to by bylo něco pro nás. – Ale teď?“

Byl hrad a není. Byli časové a už nejsou. Vašek přemítá, jak přirostlo jeho osudu. Sám se tomu divím, ale už je to tak, že se nám tak hned každý nevyrovná. Zabili jsme hajného kvůli srnci, a budou-li nás honit, povídá Ruda, že to může pro ledaskoho špatně dopadnout. A já jsem také takový jako můj kamarád. Ano, to jsme my; toť osud, tak se náš život utvořil. Kde bych se byl nadál, že se staneme takovými pány života a smrti, my dva!

Vzkypěla v něm potřeba nepomíjivosti. Vystoupil na kámen a hrotem kudly jal se rýti veliké V. K, pod to pak datum dne a roku.

„Dej s tím pokoj, ty blázne, co myslíš, jakpak kdyby to někdo tady uviděl?“

Práce byla už skoro hotova, i pokračuje v ní Vašek jiným způsobem: vyškrabává hrotem nože svůj zápis, ruší zas, co tu pracně urobil.

Mizí záznam jména, mizí záznam času. Václav Kala stírá s kamene své já. Důkladně a trpělivě, s blahým uspokojením práce pořádně udělané.

„Nevadí,“ zabručel, když toto dílo bylo hotovo, „však ono se na nás tak hned nezapomene!“

* * *

„Jsme my to nějací chlapíci, my dva –“ zvedá se Ruda ráno ze suchého listí. Dva lesní dravci, lvové, sokoli, dva sveřepí tygři lesních houštin, my, hoho! nám se tak hned každý na kobytku nedostane.

„Myslím, že mají z nás strach.“

Co? vypadá tady ten Vašek, jako by se bál? Mračně a směle zírání před sebe, jako by kumpanii čertů do boje ved'. Na toho, jářku, je možno se spolehnout. Ti dva by, panečku, něco vykonali za starých udatných časů. To by svět koukal! Co?

Zvali je Postrachem lesů, bájí si Ruda Aksamit.

Dva dravci roklín a houštin, vycházející z lesů.

„Dneska jsem v dobré náladě,“ vytahuje se Vašek, a už se troufale vydávají rovnou na silnici. Nám že by bylo něco zakázáno! Dneska stojíme za víc, než abychom se bez ustání plahočili podrostem, kozí nohou, mokřinami, protivnou sutí a roštím, a kašleme na všechno nebezpečí.

Tak, tak, kamaráde, jen vesele do toho; kdoví, co lepšího nás tam vpředu nečeká!

* * *

Počkejme, praví čtenář, toto mně jaksí nesouhlasí. Něco mi je tu divno: jak to, že tito dva, Vašek a Ruda, podléhají takovému kolísání nálady? Zabíli hajného způsobem zvířeckým a po vykonaném zločinu prchají, toť správně. Utíkají, bojíce se pronásledování, skrývají se opatrně jako zajáci, jako divoká zvěř, tají se v lesních travách, neboť jsou plni strachu, že užuž je četníci dopadnou. Necht' jim ten strach svou palčivostí vysuší plíce, necht' je zadává, ať jim svými vzteklými zuby po zásluze vyžere útrobu!

A teď najednou se vydávají na otevřenou silnici docela troufale, nepředloženě, ba až se slepou drzostí. Kde je tu jaká důslednost? Jak může někdo být zároveň zbabělý a zároveň tou měrou smělý?

I může, čtenáři. Ku příkladu Václav Kala a Rudolf Aksamit. A nejen oni: však máme toho každý z nás někde nějakou zkušenost, že bázeň i surová zloba zároveň mohou sídliti v jediném těle, aniž by tu kdy navzájem vešly do nějakého tak nesnesitelného rozporu, že by se onomu dotyčnému jeho vlastní život zdál nemožným.

A proč vlastně, ptám se já, by se jejich nálada vůbec neměla měnit? Někdy prchali ve slunci a jindy se krčili ve stínu; třeba se to v nich měnilo podle rázu krajiny. A proč by se neměnila třeba i docela bezdůvodně, v skocích náhlých a nelogických, proč by se neměnila, když přece nálada už veškerou svou povahou je nestálá a měnivá! A co je nejpodstatnějšího: je-li tělo nemocno, vyrovnává se s nemocí tím způsobem, že vůči jejím útokům nastavuje zároveň zvýšenou trpnost i aktivitu. Stejně tak i ten, kdo je tísněn a pronásledován. Je-li pak pánem svého osudu? Ví-li, co přinese příští hodina? Toť úloha trpná. Ale tou měrou, jak mu to nedá, aby se nebouřil proti této trpnosti, přehrává se do role činné. Prchá, ale zároveň chce jednat. Je v bídném útisku, ale vzpíná se za bezstarostností. V patách ho šimrá třas, ale pudí ho to dělati pána. Tak je v něm lepší s horším v ustavičné nerovnováze. Jaký div potom, že se jeho nálada mění!

Však on jim jejich zločin nebude jen tak darován. Nepochybně že spravedlnost se po nich ptá, že je jim v patách, že jsou pronásledováni. Ale zatím, jak jsme viděli, nemá tato honba zjevných obrysů. Je beztvará a nevyplývá z ní dosud určitý vzorec; ještě se jim nepostavilo do cesty žádné takové znamení, které by očitě potvrdovalo, že by měli dbát zbabělé plachosti ještě víc, než se jim za tohoto pěkného rána zdálo snesitelné.

Tohoto dne cítí se tedy Ruda s Vaškem na volnosti. Jsou pány svých kroků, a – to se třeba ještě ukáže! – kdoví i čeho jiného! Mohou si dělat, co chtějí; žádná cizí vůle ani moc jim dvěma dnes ani na příště nic neurčuje. To ten činný, podnikavý element honěný se k nim obrátil svou jasnější stranou a svítí jim na cestu po silnici. Je na ní veselo a oni si vedou hlasitě, jako by jich celá rota byla; však si tam s nimi šlape Smělost, Zbůjnost a Zdar, nečesané kamarádstvo hrubých způsobů, drzé a hlučnější, než je vychrtlý a zelenavě bledý Strach, který jen šeptá, ustavičně šeptá, a to pořád a pořád jen totéž.

* * *

Ráz dva.

Ráz dva!

Ho! napíná se Vašek: potkáme se s lidmi, my dva! to jsem sám zvědav, jak se projeví naše svoboda.

„Heleď – kluka!“

Po silnici polo jde, polo poskakuje chlapec s taškou.

Hoho! vypadá to jako člověk a není to člověk; on to jen kluk, připadá toto první setkání s člověčenstvím Vaškovi komické: já kdovíco čekám a ono člověka jen půl, jen kousek, jen vzoreček. Ty kluku pačesatá, kdybys ty věděl, jakou já mohu na tobě osvědčit moc! Až vyrosteš, mohl bys vypravovat.

Kluk pohupuje mošnou a na vyšpuleném zobáku si brouká písničku vlastní skladby.

Mohl bych ti tu písničku vzít ze rtů a změnit ji v zaječení strachu, mohl bych tě tu rázem přimrazit, roztřást, mohl bych ti ty tvé poskoky sakramentsky popohnat!

„Pojď, Rudo, vezmeme mu tu tašku.“

„I nech být!“

Kluk se dává do klusu; pleskaje bosýma nohama, roztáčí tašku jako vrtuli.

Nu, praví si Vašek, také pravda; co s tím! Je to, jako když vrabec skáče po silnici.

„Ty blázne!“ ocedil Ruda, „jaký čert se ti to usadil v zadnici? Ostatně koukej: tamhle někdo jde.“

„Kde?“ ptá se Vašek, ačkoliv vidí. Kdosi se blíží po silnici proti nim. Co to asi bude zač, jakého to svého vyslance jim tu člověčenstvo v cestu vysílá?

Vynořuje se bosý strejda. Kabát barvy zvětralého trusu je zroben ze sta záplat, každé otřepané. Strejda šmatlavý, plný plev, napadající v křivých nohou na obě strany, a slabý na oči. „Pochválen,“ šeptá a pachtí se dál, pomalu a úporně, starostlivý, aby svých věcí nezmeškal.

O jej, lidi! Kopl Vašek opovržlivě do kamene a kámen daleko odletěl; o jej, světe, nějak chuře to s tebou dopadá. Co je to na nás, na takové dva?

Ba věru že málo; bylo to malé, nijaké a slabé. Svět jevil se netečný, dětský, stařecký a bez moci. Neútočil ani se nebránil, neprokazovala se v něm síla ani vůle. Vaška to rozjařilo. Nepřehlednutelně širá, mnohoobsažná, sluncem prozářená hmota se s provokující chabostí poddávala vyvržencovu výsměchu.

V ohybu lesní cesty vznáší se pod stříškou na šikmém kůlu obraz Bohorodičky. Někdo bezbožný vytloukl sklo z rozpadávajícího se rámu a někdo v pokoře položil k její patě růžová poupata, uvadlý hledík a kopretiny. S jejím vybledlým a nepřítomným pohledem setkal se

Vašek, rozhlížející se zbujně dokola, čím by dal najevo své panování. Aspoň tohle! řekl si a se snadným rupnutím vylomil kůl ze země. Nato jal se doháněti Rudu, třímaje před sebou Mariin obraz jako korouhev. Ruda se zašklebil. Takto pak Vašek postavil se v čelo průvodu a vyrazil z nosu mečivou poutní píseň.

Ruda však se vložil do legrace jaksi škaredě.

„Přestaň s tím hulákáním! a tohleto,“ rozmáchnuv se vyrval Vaškovi z rukou jeho hračku a vmetl ji do trnkového křoví, „tohleto jsi tam mohl raději nechat!“ S poděšeným rokotem vyrazilo z pod trnek hejno koroptví. – Ne, není v tom souvislosti, to se jen tak zdálo, ulekl se Vašek, sleduje pád Matky boží i povzlet hlučných ptáků sluchem i očima.

„Tak. Abys už neblbnul,“ šťouchnul ho Ruda. „Podívej, ty hlupáku, tamhle. To ano. To je něco!“

I vida! Tam napřed v stromořadí bříz, na mou duši, to vypadá jako ženská a mladá k tomu. Jářku, tohle je něco, co by mohlo stát za to. Jsi ty, Rudo, ale neřád, člověče, pojd', na tohle zboží se přece musíme zblízka podívat!

Ruda si olíznul pysky a pohvizduje písničku, dobrou známou z těch někdejších dob, jednu z písniček Elsnerových. Vašek to nabral níž a podbarvuje druhým hlasem. Nohy sáhují po vojensku, ruce se fešácky klátí vpřed a vzad. Ruda si chystá šprýmovné oslovení.

Libě se natřásá skořicově červená sukně, děvče se v ní nadnáší jako mladá slepička. Má to na sobě nějaké sváteční. Na hlavě hedvábný šátek, tuhý jako z papíru, botičky až do půl lýtek, ty moje krásu, tohle vidím rád!

„Má úcta, slečno Andulko, tady můj pan kolega se se mnou hádá, že jste Mařenka, a já zas, že Tonička, a oč, že mám pravdu, že jste Růženka, no, slečno Fanyňko, ne?“

Kamarádi to nabrali každý podél jedné strany silnice. Ruda vpravo, Vašek nalevo, hlavu natočenou v pozoru, prsa ven. Huba se zvedá k podnikavému úsměvu: tak, teď jen do toho a uvidíme, jestli je to holka k světu, nebo ne.

Děvče se ani neohlédne.

„Kampak, slečno, takhle brzo zrána, kampak, kam? Vezměte nás s sebou, ať nezabloudíme, zapomněli jsme v hospodě auto a šoféra.“

Děvče nic, kouká se umíněně kupředu. A teď skokem, i sakra, čert ho tu zrovna složil, on tady stojí dědek s fúrou dříví! Děvče hupky k dědkovi a dává se s ním do hovoru.

Chlapi se odlepili. I sakra, ještě jednou, holka jako rozpuk, jako růžička a tady dědek je jí milejší! Děvče se cítí v bezpečí a kouká teď nevinně, jako by se jí už nic na světě netýkalo. Zpoza vozu vysílá na ně děda úkosem svůj zkušeně uvážlivý zor.

Kamaráde drahá, z tohohle už nic nebude!

Tak zase nic.

Šlapou si to Ruda s Vaškem dál, nu nepořídili jsme, lekla se, holka, hehe, a byl tu dědek a snad kdoví ještě co všelijakého národa kolem toho dříví – i sakra, to je škody naděláno – eh, však se zas najde jiná! V chlapech to žije zbůjností. Nám je to dovoleno, co vás nemá, tohle nás ještě nezkrátí! Vašek přeměřuje Rudu očima, ty kluku dubová, však my si jeden s druhým nezadáme!

Kouká Vašek na Rudu, jak má kazajku nabitou svaly, silná stehna k prasknutí nadita v nohavicích. Zadnice roztřepená, všechno na žvanec, zvalené, v nečesaných vlasech jehličí, mech a suchý list; jen co je pravda; takový kvartýr v lese nikomu na eleganci nepřidá. Boty zrovna tak dobré ke skoku na šibenici, přehlíží Vašek svou garderobu, kabát, jako by jej na zemi našel, nemluví o tom ostatním. Tě bůh, kam se to hrabem s touhle parádou, to je na takovou sváteční holku přece jen trošku moc. A ta krásná úroda vousů, pánbůh požehnej! na vousech se nám nějak vydařilo, s dovolením, čím jste to, vašnosti, zalíval? Na Rudovi to zrzavě vpučelo, jako kdyby se mu z brady vyklubával pekelný zmek.

„No Rudo – ty vypadáš!“

„Hm – nemysli si, ty nejinak. Takoví baroni – Sakra, bodejt' by se nás holky nebály.“

„Rudo, takhle se nemůžem ukazovat. Nejde jen o holky – takhle nemůžeme z lesa ven.“

Ruda se rozhlíží nahoru a dolů po silnici. Dost jsou zřízení, marná řeč. „Tak pojď zas tam dovnitř. To už se zaonačí. Však my to takhle nenecháme; však my už si nějak pomůžem.“

* * *

„A Tondo, at' mně zas s Mírečkem nelezeš do kurníku, to ti povídám!“ volá táta a pobízí koně.

„Tak, tak,“ máma za vraty k tomu, „dej pěkně pozor, aby Míreček odněkud nespádl. Však jsem zas za malou hodinku zpátky, to víš, co bys dostal!“

Tak tedy odjeli Horákovi i s děvečkou pro seno a Tonda tu nechali samotného, aby hlídal Mírečka. Sedí Tonda na lavici vedle Mírečka, kouká, jak naši odjíždějí a je mu mrzutě. Ledacos by na tomto světě rád vykonal, ale musí hlídat Mírečka. A Mirko k ničemu není. Jsou mu teprve dva roky; jakápak s ním hra.

Tak tu sedí vedle Mírečka, nazírá přes prsty bosých nohou na tvrdou a nevlídnou zem a shledává, že nemá svého bratra dosti rád. Bratra prý máme milovati láskou bratrskou a křesťanskou, ale on nemůže, bůhví, že nemůže. Jak ho má dosti milovat, když mu trudná povinnost hlídati Mírečka nedovoluje náležitého rozvinutí života, když ho ten maličký bratr zkracuje na všech radostech bytí! Smutno a pusto je Tondovi na tomto světě; je zařízen špatně, Tonda tu musí žalostně strádat v otroctví Mírečkově. Mohl by s kluky do Olší, ale musí hlídat Mírečka; mohl by s kamarády k potoku, ale je tu Míreček; mohl by do lomu, ale cožpak to jde, s tím Mírečkem? Míreček omezuje jeho svobodu, deptá jeho osobnost; svýma vratkýma nožičkama ochromuje Míreček jeho činorodost, spoutává ho svým nešikovným tělíčkem, utlačuje jeho duši svou dvouletou hloupostí, váže na zemi, na vzduchu i ve vodě všechn jeho vzlet.

Míreček si hačá vedle na lavici, zaujat jen sám sebou a nic si z Tondových bolavých myšlenek nedělá.

„Mírečku, nežvýkej to dřívko, ať se nezakuckáš.“ – Tak; a teď Míreček řve.

Tak co teď? I sebral Tonda Mírečka a jdou pod kůlnu. Posadil Mírečka dovnitř bryčky a sám si vlezl na kozlík. Malá a hloupá je to hra, já vím, že za mnoho nestojí, ale je to přece jen o něco lepší než nic; a třeba tam Míreček usne. Ale Míreček nehodlá usnout a drápe se za Tondou na kozlík. „Tak tedy pojď! Heleď, Mírečku, pojedem k strýci Bedřichovi na posvícení. Hijó, koničky, hijó, šimle, hijó!“

„Hijó!“ breptá Míreček a jede. Jede Míreček k strýcovi na posvícení, ale Tonda nejede: bryčka se nehýbe, nic se nehýbe, celý svět nehybně stojí. Nic se na světě neděje, všechno se zastavilo, nic k ničemu není. Líně a pitomě se zastavil celý svět, celý se potáhl bezbarvou blanou mrtvosti, jen „hijó!“ pokřikuje Míreček a jede. Tonda se cítí vězněm Mírečkovým a ještě hůř. Ó, bratře, což necítíš, že jsi mým Kainem? „Hijó, hijó!“ provolává Míreček chrabře a na bryčce, jejíž kola se netočí, veze svého bratra neradostným světem, v němž není pohybu

ani skutečnosti, mrtvým jako hrob, prázdným jako hluchý ořech, světem, který se zastavil v nejtupějším utkvění nicoty, v němž ničeho, ničeho není. Ach, praví si Tonda, raději kdybych zemřel!

* * *

„Tondo – Tondó –“ proráží jakýsi líbezný hláseček tupou prázdnotou a sladce se dobývá skrz mrtvě hladkou skořápku tohoto nehybného světa.

Tonda nic.

„Tondo –“ čiperně proklubává se puklou už blanou prázdná zlaté kuřátko hlásku.

„Tondo –“ zaznívá to za vraty povzbudivě a energicky.

„Tondó – pojd' k nám –“ láká neodolatelný hlas.

„Co?“ ozvalo se z Tondy. „Toť jsou Suchých Celestýn a Vojta, kamarádi z nejmilejších.“

„Tondo, pojd' k nám.“

„Nemohu,“ vychraptělo z Tondy, „musím hlídat Mírečka.“ „Tondó –“ vábí Celestýn, „naši koupili novou krávu, pojd' se na ni podívat!“

„Musím být u Mírečka.“

„Tondó – uděláme si krásnou houpačku!“

„Když nemohu.“

„Mohli bychom na žáby – Tondó –“

„Pojďte vy k nám, já musím být doma!“

„Nepůjdem, co tady, tady nic není.“

„Když musím Mírečka –“

Hijó! provolává Míreček a jede. Pane bože, smiluj se, kluci utečou, hořkne to v Tondovi, a já tu zas zůstanu s Mírečkem, já přenešťastný. Hijó! slintá Míreček, jede k strýci Bedřichovi, na bryče se kola netočí a svět stojí.

Lalala rarara hohó lala rará – dole v obci se náhle rozpoutal hluk, rámus a halas převeliký. Svět spustil a rozpoutal se nějak divoce. Hoho lala rará! psi štěkají, zmatek mužských a ženských hlasů vzkypěl nahoru.

„Něco se tam stalo, Tondo, Tondo, pojd' se honem podívat!“

Tonda se nemůže udržet a skokem vyráží před vrata.

„To je u Holovských! – Asi tam hoří!“

Dole se rozvíjí veliký poplach.

„Kluci, běžme tam, Tondo honem, vezmi Mírečka s sebou, honem, pojd' me se tam podívat!“

Sbírají Mírečka, Mírečkovi krátké nožky nestačí, vlekou ho s kopce dolů, Tonda s Celestýnem. Honem, kluci, honem! Hijó! to se ten svět nějak rozhýbal!

Holovským spadlo do sklípku hříbě a teď je nemohou žádnou mocí dostat ven.

* * *

Když Ruda prohlásil, že už si nějak pomohou, neměl žádné jasné představy o čase a místě ani o způsobu a podobě pomoci, která se jim měla naskytnouti. Tanulo mu, že lidé, kteří toho mají potřebu a odvalu, spíše jsou odhodláni si pomoci než ti, kterým o nic nejde, a kterým na žádném zaonačení nikterak nezáleží. Dále pak, že tento ostatně tak valně nedokonalý svět přece jen tu a onde poskytuje předem neovládnutelné příležitosti, jichž, nejde-li to jinak – aspoň po zlém –, se lze chopiti.

Namířili si blíže k lidským příbytkům.

Svět, který poskytuje příležitost, aby si člověk pomohl, není ještě nejhorším ze všech myslitelných světů. Ruda i Vašek byli spokojeni a zároveň napjati, kdy se setkají s místem a časem, kde by na ně čekala otevřená Příležitost.

* * *

Leželi nahoře v břízách a mlází a koukali na to, co jim bylo nejbliže. Domácí lidé odjíždějí s vozem a zanechávají svůj statek k ohlídání boží dobrotě a dvěma dětem. Děti odbíhají a svěřují chalupu a dvůr péči boží. Péče boží snáší se dolů za dětmi a za hříbětem, které spadlo do sklípka a nemůže se dostat ven, a zanechává statek Příležitosti, která – ačkoliv neveliká –

usedá si tu do široka podle svého nejlepšího pohodlí rozmýšlejí se, komu by přála. Líbí se jí ti dva chlapi tam pod břízami, i počne se s nimi domlouvati očima. Hle, praví si, lidé nazývají mne Příležitostí, a přece tak málo se mně rozumí: někteří mne přeceňují, a to ne ke své malé škodě, a jindy zase nebývá mne náležitě použito. Tito dva, řekla bych, mají potřebu a odvahu. – I kyne jim, jsouc zvědavá, jak si pomohou.

„Pojď tam dolů!“ velí Ruda, čenich napjatý. Vaškovi se blýskají zuby v koutcích úst; ulevilo se mu, že děti jsou od chalupy pryč. Je to tak lepší. Je tam čisto, nic jim nebude překážet. Jen Příležitost se na ně usmívá svým bezvýrazně hladkým obličejem.

„Máme to dobré!“ praví Ruda a už jsou bez velkých rozkladů v tom.

Okno, vzadu pod hruškou, poddává se bez valného odporu síle Rudově. Už jsou tam, už je do sebe pojmul ten zvláštní pach selských komor, ten moučný a nakyslý pach všelike sedlácké hojnosti: pach chlebového kvasu, mléka a sýrců, pach potu, kožených holinek a kypře naditých cích, kuřecí trus, kohoutí hřebínek a za oknem vůně myrty a pelargonií, to veliké pokojné dobytče, ta veliká teplá bělavá kráva venkovského bytí, která tu na tyhle dva cizí a nepovědomé hosty zírá okem mírným, široce rozevřeným. Ouha, stará, ouha! Toť onačejší chovné zvíře než pavíán či vilný mandril, než papoušek a cvičený pudl, než ohavný krokodýl, než pyšný páv, než studená ryba slaných vod, toť pach stokráte lepší nad pach sádrového prachu, leštěné mosazi a spáleného oleje, než smrad fosforu, laku či železných pilin. Toť ze všeho rousnatého a co má teplou krev a ze všeho, co dosvědčuje své bytí zápachem ze své podstaty, to nejlepší. Toť onačejší božské zvíře domova, lepší chovná než pisklavá myš, ta drobná hladová mrška, která na horách obývá koudel světnice tkalcovy!

„Hem –“ vtahuje do sebe Vašek, nozdry vrchovatě naplněny, „tohle je mně něco jinšího než tam v lese.“

„Jen koukej a nečichej, ať tu dlouho neděláme!“

I dávají se hurtem do díla. Podlaha vrže pod rychlými kroky, skřípou klíče, víka truhel a dveře skříní. O zem pleskl starý kalendář, zachrastily skleněné korále. Pod spěšným hmatem to praská v šatníku, zavěšený kabát škube sebou prudce, až se poutko přetrhlo. Rozlétají se papíry, stvrzenky, svaté obrázky a fotografie. Zásuvky vyskakují pod rázným tahem, rychle vyřízeny, zasouvají se napolo zpět váznouce, kde hrubý žmolek látky se vzpřičuje a překáží.

Veliká bělavá kráva domácího pokoje neví, co si o tom myslet. Nechápatě stojí tu uprostřed příkrého nepořádku a němě zírání na ty dva dravé hosty okem mírným, široce rozevřeným. Ouha, stará, ouha! Však ty bys jinak bučela, kdyby ti takhle zažehli střechu nad tvou bílou rohatou hlavou, kdyby se ti takhle vojna po hřbetě převalila, jestli se ještě na to pamatuješ, jak tomu bývalo za těch časů, kdy vojenská chasa u sedláků po svém hospodařila a rekvírovala! Tomu ty nijak nerozumíš. Ty hloupá, však bys jinak bučela, kdyby to lidé domácí s takovým divným kvapem si vážali rance a opouštěli tě v překotu, udýchání chvatem a nářkem! Tito dva mají také moc naspěch, ale odnášejí své rance v tichosti.

Jen slepice hlučně zakdákala, zachraňujíc se úprkem zpod okna, kterým vyskočili.

* * *

Lehce probíhá zajíc stinným úvalem, neboť nenese na svých lopatkách nic těžšího než svůj sivý chlup. Volně kmitá se křovinou pták, protože jeho křídla i nožky nejsou těžké pod tíhou čehokoliv, co by na sobě nesl. A hbitě uniká suchým listím střevlík, na jehož hřbetě nesedí nic než záblesk paprsku slunečního.

Špatné jest živobyť zajícovo, praví si Vašek, nedokonalý jest úděl ptákův i střevlíkův. Co mají zajíc, střevlík i pták, aby jim člověk mohl závidět? Hoho, zle by bylo člověku, kdyby měl probíhati úvaly života jako zajíc, jako střevlík a jako pták, tvorové ničí, kteří ani sobě nenáleží. Zdali pak není člověk z nejchudších a nejbídnejších dobytčátek tohoto světa, zrovna tak jako plaché zvíře a brouk, nemá-li jiného statku vyjma svého nahého těla a nahé duše, pod kteroužto podobou bez moci i pomoci vešel v otroctví vesmírné! Tělo náleží přírodě a zániku, duše pak nevíme komu, jenž pramálo o svůj majetek dbá, pánovi netečnému a ze všech nejzpuštěnějšímu, neboť obydlí na této zemi je mu příliš malé. Ó, duše! hmota tvého těla zahnije a zmar masa, které nebylo tvým vlastnictvím, vyvrhne tě ven a učiní tě žebračkou větrů; ó, tělo! ta duše, kterou nižádná z tvých zarputilých sil nedovede v tobě provždy udržet, ti unikne a vytratí se z tebe v hodině smrti, neboť – jsouc ničí – nebyla ani tvou. Tak holý a ničí je člověk jako zvíře, jako brouk a pták, nemá-li krom té své nahé duše a nahého těla jiného statku, který by mohl zvát svým makavým majetnictvím. Oč pevněji, bezpečněji je hned člověku na tomto světě, má-li v něm co svého; tisíckrátě spřízněnější a pokrevněji přítulnější než příroda, než vesmír, majetek touží mít člověka svým majetkem. Šťastno ti, člověče, dokud náležíš svému vlastnictví: svému poli, své chalupě, svým věcem, svým šatům, penězům, které máš; blaze ti, dokud náležíš svému ranci, který – jsa na tom lépe než zajíc a brouk či pták – si s sebou neseš.

„Máme to dobré. Pěkný ranec jsem si udělal.“

Fíííí – popískává si Ruda – to jsme si pomohli! Neměli jsme a – hele – už máme! Jen což děláš, hezky jsme toho chrapouna obrali. Ten bude koukat na to nadělení a ta jeho paňmaminka taky, až přijdou domů. Člověče, milá brachu, ty bloude hlupácká, ono to není na světě všechno jen tak jednoduché! Ani tak jisté, jak sis myslel. Máš-li strom, jablka ti může očesat někdo jiný, kdo má na ně právě chuť, vlastníš-li prasátko, těš se, jak těš, někdo ti je odnese a nadělá si z něho drobů a jsou jeho; nebo máš život a druhý ti jej vezme! Máš peníze, ale nikdy nejsou tak tvé, jak si myslíš: přijde někdo, kdo by je měl ještě raději, a obere tě o ně. Tak co, kde jsou tvé peníze? Jeho jsou, ty blboune, jsou teď jeho! Haha, člověče, nikdy nejsi celým majitelem svého majetku, dokud má na něj zálsk někdo jiný. Tak je to: není dost mé to, co mám, opravdu mé je teprve to, co někomu vezmu. Takovou já mám na to filosofii: mé jest, co druhému беру, a všechno ostatní je jen zmatek a nejistota. Každý musí pamatovati na sebe, to se ví; ale já to vidím takhle: záleží na tom kdo víc. A na tom, když se to povede.

„Povídám, dobře jsme to tam pořídili,“ obrací se Ruda k Vaškovi, „Neřek’ jsem ti já, že si už nějak pomůžem? Na moje slova se můžeš, holenku, spolehnout.“

„Výtečně, Rudo, znamenitě jsme to udělali. Jsme my to nějací ostří hoši, my dva. Člověče, já ti tam dělal dílo! Ti budou vyvalovat oči, selští chomouti, až uvidí, jak jsme jim to tam zřídili!“

Cožpak o to, míní Ruda, legrace je to náramná. Pytlík kafe rozsypaný po zemi, sváteční hrnččky potlučené, poušť a zkáza, inkoust rozlitý na háčkované pokrývce, petrolejová lampa skácená do peřin, to všechno k té ostatní škodě.

„Ať jsou rádi,“ směje se Ruda, „jiný by jim tam byl ke všemu třeba ještě zapálil!“

* * *

Hrubě rachotí půda, drobíc se pod dupotem prudkým jako vítr, suché listí haraší, větve sviští, poddávající se bezohledně spádnému náporu. Chlapi se zarazili, zatajivše dech. Ho ho, útok pomsty, už a tak náhle? Rudova ruka se sune ke kapse s pistolí.

Vyrazila srna s kůzlem, jen poplašená zvěř; Vašku, mýlíš se, domnívaje se, že na tebe a tvůj ranec šturmuje již útok mstitelů. Jakkoliv jste se lekli, až vám to v srdci hrklo, až se vám z toho krev v těle zastavila, jste to jen vy, z koho by v tomto lese mohl vycházeti strach, ačkoliv i to zbytečně. Než také i srna bez příčiny prchá skoky bláznivými, strachujíc se o sebe a o

mládě, neboť nikdo, ba ani vy, nemíní jí v tomto lese nic zlého udělati. Patrně má les svou tajnou lásku: zamiloval se do úděsu, protože tuze se mu líbí otřásti se občas pod jiným dotekem, než je van větru, který, zachvívaje se mužskou rozkoší, roznáší do květných lůžek oplodňující pyl. Nuže, les se zatetelil pod přepadem strachu, vzdychnul a strnul, proživ křeč prchavé rozkoše, a nyní odpočívá nehnutě, nasycený ve své touze, blažený, němý a spokojený.

Ruda shodil svůj ranec.

„Hezké místečko. Tady se pořádně koukneme, co jsme si to vlastně přinesli.“

Rozložili se v balvanech a otevřeli rance, pěkný jarmark, všechno krásné zboží a potřebné. „Jářku, Rudo, co říkáš tomuhle? Výborné černé nohavice, kabát a vesta k tomu, šaty sváteční a celé zánovní. Kabát jde akorát, jako na mne děláno, a to ostatní půjde taky.“

„Já mám tohle,“ ukazuje Ruda oblek barvy hořčičné, nit' míchaná a hrubá srst, „tuhle barvu já mám zrovna rád.“

„Dobře sis vybral, zdraví roztrhali, v tom si pochodíš.“

Pak tu jsou boty, boty řádné, podešev tlustá, dvojitá, z kůže jadrné a s podkůvkou.

A ty kluku, co je tohle, to koukáš, co? Tady jsou košile, košile pro muže i mládence, řádné košile od škrobu trochu tuhé, s kostěnými knoflíčky, barevně pruhované a vzorkované. I ty krásná čistá košile, košilko praná, bílená a žehlená, košilečko celá a vyspravená, tohle je mně něco, povídám, jen co se sluší a patří: tohle je mně správná košile pro frajera, který něco na sebe dá, když chce jít do světa a za děvčetem. V takovéhle košili, pánové, si slibují získat ženskou pýchu všeho druhu, na cestě i na mezi, v háji zeleném i na každé posteli, kdekoliv a v každou hodinu, v takové si troufám předstoupiti i před samu sábskou královnu a všechny její dvorní dámy! – A ještě tu mám ponožky dobrých pat a špiček, jimiž prsty dosud nelezou, i nádherné podvlékačky pro pány, z grádlu hrubého, trvanlivé, na lepší i horší štrapaci.

Ó, zboží, krásné zboží, nit vedle niti, ty látka celá, makavá, viditelná a opravdivá, nechť se ještě na tobě zaraduju, než tě obléknu na sebe, a pak ještě jednou a znovu! Ty krásné moje zbožíčko, moje, moje, ty nová látka, tělu ke službě k okrase, hoj, vy čerstvé šaty! Shazuje se sebe to staré a opotřeбенé, vstupuje člověk z horšího k lepšímu. Jářku, vždyť to je, jako by se sebe svlékal starou kůži, kus podoby starého omrzělého života i s ledačims, co v něm bylo;

nebo je to, jako by vcházel do nových bran: což, aby se tak život zbrusu nový a lepší před tebou otevřel?

A ještě tu jsou dobré věci. Placatá čepice. Krásný šátek na krk. Zrcátko. A břitva. Panečku, to se hodí, a jak! A ještě jedna nadbytečná vesta. A malá porculánová hlavička se sem, čert ví jak, připletla, pryč s ní! snad z dětské panenky, snad ze sošky Panny Marie. Sušené tvarohové syrce. A šedesát korun vylovil Vašek v šupletí.

„Dobře jsme pořídili. To se nám to povedlo!“

„Ale teď, Vašku: Co říkáš tomuhle! To koukáš! Co?“ Bubínkový revolver.

„Hergot, Rudo – revolver! Že já jsem jej nenašel! A pořád jsem si myslel –“

„Víš co, Vašku, uděláme kšeft. Já už mám svou pistoli, já už jinou bouchačku nepotřebuju. Heleď: dej mně ty holínkové boty – a revolver bude tvůj.“

Boty jsou krásné, vlastně ještě docela nové, v těch se to bude nějak šlapat; bodejť by Ruda o ně nestál. Ojoj, kdybych já tak věděl, čeho mně více bude potřeba...

„Hnedka, jak jsem na ten revolver padnul, myslil jsem, Vašku, na tebe.“

Och, och, kdyby tak člověk věděl, co všechno může přijít! Snad lepší než boty bude přece jen revolver.

„Tak si ty boty teda vem.“

„Tak tady máš revolver, abys věděl, že jsem dobrý kamarád. – A ještě tu něco mám. Tady mrkej: pět set korun jsem vyhráb’ z malovaného hrnčku. Víš ty vůbec, co je to pět set korun, takový kapitál?“

„A já jen šedesát. – Máš ty, Rudo, na světě štěstí.“

„Dobré nám budou. A štěstí? To taky že mám. Jen počkej, Václavíčku, my se ještě spolu pomějem!“

* * *

Dva krásné zjevy křepce sestupují po svahu dolů.

„Takhle si to dám líbit, na tohle já jsem dělaný!“ Ruda, čistě vyholený, jenom podnikavé kotletky si nechal stát, je v oděni barvy hořčičné, na nohou lesklé holínky s podkůvkami, Vašek v šatech černých, jako by chasník na svatbu šel, ale v kapse má revolver.

„Že jsme si ale dali do zobáku! A zase si dáme. Jářku, pročpak my bychom si nedali?“

Však jsou břicha naprána vuřty a pivem; však posedali v hospodách u lesů, poroučeli si a užívali, však se hrdlu dostalo, čeho se mu ráčilo. Jsou napiti a najedeni, veseli a spokojeni, kuřiva je habaděj a peněz pořád ještě zbývá dost.

Kus cesty se vezli autobusem; libě jest člověku šetřiti svých nohou, netrmáceli jich zbuhdarma na pěší cestě životem, i když lýtka jsou ještě mladá a pružná a v pevných kolenou to ještě nelupe. Příjemno je veškeré lidské snaze, dostává-li se co nejrychleji k cíli; a není-li žádného cíle, ani pak – mezi vším, co člověk je schopen prožívat – požitek, ba ani bolest z rychlosti nejsou ještě z toho nejšpatnějšího. Zdali se rychlá cesta ze všeho nejvíce nepodobá energii, činu a úspěchu, nebo aspoň nadějnému útěku, jehož zdar bývá vždy úměrný spěšnosti, jakou – dostávajíc se kupředu – se vzdalujeme? Zajisté však nejlepší ze všeho je míti dostatek peněz a to, co odbyto, zanechávati co nejrychleji hodně daleko za sebou.

„Tohle mně je přece živobyťi,“ kasá se Ruda; „takhle by to mělo být každý den a tak dále až do aleluja. Tohle jsem měl vědět už dávno: vida, a jde to! vida, jak si člověk pomůže! Mne aby teď tak někdo dostal zpátky do lomu! Mne aby tak někdo honil! Mně aby se tak někdo dostal na kobytku!“

„Haha, Rudo, bývali jsme to volové! Když si tak řeknu, co jsem se doma nadřel! Co já jsem doma zkusil! Jakého já užil života!“

„Budeš mně něco povídat. Práce na poli nebo práce v lomě, to se ani nedá srovnávat. Koukej na tyhle moje ruce: taková je, holenku, práce s kamenem. Těch metrů, těch tvrdých rohů, těch ostrých hran, co tyto moje krvavé ruce se nanosily! Ať mně někdo ukáže na světě druhého člověka, který by vydržel, co jsem musel vydržet já. Takový já byl, milá brachu, proletář.“

„Co ty, Rudo, víš, co já jsem musel vydržet, jaké žebrácké dřiny a jakých ran. Já byl bit holí, řemenem, polenem a motyčkou, já byl bit provazem, kulem, dřevákem, bičem, řetězem a lopatou, bit při práci, bit při jídle i při spaní, bit vším, co komu do ruky přišlo – takové rodiče

měl jsem já! Darma povídat. Hoho! teď už to mám chvála pánubohu za sebou, ale kdybych já ti měl povídat –“

Já vím, pomyslil si Ruda, chceš povídat, abych tě litoval, ale to mne teď už nebaví. Jen tak jsem si na ty horší časy tam doma vzpomněl, protože teď krásně vypadám, protože jsme si pomohli a je nám teď líp: však jsem si vždycky myslel, že jsem zrozen k lepšímu. Ale není pravou zábavou poslouchat, Vašku, jen tebe! chci slyšet mluvit sebe a o sobě, a to hned.

Naráz přetrhl hrubé tkanivo Vaškových vzpomínek a navázal novou osnovu o niti tenké a lesklé jako umělé hedvábí.

„Ale při tom jsem měl u ženských vždycky štěstí, to zas musím říct. Ale nemysli si, že jenom nějaké ty venkovské Marjány, to ani nepočítám, já měl, Vašku, štěstí i u velikých dám. To ti jsou v Praze takové bohaté dámy, taková se ani mužského neptá, odkud je a co je zač, jen když se jí ten mužský líbí.

Jednou jsem byl v Praze, jeden známý mne tam vodil a všechno mně tam ukazoval. Aksamite, povídá, když mně celé město ukázal, teď ti ukážu něco, cos jistě ještě jaktěživ neviděl. Jen ukaž, nato já, jestli ono to tuze moc nestojí, nemám tý Prahy pořád ještě dost. Zavedl mne do takového krásného sálu, zrcadla, hudba, všude zlato, mramorové stolky, židličky a kanapátka samý plyš, a na nich sedí krásné dámy, jedna lepší než druhá, v hubě drahé cigarety, pijí jenom nejvzácnější víno a likéry a dívají se po mužských, jak se jim který líbí. Můžeš si vybrat, povídá ten známý. Vybral jsem si takovou černovlasou, okatou, vysoké postavy, no, Vašku, nemohla by být lepší, ani kdyby to vévodkyně byla. Nemohu vám říci, pane, své celé jméno, mně potom řekla; jen tolik ti, miláčku, prozradím, že se jmenuji Valerie a že jsem z lepšího rodu.

Byly tam také židovky a vůbec nejrůznější ženské, na jaké si jenom můžeš vzpomenout. Ale na tu mou černovlasou, na tu já nejvíc vzpomínám. Valerie jí říkali.“

Ruda si zapálil cigaretu. Zádumčivé bafy se podobaly vzdechům.

„Do smrti na ni, hochu, nezapomenu.“

I vždyť já vím, Rudo, co to vlastně bylo, myslí si Vašek, my tyhle věci také trochu známe. Ale že jsi to ty, můj kamarád znejmilejší, беру to tak, jak to chceš mít, tobě pro radost a abys věděl, že tě mám rád. Však já také mám na srdci podivuhodné věci, však já také nemíním v

tomhle zůstatí za tebou pozadu. Příteli, Rudo, druhu z celého světa jediný, bratře nade všechny bratry: tobě to otevřu, musíš to slyšet!

Rudovy rysí oči, v tu chvíli opravdu obestřené něhou, toužné a tesklivé, se upřely do prázdna: „Na tu mou Valerii.“

Tu začal Vašek tkáti své umělé hedvábí:

„Já, milá brachu, taky se v ženských vyznám, já taky jsem v Praze zažil něco, co by mně nikdo na světě nevěřil. Já tam byl jen tak, jen se podívat, a tak tam chodím po těch ulicích a koukám se na krámy, bloudím jako ztracená duše, všude plno světel, ale, to se ví, jsem tam cizí a žádného známého nevidím. Lidí se tam hemží jako mravenců, nikdo z nich mne nezná a já také neznám žádného. Ženských, to se ví, jako kdyby jich tam nasypal. To mně nejde na rozum, myslím si, co ty ženské vlastně dělají, když jsou celý den a ještě večer pořád takhle na těch ulicích? Ach, Vašku, povídám si, tohle není nic pro tebe. To se rozumí, to jsou samé bohaté dámy, ty se jen po celý den chodí ukazovat, jaké mají krásné šaty, ty nemusejí na nic sáhnout, všechnu práci za ně dělají komorné a kuchařky. Co tak přemýšlím, přistoupila ke mně taková komorná, oblečená byla jako nějaká slečna, a dala mně do ruky voňavé uzoučké psaníčko. Myslel jsem, že to psaníčko je od ní, ale já vás povedu, řekla mně, moje paní už na vás čeká. Tak co jsem měl dělat? Šel jsem s ní, vedla mne všelijakými ulicemi, až jsme přišli k vratům velikého domu. Ta vrata se sama otevřela a teď jsme šli takovou velikou chodbou do veliké krásné zahrady. V té zahradě byl vyřezávaný altán, celý bílý, něco tak nádherného jsem ještě nikdy neviděl. Teď jděte dovnitř, řekla mně ta komorná, tam na vás čeká vaše překvapení. Šel jsem dovnitř. Byla tam zlatá postel s nebesy a na ní v hedvábných peřinách ležela ta krásná dáma, co si pro mne poslala; všechno samá voňavka, vedle postele stoleček s nejvzácnějšími lahůdkami a vínem, i košili měla růžovou, hedvábnou. No – a potom mne zas odvedla ta komorná. Ta paní za mnou kynula, měla ruce tak bílé jako sníh a volala za mnou: kdybyste byl i na konci světa, já si, pane Kalo, ještě někdy na vás vzpomenu.“

„Že si ty, Vašku, myslíš, že jsem tak blbý, že mne můžeš tak lakovat!“

„Na mou duši, že nelhu, Rudo, co bych z toho měl? Sám jsem se tomu divil, na mou čest! Ještě mně dala na památku hedvábný šáteček, mohl bych ti jej ukázat, ale ztratil se mně ve vlaku a už jsem jej nenašel.“

„I nežvaň! A když tedy, jak povídáš – hehe –, tak jak to tedy s tou tvou dámou bylo?“

Ruda se vyptává podrobně, ze všech stran, s hrubým požitkem.

Velmi krásná, ó pane! a velmi žena. Takto, Rudo, jak chceš, takto tomu můžeš beze všeho věřit. Takto odhalen, jak chceš, kamaráde, jak chceš, ztrácí přelud všechnu svou přeludnost a s nestoudnou trpností dává učiniti ze sebe ženu z masa i kostí, jak to chceš mít, docela dle tvé libosti, a Vašek, který ti toto vše říká, ukazuje se mužem takovým, jakým se honosí být.

Chlapi se máchají v hrubých špásech, o slovo není nouze, z plných hub šplíchají jadrné přívaly sviňáctví.

Hoho, kamaráde, tohle jsme my, s tím, co jsme kdy zkusili a užili. Nám by mohl někdo povídat, co jsou to trampoty! Nám bude někdo povídat, co je to rozkoš! Nás by chtěl někdo poučovat o životě! Ať si s tím sedne na nočník; my však si jdeme, kam jdeme.

* * *

Je nepochybně, měl-li Ruda jistou převahu v tom, že byl starší a drsnější, byl zase Vašek větším kouzelníkem. Vymýšlel si náramně a nehorázně lhal, vychloubaje se hrubými strastmi i podivuhodnými příhodami svého života. Však nebyl on, Ruda, tak pilným robotníkem na rodinném lomě, který jich na své kruché hmotě živil šest, dva staré a jejich čtyři děti, z nichž on, nejstarší z hochů, se nepovedl. Více miloval les nežli kámen, toť jisto: vždyť nebyl to tvrdý kámen, nýbrž kadeřavý les, ten třpytně chvějivý a zelený list lesa, co ho uvedlo v neštěstí.

Přetékající proud silných řečí se zarazil dole na rozcestí. Dali se tou lepší cestou nalevo. Cesta pěkná, nová, rovná a hladká jako mlat; dobře se tudy šlapalo a povídalo, dobře se ti dva nově oblečení chasníci na tuhle cestu hodili. Vašek v černých šatech, jako by na svatbu šel, Ruda Aksamit v oděvu barvy hořčičné.

„Ach jo, ledacos jsme užili, ledacos ještě užijeme.“

„Což o to; ale podívej tamhle, hele: myslivci.“

Vousatý strážce těchto lesů, klečatý hajný jde tu v rozhovoru s hubeným adjunktem.

Ruda s Vaškem se nesou v lehkonožném pochodu, směle se vystavujíce každé přehlídce. Zkoumavě namířil hajný na ty dva vystrojené chasníky své světlé zornice, adjunkt je zpod skřipce minul pohledem lhostejným.

I jen se na nás, ty vousatá potvoro, podívej. Nemysli si, však my opravdu stojíme za vidění! Vašek si píská mezi zuby, Ruda klidně zírá před sebe a jako by ani žádného myslivce neviděl. Přešli, Ruda s Vaškem se na sebe ušklíbají, to je legrace, co?

„Kampak, mládenci, odkud a kam?“ Teď, když už je po všem, najednou se za nimi ozval hlas hajného.

„Na svatbu!“ hází za sebe Ruda a pochechtávajíce se nechávají myslivce za sebou. Hehe, holenku, na nás si nepřijdeš; s hajnými my to umíme –

Na ohybu cesty se ohlédli; stojí tam ten hajný rozkročen uprostřed silnice a dívá se nejistě a pátravě za nimi. Adjunkt jde netečně napřed.

„Co výráš!“ drtí Ruda ze sebe.

„Tohle se mně, Rudo, zrovna třikrát nelíbí –“ šeptá Vašek.

Z těch dvou nejsem nějak chytrý, praví si hajný, eh, čert by se v tom vyznal, hm – hm – a připojuje se k adjunktovi a ještě váhá, ohlížeje se poznovu, když už nebylo čeho viděti.

„Že by –“ dohaduje se Vašek.

„Ba ne, Vašku, to není ještě skrz ty šaty. Musíme si dát pozor: jestli něco, tak je to, zatraceně, skrz toho zabitého hajného!“

* * *

Už je to tak: pozapomněli drobet na zabitého hajného a zatím je jejich sláva předběhla. Rychlejší než křepký krok, rychlejší nad gumy autobusu, ba rychlejší ještě než vše, co má křídla, dutou kost a zobák daleko krákorající, dospěla do těchto krajin před nimi, vychloubajíc se svými Vědomostmi, zvučíc do široka, dávajíc se obecně slyšeti. Už tudy před nimi šumně přeletěl tento ješitný pták, kterému se tak líbí ve společnosti lidské, že nikdy nehledá samoty ani nestaví svých hnízd na osamělém pni v pustinách.

Hle, člověče, takového protivného páva sis to svými činy vykrmil! Vypiplal jsi ho od malého začátku, kdy, nebýti tvého účinného úsilí, snadno byl by mohl zůstat jen smradlavým vajíčkem; obětavě jsi ho vyhříval svým dechem, neboť zdálo se to mládě nějak slabé a jakoby nedochůdné a byla obava, že by každou chvíli mohlo na svou nedomrlost žalostně chcípnouti. A vida, jaká mohutná potvora se z toho nakonec vyklubala! Teď, když už je dostatečně

veliká, aby jí už nebylo zapotřebí tepla tvých dlaní, udělala se pro sebe, zabíhá se ti a zalétá. Je tlustší a tučnější, než jsi ty sám; ba že tě i notně vyžrala, nedělá vždycky dobrotu a teď už nemožno ji zkrotiti. Ó, kéž bys ji někdy mohl uchopit, skřípnouti ji mezi kolena a zavřít ji do nějakého chlívku, odkud by podle své chuti nemohla ven. Ale ona se nedá chytit a dělá si sama, co chce.

Sláva Rudova a Vaškova, která tuto zjevně předbíhala jejich kroky, byla o něco jiná než proslulost v politice a v uměních. Povedla se snáze a bez dlouhého lopocení; vylíhla se náhle a naráz a hned se měla velmi k světu. Rychle se vznesla a rozlétla, hlásajíc vraždu dokořán otevřeným zobákem. Lichotilo jim, že je tak veliká, ne bez starostí mohli však očekávat, co provede. Pohleďte, lidičky a milí křesťané, tak povykuje tato sláva, to a to se stalo, divte se! Škoda, že jste neviděli toho zabitého hajného; podívaná vám to byla ukrutná. Hajný už leží ve svém hrobě, toho už nikdo neuvidí, ale dva plaší pocestní jsou na svých cestách, kdo má štěstí, může je třeba i znenadání někde potkat, ba kdoví, snad jsou i tady někde poblízku. Ti dva, povídám, jichž se to týká, budou jistě někde spatřeni; ó jistě budou spatřeni, někde spatřeni!

„Už nás hledají, už o nás vědí, jsme popsání, to je jisté, ale ten mezulán nás nepoznal.“

„To dělají ty šaty. Všimnul sis, jak do nás koukal? Jsou to oni, nebo nejsou to oni? Ale na ty šaty se mu to nepodobalo.“

„Cožpak o ty šaty, ty nám pomohly, ty nás změnily; v těch on nevěděl, koho má před sebou. Kdyby on se mohl člověk někdy celý tak proměnit, jako ho promění šaty.“

Ba ano, sní Vašek libým snem, bylo by to pěkné, kdyby tak s těmi šaty se stal selským synkem někde tady z osady. A nějak takhle by to bylo: Nazývá se sice Václavem, ale není Václavem Kalou. Vašek Kala, ten má na sobě staré rozbité hadry, ty, které zahrabal tam nahoře pod kamení s tím druhým, s Rudou Aksamitem. Tohoto Vaška týká se pomsta za ubitého hajného, však ho tady každý může poznat v těch bídných šatech, které vraždily. Stojí tu Václav v nových černých šatech, jiný, změněný Václav, toť selský synek počestný, co se tu s odporem dívá na vražedníka, jaký to vzpurný a odraný chlap. Nelíbí se počestným černým šatům šeredné hadry pytlákovy, hadry neřádné a lesem zvalené, nelíbí se počestnému selskému synku Václavovi krutá zlosynova tvář. Ten je to, ten, praví, ten zavraždil zlostně hajného, jen ho spoutejte a odved'te: takového, jářku, by měli bez velkých štráchů oběsit! Tak, tak, souhlasí Ruda Aksamit, řeznický chasník v švarném oděvu barvy hořčičné, a toho

druhého kumpána, jak ho tu s ním vidím, toho druhého odrance, který dělá ostudu mému jménu Rudolf, toho druhého taky. Necht' jich už nikdy nevidíme: A teď, dobrý Václave, pojď si sednout k nám do hospody. Viděli jsme vražedníky a nic nám už po nich není. Vzali si je četníci a všechno je v pořádku. My však máme doma pivo a čerstvý salám. Rudo, Rudo, šepce Vašek, skrýváje radostně se tetelící pysky do pivní pěny: Rudáčku, to nám to dobře dopadlo!

„Ty šaty, to byla naše záchrana. Z těch on si ten starý čmuchavec nebyl jist. Ale až se to rozkřikne, ta krádež, a že teďka jsou to šaty naše, pak už to bude horší, ne-li docela zlé. Ne, že bych se bál, to víš, Vašku, mně je to jedno, jen říkám, že jim to jen tak zdarma nepůjde.“

„Co?“ Vašek se vytrhl ze svého snu.

„Co? Honit je jedna věc, ale chytit, to' druhá!“

„Ach tak. Nu to' se ví, to nebude jen tak.“

Ruda nakrčil hlavu do ramen a vrčí.

„Se mnou ať si dlouho nehrají. To ještě možná bude svět koukat, co uvidí.“

„To bude. Rudo, pojď ale raději tudy.“

„Mně je to jedno.“

I dávají se boční cestou do kopce vzhůru.

Krčili se nahoře v nízkém mlází. Na všechny strany volná vyhlídka, svět prostranný a široký.

Všude tady, přemítá Vašek, se možná prostírá naše sláva. A my se tu musíme schovávat tak jako myši, jako hadí plemeno, co, ještě málo? jako smradlavý brouk. Ne, ne, nebyli jsme dost opatrní. Tam na té straně nebo tam či snad tamhle dole bychom někoho potkali, kdo o nás ví. Už je to tak, už nás sem ten hajný předběhl. Kdo ví, jak je ho tu všude plno – a nás taky. A pak nás předběhne ta krádež. Ruda povídá, že se nebojí. Já také ne, to ať si nikdo nemyslí; ale je to zatracené živobytí.

Je to otrava, žere to v nitru Rudově, zrovna teď, když jsme si to tak trošku zaonačili. Teď jen už abychom byli odtud hodně dál.

„Kudy teď, Rudo?“

„Rovnou.“

Tu však hluboko rovnou pod nimi problyskává přílbice četníková. Malá, drobounká daleko ve svahu dole.

Malinký četník, drobounce, píd' po pídi, vlní se přílba zelenou průrvou neviditelné cesty, drobně se kymácí, rýsuje zvolna krok a směr. Z měkkého ticha dálav jako by teď zařinčely okovy, jako by mříže žalární tvrdě zachrastily. Ruda chraptí: Halt!

„Halt! vidíš ho tam, tudy ne!“

Napjatě, lačně dívají se za četníkem. Rýsuje četník svou pomalou čáru, jako by odkrajoval kus krajiny tam na té straně, jako by hradil ten její nejlepší výsek tam na té straně slunečné.

Pootočili hlavy jako zvěř čichající vítr. Pak se vydali na pochod v stranu opačnou, kde se kupí mračna.

* * *

Nebylo povědomo Rudovi ani Vaškovi, která to hodina odbíjí na orloji dnů, když – aniž by se ohlásily rachotem hodinové stroje – počaly se před jejich očima sunouti ty první figury orloje, ostře řezaní a polychromovaní apoštolové vzezření povážlivého, to tedy zrovna hajný a četník. Kteří že to budou dále, kdož budou po nich následovati, provázeni mrzkou postavou Skoupého a šeredným Ďáblem, než tence zaklinká Smrt? I jim snad nakonec požehná velebný Kristus, ale pozdě, kdy hodina jim už odbila. Pak ještě k závěru zamává kohout svými křídly a zakokrhá; zvuk kohoutův nebude však zpěvem slávy, nýbrž výkřikem konce a zániku: jen nad hodinou, která minula, a nad tím, co odbyto, dá tento pták slyšeti svůj hlas.

Neradostno bylo Rudovi i Vaškovi uprostřed lesů zřítí tyto první figury orloje jejich dnů, znamení neblahá, dosvědčující, že hodina je v chodu, že počíná odbíjeti, že se dovršuje, co bylo stanoveno; nemilo jest poutníkovi zaslechnouti klinkáček smrti, uprostřed slunečných lesů. I odvracejí se odtud a vydávají se v mračnou stranu, již ani nemluvíce, a v ulekaném pospěchu, neboť lze-li utéci hajnému i četníkovu a snad čemukoliv jinému, co má lidskou postavu, byť by to byla smrt či ďábel, lze-li utéci všemu nežádoucímu, nechť se to čemukoliv podobá, nejtíže ze všeho lze utéci času, který spěje a přichází, odbíjí a vykonal své.

Nejsouce si tedy nikterak jisti, kteráže hodina to zde odbíjí, odcházejí ukrýt se věcem a času směrem temnějším. Je zle; v semknutých hubách zamrzlo všechno hlučné sviňačení.

Po úbočích dýmá mlha a zavěšuje se ve větroví smrkovém. Odkapávají tisícerými kapkami, smáčí podrost borůvčí a mechu, tuhý kopytník i dřípatku menšího listoví, které se třpytí vlhkostí. Vše je tu mokré a studené. Půda, hustě protkaná žilami a nervstvem bažinatých potůčků, vroubených blatouchem a mléčivcem, černá a houbovitá, propouští zticha krok. Drobná a hustá sprška nasává se všemi póry této temné lesní krajiny.

Nové černé Vaškovy šaty lesknou se vodou, lepí se na zádech i stehnech. Ze zježených vláken Rudova obleku stala se těžká mokvající houně, pařící se zápachem živočišným.

Jsou v kraji žulovém.

Pro mlhu téměř ani neviděti. Zde, odděleni od všech teplých příbytků lidských hustým závojem vod, dobře jsou skryti před každým očima, jejichž bystrost může být zastřena mlhou dostatečně hustou, že by z ní mohla být utkána tělesná podstata lesních duchů a strašidel natolik hmotných, aby stisk jejich studených paží byl opozdilemu poutníkovi smrtivý.

Než tito dva nejsou duchy; je to mokré maso, které obestřel jizlivý déšť, odnímaje mu lidskou teplotu.

Vaška mrazí a on polyká naprázdno, pokoušeje se zaplašiti bolest, která ho řeže v krku. Zanikají do šedých skal, z nichž kluzce teče.

„To je, panečku, kámen,“ přerušuje Ruda drsným hlasem šelestivé mlčení mlh a deště a vod, „tohle je jinak tvrdý kámen, než máme v našem lomě.“ Pleská dlaní po mokřem balvanu: „To je, brachu, kámen na sochy, na krásné základy, na chodníky, na co jen chceš.“ – Doma, kde je měkký pískovec a rudý jíl, lámali kámen permský, červený, křehký a sypký, který se na větší dílo nehodil. „Tohle je starý kámen, věkovitý, ten je tu už od začátku světa, když ještě nic zeleného nerostlo. Ten, milá brachu, měl dost času na ztvrdnutí, takový něco vydrží.“

Těžko je Vaškovi uprostřed prastarého žulového kamení, v šeru deště a lesů. Vane jimi příliš chladný dech. Cítí v krku bolest a marně polyká naprázdno, aby ji zatlačil. Usedli pod převislou skalinou, kde je to sušší, a zapalují si cigaretu, jejíž dým mu ostře zatahuje v hrdle. Ach, praví si Vašek, kouření mně nechutná, škrábe mně v krku, co to jen mám? Tuze se mně zdá, že ještě ke všemu se na mne hrne nemoc. Br, jak je ta půda zde sychravá, jak je studený ten kámen, jak mne zebe, jak mne moří ten déšť!

„Tady už někdo byl, ale už dávno.“ Ruda odhrabuje zuhelnatělé zbytky po ohni, u kterého se tu za jiných nečasů hráli ti, kdož, možná, také před něčím prchali.

Ach, oheň, teplý radostný oheň, teskní Vašek, chvěje se chladem, co je mně po těch, kdo tu byli dávno před námi, ale ach, ach, jak dobře bylo by mně dnes u kamen! Tato studená a mokrá krajina se mně nelíbí, ba docela ne. Potřeboval bych býti v peřinách. Ó, posteli, postýlko teploučká, zlatá! v tobě nemrazí; jestlipak já ještě kdy budu v tobě spát! Ach, jak se mně ten šedivý mokrý kámen protiví, ale krásná je peřina červeně pruhovaná; i kdyby jakkoliv špinavá a zvalená, byla by dobrá, když by suchá byla. A ten černý, rozmočený zbytek po ohni, hu! jak je šeredný; potreboval bych kamna, ve kterých je oheň živý, který praská a hoří a hřeje v troubě řádný hrnec horké kávy.

„Co je ti,“ škubnul sebou Ruda, „že nemluvíš?“

„Myslím – musím si tu lehnout, jde na mne nemoc.“

„Zatraceně, to nám tak ještě scházelo! S tím sis moh' zůstat doma.“

Vašek se žalostně schoulil. Do bolavého masa zabodl se mu Rudův odsudivý pohled a zůstal tam trčeti jako nůž.

„Ach, Rudo – já – vždyť já za to nemohu!“

„Vždyť je dobře, ale – Hm. Aspoň pořádná sklenice rumu kdyby byla, ta by ti pomohla.“

„To kdyby bylo!“ bledě se raduje Vašek a v šeru mlh a v šelestu deště usíná.

Ruda pohlíží zpod nasupeného obočí na spícího Vaška, na jeho semknuté oči, na ústa uboze otevřená. Ty jsi mně pěkný chlapec! odplivl důkladně a daleko od sebe, aby se v nitru ulehčilo za zbytečné přítěže: Ty jsi mně pěkný frajer! Co mám teď s tebou dělat, co si to myslíš, co tě to napadlo?

Ba že! zrodila se myšlenka.

Ba že! praví si Ruda; nejlepší by bylo, kdybych se sebral a šel si po svém a Vaška tu nechal, ať si tu tedy dělá, co chce. Ten blbec chce stonat, a to já nemohu potřebovat. Myslíš, že se dám k vůli tobě chytit, ne? Hoho, půjdu si sám a budeš to mít.

Beztak ve dvou to máme těžší. Ve dvou se o nás ví, ve dvou nás každý lépe pozná; dva to byli, dva spolu utíkají: chyt'te je, až potkáte dva, Vašek Kala a Rudolf Aksamit! Ba že se snáze protluču sám a mám to jistější; ať si pak Vašek dělá, co chce.

A, kdo ví? Možná, že do rána Vašek zemře a bude to.

Tak co?

Raději abych se tedy zvedl hned a Vaška tu nechal. – Ale co když Vašek třeba nezemře a bude tu ráno ležet sám a začne tu ve své nemoci řvát a naříkat a pak ho najdou! Jednoho z nás budou mít a začnou shánět toho druhého. To bych musel koukat, abych byl do rána co možná daleko, ale mám toho teď zvečera za dnešek dost a jít se mně věru už dvakrát nechce.

Tak co! Mám, nebo nemám?

Rudovy oči se svezly mrzutě k Vaškovi. Ústa se mu prohnula k úšklebku: ba, brachu, v těchto mých nejistotách ty mně neporadíš! Vašek tu spí schoulen do šerého uzlíčku. Činí jen jedno; jemu není třeba rozhodovati se mezi možnostmi. Spí, odměřuje svým dechem rovnoměrně z přicházející noci a z bláhového bezvědomí spánku.

Jakkoliv vše je zaplněno vodou, jakkoliv přehustě tkanou sítí deště proniká tu drsný dech kamene, přece přicházející noc nese ve svém širém plášti sladký spánek. Je tu přítomen, byť i nepohoda úporně bděla, byť by bděl chlad, byť bdělo všechno studené a vlhké kvašení, byť veškerá syrovost tu byla v pilné šelestivé práci, on, spánek, je tu přítomen, vlídný, měkký a nepřemožitelný.

Praví se, že spánek ze všeho nejvíce je podoben smrti, neboť smrtelníkům přináší úlevu, nevědomí a zapomenutí. Ovšem, každý z nás dobře ví, co je spánek, ale nikdo z nás živoucích dosud nezemřel, i nemůžeme dosvědčiti, zda smrt je opravdu spánku tak podobna. Zajisté, že vše, co žije, podléhá moci spánku a že vše živé též umírá. Ale spánek ve svých loktech přináší sen, u smrti však je možno, že nikterak neuvádí nás v sen, nýbrž naopak ve skutečnost, která všemu, co žilo a spalo, byla snad nadpříliš nepojatelná. Vše, co žije, sní též i svými sny; nechť jsou vždy líbezná! Smrt snad vůbec nezná snu. Není-li věčnost nocí vrcholné nicoty, jestliže je předvoláním k soudu, tu tedy jest probuzením, velikým konečným bděním. Jestli je věčnost jasným dnem, pak bdí soudce a bdí i souzený.

Těž mně, praví si Ruda, chtělo by se ze všeho nejraději spát.

Eh co, nechme to na ráno. Co bych se rozhodoval? Až se vyspím, však uvidím.

Rozmyslím si to přes noc, řekl si Ruda, a uloživ se vedle Vaška, usnul.

Jejich spánek byl potud podoben smrti, že byl beze snů.

Když počalo svítati, vytrhl se Vašek ze spaní, a vytřeštiv se kolem do šedi deště a mlh, neviděl před sebou ani tmy, ani světla, ani podob, o nichž by se mohl dohadovati, z kterého světa pocházejí. A protože neslyšel skřípání pekel ani hlaholu trub, ani rozkazu soudcova, nemohl porozuměti, v kterých končinách bytí se nalézá, a nechápal, co má kolem sebe a před sebou. Úzkostí se mu zatajil dech. Tu nazřel v šeru vedle sebe ležeti svého kamaráda Rudu, i usmál se úsměvem nad všechno pomyšlení sladkým a vděčným, a semknuv víčka v důvěřivé útěše, usnul poznovu.

Spánek jeho byl podoben životu, neboť byly v něm sny. Zdálo se Vaškovi, že snad je doma, že – ach, ty můj bože – spí v peřinách, byly špinavé a červeně pruhované, nikoliv siné jako mlhy míšené s deštěm, ale nehřály a bylo v nich zima jako v březnovém větru. Pak se mu zdálo, že je maličký a ubohý; a ačkoliv nic neprovedl, bil ho Ruda bez příčiny.

Pak se probudil Ruda ze spánku a viděl Vaška spáti po své levé straně. Co asi s tebou je, co v tobě vězí? myslel si, dívaje se na Vaškovu tvář, smytou šerem. Tak co? zemřeš, nebo nezemřeš, či co s tebou bude? – Položil se na druhý bok. – Leží tu jako mrtvý. Jak to asi dopadne? pomyslil si neúčastně, a poddávaje se mdlobě spánku, usnul poznovu.

* * *

Když se s ránem probudil, viděl Vaška seděti vedle sebe. Hlídaje chvíli, kdy kamarád prozře, aby do svých očí načerpal světla dne, usmál se mu Vašek do nich úsměvem sladkým a důvěřivým.

Ruda se vzepřel lokty.

„Tak co – jak je?“

„I dobře. Všecko v pořádku.“ Vašek se věrně dívá na Rudu mokřýma očima a roztřásá se drsným kašlem. „Už to zas přestalo.“

„Myslíš?“

Nějak se Vašek Rudovi nelíbí, zhola se mu nezdá v pořádku, že tak brzo vstal, že se tak usmál, že popírá tíhu své nemoci. Hle, hle, jak se tu nutí, jak si něco namlouvá. S tebou, brachu, to nebude tak dobré, jak děláš: nejspíš, že zemřeš, nejsi-li vlastně nebožtíkem už teď.

„Teď po ránu je mně už pěkně,“ potahuje a odchrchlává Vašek, jako kdyby chtěl ze sebe všechnu svou útrobu vyvrhnout. Zapálil si cigaretu:

„Teď se to ve mně nějak uvolnilo, ale včera večer to bylo šeredné.“

Ještě si naposledy zapaluje a za chvíli bude už třeba mrtvým. Nic neví a zatím ho už objímá kostnatá, to tak bývá – mrzí se Ruda. Však vypadá v těch černých šatech, jen ho do rakve položit. Ty jsi to, Vašku, vyfás'! – kdo ví – snad to bude takhle lepší – a já se lépe protluču sám –

„I jen si zakuř, to tě vyčistí. A sedni si ještě a ještě si odpočni, vždyť nemusíme vyrazit tak hned. Já se tu zatím jen tak poohlédnu kolem.“ Ruda se vrtí a těká bezcílně ve Vaškově dohledu.

Jaképak tento, praví si Ruda a vrtí se, až už Vaška nevidí. Tak teď, Rudo, teď, teď! šklublo mu to ve všech cévách i přidal náhle do kroku. A ty, Vašku, dělej si tu, co chceš.

„Rudo, Rudo!“ volá za ním Vašek.

„Rudo, co tě to jenom napadlo!?“ zaléhá za ním bolavý Vaškův hlas.

Zatraceně, sakruje Ruda, teď mně ten Vašek ještě honí! Honí a snad už umrlec.

„Rudo! Bože můj! – Pročpak? – Tohle mně přece nemůžeš udělat!“

Ruda se mlčky dává do klusu.

„To jsi kamarád?“ heká mu v patách Vaškův hlas. „Vždyť mně nic není, koukej, jak jdu, jak běžím, já mohu všechno – vždyť já chci s tebou.“

Ha, ha, netrap se, buší krev ve spáncích Rudových: bodejť bys chcípnul, bodejť bys padl studený, než mne dohoníš!

„Rudo,“ kašle mu do týla Vašek, „takhle ty mne chceš mít na svědomí?“

Ruda se zastavil. Vašek těžce vydechuje, vlasy na čele slepené, ústa otevřená, oči mokré a bez úsměvu:

„Rudo! Kdopak to přísahal, že se nikdy neopustíme?“

Ruda se rozmýšlí, co říci. Těžko, přetěžko. Nemá co.

„Ono,“ vydává ze sebe, „vždyť já to myslel dobře, Vašku, pro tebe.“

A Vašek, mrtev či živ, kráčí zas po boku Rudově. Zdali pak mu to stačilo? „Copak já –“ pravil a odmlčel se, asi že řekl vše.

Ruda hledá ještě po nějakém slovíčku.

„Na,“ hrabe se po kapsách, „tady máš.“

Zmuchlaný kapesník, ještě z kradeného.

* * *

Šli a mlčeli. Po tomhle všem nebylo co říci.

Všude ticho, jako kdyby se k něčemu chystalo. Jen Vašek tu dosvědčuje svou přítomnost hlukem, ať mrtev, či živ. Chrchlá a odplivuje a smrká do kradeného kapesníku.

Jak to, hloubá Ruda, že se mně nepodařilo utéci?

Myslel jsem, že Vašek je na tom tak špatně, že mne nedohoní.

Zašilhal stranou na Vaška, jak se tu snažil udržet s ním krok, jak se ho drží, rachotě co chvíli drsným kašlem. Teď, kdy nemá oči zavřené, jako měl v mrákotách spánku, který připomíná smrt, nezdá se Rudovi již tak podoben nehmotnému stínu ani odrazu na vodě, ani zjíněnému dechu, který, jako by duše odlétala, vychází z lidských úst. Je ještě dosti živ, toť jisto, a dělá, co může. V takovémto případě, praví si Ruda, když tělo s duší jsou na hranicích rozchodu, zajisté by bylo záhodno připoutati Vaškovu pozornost k věcem tohoto světa a vyzkoušeti, čemu jeho duše je blíž.

Hledaje těžce po něčem, co by pověděl, narazil Ruda ve svém myšlení rovnou na to, co ho tísnilo nejvíce. Nemohu si pomoci, řekl si, když se uslyšel mluvit, ale musí to ven. Však uvidíme, jak se k tomu Vašek zachová, co tomu řekne:

„To ti – stala se ve Vseti taková věc; zemřela tam jedna selka, už ji dali do rakve, kolem stáli příbuzní, to víš, samý pláč a nárek, a jak ona tam v té rakvi leží, tak na ni už dávali víko a už chtěli tu rakev zatlouct. Vtom ale ona začne mrkat očima, otevře je a teď se zvedla v té rakvi,

rozhlíží se celá udivená kolem sebe a povídá: Copak to tu všichni děláte? Ona ti oživila, vstala z té rakve a šla rovnou do kůlničky, ony tam křičely husy, tak jim tam dala pít a vyhnala je i s housaty do sadu. Pak se vrátila do světnice, hubovala, že se nikdo o ty husy nestará, a v tu chvíli padla a doopravdy zemřela. Tak ji dali zas do té rakve a odnesli ji na hřbitov. – Vynesli ji z domu oknem, aby se už nevrátila.“

Vykládaje tento příběh, poohlížel se Ruda nejistě po Vaškovi v očekávání, že bude co chvíli přerušen. Co si to jen, Rudo, myslíš, mohl by Vašek říci, já nejsem jako ta selka. Nejsem umrlec ani nestraším, na mou duši jsem živ, jsem živý živ.

Ale Vašek nic. Naslouchá Rudovi jako jindy; jeho pootevřené pysky nejsou ostře stažené, ale spíš napuchlé, dýchá těžce, ale dýchá. Na okamžik skryl tvář do kapesníku, smrkaje dlouze a syčivě; Ruda postřehl, jak se mu při tom vrásčí čelo. Mrtvému by se čelo nevrásčilo, řekl si s úlevou; a mrtvý by měl oči obrácené v sloup.

Ach, nepochybně, pomyslně si Ruda; zjevil jsem se příliš: je živ. Ale ať promluví, ať něco řekne, ať uslyším, co chci vědět!

Vaškovy oči vybouřily se nad žmolcem kapesníku, pohledem obvyklým, zároveň zlomyslným i tupým, v němž se neobráželo zhola nic jiného než tento hmotný svět.

Divné věci, zahloubává se Ruda do své myšlenky, tak jak ono to s tím Vaškem je? Toť už jisto, že není umrlcem: jen tak něco přes něj přešlo – velmi jsem se mýlil: je a zůstane na živu.

„Vašku, nezdálo se ti nic o – hajném?“

„Ne.“

„Nic?“

„Docela nic. – Pročpak?“

„Jen tak.“

Ach, tak co tedy, jak tedy – co mně to tedy jen sedí v hlavě? mučí se Ruda svou myšlenkou.

„Kuš, potvoro!“ uryl se Vašek, děláje těžkého pochopa přes vyčnělou smyčku borového kořene.

Ó, potvory všech potvor a ještě tisíckrát víc! osvítil se v Rudovi bodavý úděs myšlenek, jak mu teď konečně lehce přicházejí – teď už to vím! Och, och, to on tedy, ten mrtvý hajný, jinak: to ne, že on by byl šel Vaškovi po životě – ba ne – to tedy naopak: Ne, ne, on chce, aby Vašek byl živ. Aby Vašek – abychom oba –

To on ten mrtvý hajný chce, aby nás dopadli živé, oba dva.

* * *

Špatně, tuze špatně se nám ten osud teď natočil! Ruda přemýšlí o zabitém hajném, jak si ten mrtvý umínil neodpustit jim svou smrt.

Jsou na tom bídne, marná řeč: těžko se jim to bude utíkat před mstivým umrlcem, který jim v patách spěje neviditelnými cestami, aby je svým zahnilým ukazovákem poznačil znamením špatných konců. Aby je trápil, aby jim překážel, aby je přivedl k pádu, aby byl při tom, až budou lapeni. Až bude chycen Vašek a pak on, Rudolf Aksamit, to se bude ten mrtvý hajný nějak kochat na svém triumfu, vrzaje čelistmi převelikou radostí, že jest pomstěn. Všechno, praví si Ruda, jest nasaditi, aby se uteklo koncům, jako že vím, že se už na světě vyskytl více než jeden dosti šikovný člověk, kterému se před konci utěci podařilo. – Jako proklouzne podrostem zajíc, jako brouk, jako pták – sní Ruda Aksamit.

Vašek se rozkašlal.

„Ó sakra, nekašlej přece tak nahlas, slyší to celý les! Vždyť je to hrůza, jak se ten tvůj zatracený kašel lesem rozléhá!“

„Nekašlej tak nahlas, povídám, cožpak nemůžeš tiše!?“

Vašek se dáví potlačovaným kašlem, vyráží ze sebe chraplavé řevy, řičí, klokotá, piští a zajíká se, shýbaje se do dřepu, buše se v prsa a tiskna si k ústům dlaň, aby zdusil křeč hlasu, který se mu surově dere z útroby. Na mou duši, vždyť je to jako šeredné volání nějaké divné zvěře, hodné štvanice a úlovku, co tu ten blázen Vašek ze sebe vydává. Toť asi ten hlas, za kterým půjdou neomylně, aby nás chytili, trne Aksamit. Fuj a běda, jaký to ohavný ryk, jaké žalostné kokrhání, to mně je zatracený zpěv v tomhle proklatém lese!

„To bylo jen tak, nezlob se, Rudo, nemohl jsem to udržet.“

Slunci se podařilo prorazit mraky a mlhami. Vše, co je z vody, třpytí a chvěje se v jeho záři. Uši napjaty na všechny strany, čeká Ruda, kdy Vašek zase spustí. Je to neřádstvo, mrzí se

Vašek v provinilých straších; ten Ruda má vždycky větší štěstí: musím to být právě já, kdo to dostal! – A bojím se, že vždycky se člověku dostane nádavkem ještě horšího, když už je jednou v bryndě.

* * *

Šli mezi mladými modřínami a břízami. Ty stromy jsou tu jako v neděli, zdá se Vaškovi; člověku je na světě všelijak, ale stromy, pravím, těm stromům je hej! Co to vlastně – věděl bych rád – mají ty stromy tak blaženého, že netřeba jim v lepším i horším zmítání světa nikam se hýbati, že postačí jim státi na jediném místě, na tom svém a usmívati se? Mají to dobré. Mnohem lepší než lidé a zvířata, než všechno to ostatní, co se na světě hýbe, honí a je honěno; aspoň se jejich skutky neobracejí proti nim.

„Zastav, Vašku, pozor! někdo tu je!“

Ustoupili o dva kroky. Také naproti v křoví něco ustupuje.

Co to může být? Zírají napjatě, nozdry se jim zachvíávají, svalstvo nohou se chystá ke skoku. Naproti se rozvírají větve, jako by záclonu rozhrnul.

V zeleném rámci dřínových haluzí se vynořila nečekaná tvář.

Těž ona upírá na ně své oči znepokojivého výrazu. Pár očí kočičích, prasečích, tchořích i zlého psa, či čemu by mohly dohromady náležeti, bodavě těká a utkvívá nad ježatou srstí špinavého plnovousu. Tak obě ty fronty čelí si očima, vyčíhávají se ve svých hnutích, odhadují se ve svých záměrech.

Patrně že už dosti pozoroval, muž s rozcuchaným vousem rozevřel pysky a ukázala se část jeho chrupu, dlouhé a řídké zuby, zmodralé borůvkami. Nato nadzvednul velmi posměšným pohybem čár, který kdysi mohl býti na cizí hlavě kloboukem, obnažil své nadmíru přerostlé vlasy a několikrát se s přehnaným nadšením šaškovsky uklonil: Aá, pěkně vítám, má úcta, milostpáni, dobré jitro přeju!

„Dobré jitro,“ zabručel Ruda v neochotných rozpacích, ohlížeje se ve svých nejistotách po Vaškovi.

„Nechod'te blíž!“ zavrčel muž, zhasnuv okamžitě svůj výsměšný úsměv.

Poodstoupili o krok dozadu. Cizinec v křoví, spokojen tímto výsledkem, rozsvítil svůj posměšný úsměv znovu, a kývaje hlavou, podrobil je bedlivému pozorování. Pásl se zřejmě na napjaté pomlčce, kterou stvořil, podle své chuti prodlužoval a posléze přivedl k vrcholu; tu pak ji náhle zlomil hlasem téměř zpívavým:

„Vy kluci, vy jste něco provedli, vy jste jistě něco provedli.“

Stvořiv novou pomlčku, kratší a ještě zaostřenější, řekl nato dále:

„Ba jo. – A takoví mladí!“

Vašek se rozkašlal.

„On kašle, chudáček!“ řekl tulák s výsměšnou lítostí, „přišel v lese na průvan!“

„A co je vám po nás?“ Nebyly to jen mužovy pomlčky, co se tu Rudovi nelíbilo.

„To se ví, v lese je špatně,“ pokračoval tulák, nedávaje se Rudovou otázkou rušiti, „ale kriminál, vid'te, hoši, kriminál, to je ještě horší.“

„Provedli. – Cože jsme provedli? My že jsme provedli?“ přešel k útoku Vašek. „Nám dejte pokoj, člověče, s vámi nikdo nemluví.“

„Nepovídej. Já to znám.“ V bídákově hlase zněla divná únava. „Mne, mne ty budeš něčemu učit, mně ty budeš něco povídat! Já ti říkám, že v lese je špatně. Jen počkejte, co ještě zkusíte. Zle a zle. – A neujdete tomu, vy ne, vy dva pitomci pitomí jistě ne. A koukejte, ať mně jste odtud dál!“

„Kdože je u vás nějaký pitomec?“ nahnul se Ruda kupředu. „Já?“

„Nechod'te blíž, nebo – Ty, jsi pitomec, oba jste blbí, moulové a krávové. Jen počkejte, však vy toho ještě užijete, však vy se toho nažerete až po tipec, vy pitomci pitomí, oba dva! Volové!“ Opona větvoří se zahrnula. Bídák se vytratil v zeleni, tak jako přišel; ani lístek se už nepohnul.

„Ty jsi pitomec a kráva!“ vyslal za zmizelou tvář Vašek, v naději, že aspoň rvačka by toto divné setkání nějak rozluštila.

„Měl jsem do chlapa střílet,“ mračí se Ruda, hraje si s pistolí; však byl jako zvěř, jak tak koukal z toho houští. Kdoví, co ten provedl! S čím ten se tu asi schovává?

„Ba, to bych chtěl vědět.“ Vašek snaží se představit si, kolik že to krve mohlo téci pod bídákovou nelítostnou rukou, která se nyní skrývá pod zeleným listem lesa. Ta nepochybně vykreslila tolik zejících ran, že by jednoho těla nebylo na ně dost. Vašek vzpomíná zsinlosti a křivé zhroucenosti těl, sražených na tvrdou zem vraždou a lupem. Ten chlap toho asi má na svědomí! ale na konec ho přece dopadnou. Ten, řekl bych, ten se, myslím, bude zatraceně bránit, nadávaje při tom na všechny strany, katovi, své matce i pánubohu. A na konec ho přece dostanou, ba ano, jeho dostanou, to mu přeju já. Ať ho mají, ale jen když ne nás.

Lekl jsem se – hlodá to v Rudovi.

Byl jsem nějak pyšný na to, co jsme s Rudou svedli za dílo, dumá Vašek, a zatím nejsme sami, kdo musí svoji sílu skrývat v lese. – Dobře, že zmizel. Jeho by měli chytit, ale nás ne, jenom nás ne!

Měl jsem do něho střelit, mračí se Ruda, měl jsem do něho střelit a bylo to. To jsem měl udělat. Ale mám někdy příliš dobrou povahu, tak je to. – Jako třeba s tím Vaškem. – Třeba to mohlo být lepší. Uvidíš, Rudo, ono se ti to někdy nevyplatí, že býváš příliš měkký.

* * *

Stříbřitá sluneční zář vysouší lesní stezky. Noha sklouzává po měkkém jílu. Staré smrky tmavého jehličí, ověšené šedivými chlupy lišejníků, zůstaly kdesi na cestě pozadu.

Svahy odívá průsvitně prozařující šat, kadeřavý listnatý háj.

Ačkoliv vegetace v této době nevykazuje už mnoho květů, cosi neurčitého, třebaže bychom při prvním pohledu ještě nerozlišovali barvu a tvar, z ní promlouvá mladost a smavým bohatstvím. Je to jiná krajina, než byla ta sychravě nemluvná, kterou včera prošli v šelestivých mlhách a pod závoji dešťů.

Jsou na vápenci.

* * *

Co je jen na světě všelijakého kamení, udivil se Ruda nad jasnou barvou skalín, vyčnělých v zeleni. Viděl jsem už kamení nejrůznějších barev a každého zrna a všude na tom něco roste, všude na tom žije člověk a předou se lidské věci. Je to zvláštní, pravil si, ať už je jakéhokoliv druhu, žádný kámen není vlastně člověku nepříznivý a nepřátelský; každá jeho způsobá připouští, aby se na něm usadil člověk a vedl si tu nějak svou lopotu. Aspoň u nás doma je

kamení takové (a zvláště toto se mně takové zdá); to snad jinde, v cizích zemích a za mořem mají kámen, který nepřeje žádnému živobytí; to u nás ne, u nás každý kámen je nějak živý. Jací oni asi lidé žijí na tomto světlém vápenném kameni – a co nás tu může čekat? Ta končina tady vyhlíží, ani nevím jak: je tu skoro až příliš pěkně.

Je tu opravdu krásně; též Vašek je jat měkkým kouzlem této krajiny. Přišli jsme to na hezké místo, teplo je tu a sluníčko; bude mně zas dobře, ale, co platno, život jsme si zkazili...

Stoupají výše do skalin.

„Koukej, Vašku, tohle je něco! Cítil jsem to už zdola, že tady bude pro nás nějaký pěkný kvartýr, a ani to s cesty nebylo vidět.“

Ve skále, rozeklané štěrbinami, byla jeskyně.

* * *

Očichali jeskyni a proslídili ji ve všech temných koutech. Poklidili v ní a shledali ji znamenitou. Když se dosyta navelebili jejích výhod, usedli na jejím prahu a dívali se dolů do údolí. Říčka, která tam dole rozmarně vroubí cestu, zatřpytila se chvílemi jako stříbrný bok ryby. Snad jsou tu i ryby, pravil Ruda, kéž bychom tak měli udici!

Když odkvetla, nemůže zlatohlavá lilie už nikoho upoutat orientální krásou svých květů s plátky žíhanými a vzhůru zahnutými ani svou vůní, která v měsíci červnu jímá smysly příslibem věcí divných a ještě nepoznaných. Vašek urval její stvol a láme jej v prstech. Rozloupav špinavým drápem plodnici, uviděl tu kolmé přihrádky, přebohatě naplněné sloupci semen. Nasypal si plochých semen štědře do dlaně.

„To si myslím, hlavní věci na světě jsou peníze. Panečku! Mít jich dost, mít jich plné hrsti, nabírat z nich oběma rukama, aby z nich nikdy neubývalo! Kdo má peníze, ten má všechno; může si všechno na světě zařídit, jak chce, může si dopřát, čeho se mu zamane, zaplatí si, nač si vzpomene. – Takového, Rudo, by tak nehonili jako tady nás –“

Eh, Vašku, kvasí to v Rudovi, kdybys nemluvil! Já, já jsem to, kdo by měl mít peníze, peněz plné sloupce, plné přihrady. Z nás dvou jsem to jistě já, kdo by si peněz víc zasloužil, protože bych to s nimi lépe uměl, protože jsem schopnější, protože by u mne byly víc na svém místě. Já, Rudolf Aksamit. Ale ty?

Mračně se sehnul pro suchou kost, která ležela vedle jeho nohy, hnát nápadný, bělavý, poprášený zelenou plísní. Kdo to asi byl, komu tato kost náležela? A zda byl tobě, ano tobě, Vašku – sebe teď nemíním –, zda byl tobě podoben? Nescházelo ti mnoho, tak se mně zdá, a mohl bys i ty být v lese vyběleným hnátem. Myslíš, že tenhle měl peníze? Oho, možná, že si tu chudák za živa seděl jako ty a že třeba zrovna jako teď ty přehazoval na dlani tyhle prázdné plevy a myslil si při tom něco o penězích.

Jakou smrtí on tu ten člověk asi sešel?

„Toho, kdo měl tuhle kost v těle, toho už dávno nohy nebolí,“ pokyvuje Vašek hlavou nad zběleným hnátem, „ten už dávno nemá před kým utíkat. Je toho zatrápeně málo, co tak z člověka po té vší mizérii zbyde –“

Němá kost se poddává pohybům rukou Rudových. Probudilo se v něm nějaké zděděné a dávno už zasuté hnutí: zarývá se do hnátu ostřím nože, pokoušeje se vyrobiti z něj věc břitkou a vyhocenou, zbraň, klín, dýku či kopí, kost, která řeže a bodá, něco, čím možno zabít.

Vida, provází Ruda svou práci myšlenkou, jak lze takový mrtvý hnát zase vrátiti světu. Vida, také tak to na světě chodí, že ten, kdo byl zabit, sám ještě může zabít. Že mrtvý se může stát nožem: jen hnát z něho zbývá a ještě musí udělat své dílo. Všechno na světě je konec konců zařízeno jen na tu smrt. A jakoupak on ten lidský život vůbec může mít cenu, když to smrt vždycky nad ním vyhrává? A jestlipak ono vůbec je na smrti něco tak strašného, jako je nemilá a šeredná?

Nu, ušklíbl se v divé veselosti, na tohle bych se toho zabitého hajného nechtěl zrovna ptát!

Ale nemohl se přemoci; divná zvědavost se v něm soustřeďuje a nutí ho hledati v sobě představy, jaká asi může býti smrt. Snaží se představit si, jak mu život z těla odchází, usiluje pocítit, jak se tělo rozkládá a rozrušuje ve všech svých vazech a jak vše, co je vně i mimo, je mu při tom docela lhostejno. Zavřel oči a pokoušeje se vtáhnouti všechna chapadla svých smyslů do sebe, hledal ten vrcholný bod všeho utišení.

Slyší šuměti listí; nikoliv, či ano, toť snad ono, to nejsem já! Ale slyší svůj dech; utajiv ho, neslyší už šelest listoví, ale cítí bít krev ve vydutých žilách svých rukou a teplé lechtání v konečkách prstů. – Eh, otevřel oči, nejde to, spíše svět zachází, ale já zůstávám: ne, já nebudu suchým hnátem v lese!

Do otevřených očí přívalem vnikl jas krajiny. Do uší narazil mu drsný hlas kamarádův.

„Co je ti, Rudo, chceš spát?“

„Ne, to docela ne!“

Ve velikém oblouku mrštil Ruda hnátem do křoví.

* * *

Co však oba nevěděli: nebyla to kost z člověka, byl to jen dobytčí hnát.

* * *

Ó, žiji, vnímám; ó, štedří smyslové! ještě nejsem podoben vybělenému hnátu ani zabitému hajnému!

Cesta dole se rozezněla jasným halasem výkřiků, zpěvů a hlásků, snad ještě sladších, vzpomeň jen, než bylo halekání veselých chlapců, kteří házeli haluze do pěnicích vod.

Rudo, jsou-li to ti, kdož přebývají na tomto světlém kameni – ovšem vyjma dvou vrahů, o kterých víš i to, že jsou tu jen potajnými hosty – pak by byla tato krajina věru nad jiné rozkošná, velmi mladá a šťastná. Avšak ze všeho, co se lesem hýbe, byť by byl sebe krásnější, mezi zvěří, lovci, kořistí, temným stínem křovin, mezi příliš širým sluncem, příliš volným dechem větrů, přílišnou svobodou velkých lesních prostor, nejméně jsou čekány děti, leda by tu byly nalezeny zbloudilé, plačící strachem v místech tak nepodobných všem důvěrným místečkům jejich radovánek a her. Zda by který kraj světa mohl býti obydlen pouze dětmi, aby se tu mezi jejich světlými tvářičkami mohli před tresty světa těch velkých ukrývatí dva vrahové a bídník, jejichž zločiny nejsou ještě spočteny?

Dětský výlet, neboť vpravdě mohou děti býti jen hostmi tam, kde v tuto chvíli spíše vrahové jsou domovem, provívají se údolím podél říčky, a přestříkává teď její stříbrné čerění zmatkem přepestrým a žvatlavým. Na šatech děvčátek vlají barvy všech květů. Chlapci se drží kolem ramen, někteří se hlučně předhánějí, děvčata dala si do vlasů věnečky. Tam jdou v kypivém houfu vpřed, štíhlé nožky v ustavičném poskoku, tak postupují v melodické anarchii mezi vůní stromů a teplým stínem skal.

„Děti!“ vyrazil ze sebe Vašek s údivem.

Jeden z chlapců vyrazil z houfu a šplhá vzhůru ke skále. Uviděl tam jeskyni; hoši, pojďte za mnou! Jiříku, Jiříku, kam to lezeš, zůstaň tu, něco se ti stane! Hoch se hrne vzhůru, oči

dychtivé a tváře planoucí. Jiříku, Jirko, hned půjdeš zpátky, ale hned, počkej jen, počkej! Chlapec se zastavil: uviděl v jeskyni více, než si přál spatřiti. Čtvero očí; nejprve pohled těžce, přetěžce nepřátelský, na to pak druhý, ještě temnější, ještě počernější. Pádí dolů: smekl se bez hlesu a upadl; v divém kvapu vklouzá do klubka hochů. Tu teprve vydechnul a přišla mu řeč: Ach, hoši, hoši, co jsem tam viděl! Ani se to vypovědět nedá: byli tam dva strašliví muži, jistě že vražedníci!

„Nebyli to snad obři?“

„Snad byli.“

„Nebo čerti?“

„Snad čerti.“

„Nebo ještě něco jiného a hroznějšího?“

„Nevím, co to bylo. Ale strašný strach smrti jsem pocítil!“

* * *

„Je to blbost,“ vyslovil se Ruda, když se večer nad nimi sklenula nesmírná propast mléčné dráhy a obrazců souhvězdí, „co je na nebi těch hvězd! K čemu vůbec jich tam je tolik naděláno? Jako kdyby jich tam tolika bylo potřeba. Kdyby jich tam byla i jenom polovina, jen čtvrtina, ba ještě méně, bylo by jich pořád ještě stejně, že by se to ani spočítati nedalo.“

„To je mně, Rudo, také divné, vždyť na co vlastně ty hvězdy jsou? Kdyby to mělo být jen na podívanou, stačilo by udělat je menší, třeba docela malé, a dáti je blíž. Naopak ale je tam takových světů a rozloh potřeba? – Jako by nebylo tohohle jednoho světa dost, už dost.“

A vůbec, řekl si Vašek, srovnáváje ty větší hvězdy s menšími a zářivé s třepotavými, na podívanou to je hezké, ale když o tom přemýšlím, tu se mně ta strašná síla hvězd, ta spousta, co jich je, nikterak nelíbí. Kdo mně dokáže, že se tam vlastně ten náš svět třeba kdožví kolikrát neopakuje? K čemu přece by jinak těch hvězd tam tolik bylo? Kdož ví, snad na každé desáté hvězdě je to zrovna tak jako zde, možná, že na každé desáté hvězdě sedí v lesích zrovna takový nějaký Vašek, který zabil hajného a dívá se zase ze své strany dokola na hvězdy, jako by se díval z oken vězení, třebaže si v této chvíli nemyslí zrovna totéž, co já. Anebo – kdo ví, myslí si právě, co teď já. Ach, jaká je v tom hrůza! Jakého to nepřípustného

trápení! strnul Václav Kala; jak by mohl jen jaký bůh, šílený ze své svrchované neodpovědnosti, něco takového ve své zpupnosti stvořit!

Já, konečně, už své snesu: co se stalo, stalo se, ale jak – to by přece bylo nedůstojno každého boha, tak ohavná hračka – jak by k tomu přišli tam ti Vaškové ostatní? vždyť to pak je přece jasno, že jen jeden z nich je vinen, že přece ti ostatní už za to nemohou. Panebože, panebože, tohle je mně pěkné zařízení!

Strašně těžce a krutě dolehlo na Vaška pomyšlení, že by měl být jen jednou z tisíců stejných loutek zakletých do nesmyslného mnohonásobná hvězd a snad i tou nejposlednější mezi všemi, nespočetnými a stejně žalostnými, z nichž žádná neví, je-li to právě ona, kdo nese za neštěstí jich všech vinu a odpovědnost. Bylo mu líto všech těch Vašků, postižených společnou strastí, že jeden co druhý zabili jsou hajného, nejvíce z nich mu pak bylo líto toho nejbližšího z nich, sama sebe. Jsem chudák, povzdechl z plna duše, když usínal; je to všechno tuze, nadpříliš spletené a šeredné. A hajný? Hajný – i kdyby jich tisíc po všech hvězdách bylo – žádného hajného mě líto není. Ať si jen řekne (zbývá-li v něm ještě co lidského), ať uzná, co způsobil!

* * *

Nikdo na světě neví, ani já sám ne, skládal Ruda v svěžesti modré noci své tělo ku spánku, co třeba zítra provedu. Začínám toho všeho míti už jaksi dost. Svět může býti překvapen, co se možná stane.

Když usnul, zdálo se mu, že je bdělý a zlostný jako vždy, že je mu na světě vše jedno, že dovede stejně tak přijmouti, jako vykonati každou krutost a každé utrpení.

Zdálo se mu, že chodí pod mohutnými duby, až přišel na zvláště krásné místo, a tam byl šípkový keř. Zářil na něm jediný květ plátků skvěle růžových a dýchal takovou vůní, že všechno kolem jako by ustrnulo v úžasu nad tímto kouzlem a všechno, každý list i každá travina i noční muška, jako by se nemohlo nasytiti pohledu na tento šípkový květ.

Podivno, řekl si Ruda, že tento keř ještě kvete, a to tak krásným květem, a vždyť se už skoro chýlí k podzimu. Tu se počal keř pokrývatí poupaty, a ta poupata se ihned rozvíjela v líbezné květy plané růže a vonný vánek roznášel jejich růžové plátky dokola, ale bez ustání se rozvíjely nové a nové. Uprostřed keře seděl na větvi pták a zpíval; bílé hrdélko se mu třpytivě

dmulo pod perlivým bohatstvím jeho zpěvu, a jak zpíval, květy se rozvíjely, voněly, opadávaly a znovu zas vykvétaly.

A tu se zdálo Rudovi, že pták proměňuje se svou písní v krásnou ženu. Viděl, jak její paže kříží se na prsou, aby v něžném studu zakryla svá úbělová ňadra. Ach, ty můj bože, užasl, vždyť je to Valerie, toť ona, ta sladká báj mého života! I chtěl za ní vkročit do kvetoucího keře, aby se jí zmocnil, ale jeho ruce, které s takovou mocnou touhou mínil zakrváceti trním, se vztáhly do prázdna a vidění zhaslo.

Silně vydechl ze sna, prudce se vztyčil a probudil se. V jeho srdci byl těžký nepokoj a stesk. Ach, Valerie! zatetelilo se toto jeho teskné srdce noční tmou, tedy je to přece pravda, že jsi, že jsi skutečně mou láskou z tohoto světa, neboť si mne žádáš, ó vysněná mých snů! Půjdu za ní, rozhodl se v návalu radostné touhy, hle, vždyť teď mně vzešlo předsevzetí mého života! Ach, ano, teď posléze vím to jediné, co jest mně dělati: abych já zítra, za světla dne, nepoznal tu cestu všech cest, kterou k ní dojdu, tu pravou cestu, na jejímž konci čeká na mne ona, Valerie! Že jsem, honěn a utíkaje po těchto lesích, že jsem toho, já bloud, dříve nevěděl! Ó, bohatství, ó, kráso, rozkoši srdce a těla, a co vše je u tebe, vždyť já mám přijít za tebou! Čekej jen malinko, ty živote mého snu; spoléhej, důvěřuj, tak jistě, jako že ti to vzkazují: buď bezpečna, že přijdu.

Semknul víčka, aby zase spal, v naději, že se ve snu setká s Valerií. Než sen se nedostavil. Jeho spánek byl němý, byl svrchovaná lehkost a nejhlubší tíha, jak toho nikdy nepoznává bdělost, jak to zná jen spánek beze snů.

* * *

Probudil se ráno s hořkou slinou v ústech, obluzen ještě tíhou svého spánku i zmatením snu. – Ach, tak je to tedy, a jakým čarovným snem jsem spal! řekl si, když užíval vedle sebe Vaška a zvažil, co dosud neurčitého, a přece možného může přinést nadcházející den. Nikoliv, svůj sen, ač byl tak překrásný, nepovím ani kamarádovi; vezmi čert toto proklaté živobytí, ale tento sen ponese v sobě zavřený provždy, až do smrti.

Vašek si oškraboval mozoly na chodidlech, mlaskaje při tom pozorností a skromným blahem.

Ruda vyplivl svou hořkou slinu na mravence, stěhující stříbřité křídlo noční můry. Ano, ponese v sobě to krásné vidění až do skonání. Ten sen, třebaže ona je v Praze kurvou; ten sen, třebaže já jsem vrahem; tento sen, třebaže musím utíkat a schovávat se v lesích. Darmo

přemýšlet: já nesu na svém hřbetě docela jinou starost než třestit ze spánku, ó ty prokletý živote, ach, ty sladký, líbezný sne!

* * *

Přece jen, řekl si po chvílce, přece jen je na světě nějaká krása, tak jsem to zakusil ve svém snu, ale co je všechna krása platna, když to člověku v životě neklape! Že prý je na světě všechno krásné, každý list, každý brouk, každá květina, všechno prý je to krásné, ať je to, co chce. Blbost; jakápak krása, když to není k ničemu, když to k ničemu neslouží. Nikdy, leda bych musel být blázen, se mně všechno na světě nezdálo být krásné – já jsem té krásy nikdy na světě tolik neviděl. Krása! Na příklad, hrabe se Ruda mezi listy bramboříku, takový květ. Co mají na něm tak krásného a komu to co pomůže?

Na jitroceli se zrovna probudil modrásek, zabrousil křídélky a rozevřel je proti slunci, blankytná jako nebe.

Nebo takový motýl. Co na tom mají; foukneš do toho a je to pryč; mohu to v ruce rozmačkat na kaši nebo přijde nějaká zvěř a sežere to; jakápak potom krása!

Nachový kvítek bramboříku, plátky vztyčené vzhůru, jako by odletět chtěl, zadechl k nasupenému chřípí vůni tak kouzelnou, že smysly byly jaty okamžitou závratí. Co to je? udivil se Ruda, taková vůně – co ona mi připomíná? – a tu se rozpomněl na svůj líbezný sen. Přejemně kreslený rub modráskových křidélek se zajiskřil v perleťovém oparu; pak motýl odletěl a míhal se mezi hvězdnatými květy jestřábníku. Tu znovu pomyslel Ruda Aksamit na svůj sen. Krása, řekl si, jak je to křehké, jaký to švindl a holé nic! Jak rychle minul můj sen! Rozdrtiv v prstech vůni i skvoucí plamének květu bramboříkového, ucítil v nich ničivou touhu uchopiti ještě jejich násilným stiskem vidinovitou krásu motýlovu.

Koketní okáč, mávaje jasnými pásky svých křídel, kroužil mu krotce kolem nohou a posléze lehounkým skokem usedl mu na botu; bylo to, jako by se ty černé a žlutobělavé oči křídel motýlových upřely k němu v dráždivě hádankovitém výsměchu. Nehýbaje se, sunul Ruda úkladně vztaženou dlaň kolem nohy, ale než mohla ruka dopadnouti, motýl, vysmívaje se mu očima svých křídel, vznesl se přeludným povzletem kejklířské krásy vzhůru a stal se neviditelným.

Ruda se rozlítl. Není-li krása ta nejšalebnější, co na světě jest! Sevřítí takového motýla v prstech, však by mu naráz zašel ten nesnesitelný sebeklam krásy, která není nic než křehkost a netrvalost sama!

Prudce povstal a těžkými kroky zamířil mezi karafiáty, štírovník a brvitý hořec; tam druží se k sobě líně vřetenušky a poletuje oranžováček, *Colias mirmidone*, na jehož ohnivých křídlech se letmo obráží nejtemnější modř oblohy. Tu pak, jako by vedl veliký boj, rozdupává zuřivec květy, které hynou s kalíškem k zemi skloněným, vztekle pronásleduje motýla a rozdrčeného sráží ho propocenou čepicí k zemi. Toto, světe, že je tvá krása? To nejcitlivější, nejvíce pomíjivé, tohle šalebné, výsměšné nic květů a vůní a barev, čím plýtváš docela nadarmo a nepotřebně nikomu – a nejméně mně k podpoře a prospěchu! Tu máš, tu, tu, a zde taky! – Mít k tomu více času, více rukou a nohou, pěst tak širokou, jako je můj hněv, jako můj odpor a vzpoura, jen pohleď, jak bych ti tento všechen strakatý švindl mohl smést z tvých podvodných lící, rozbitý na padrť. A ty – můžeš-li – se braň. Och, och, celý vesmír chtěl bych tak potupit a zprzniti, aby se vědělo, co je to Ruda Aksamit! Hoho, co může být na kráse prý tak vzácného a silného, když takhle podléhá? Jen se podívej: takto já biju tvé květiny po hlavách, tak srážím křídla tvých vzdušných motýlů, zabíjím tvé vůně a stírám tvé falešné barvy, abys tu stál holý, tak, jak vskutku jsi, pod svou pravou podobou a bez přetvářky, mně více podoben!

Takový švindl! řekl si Ruda. Nasýtil se hrubého vraždění a znechucen už rozšlápnul posledního mravence. Zvedla se v něm divá únava prázdnoty a drsný odpor. Nechtělo se mu hleděti na dílo, které tu vykonal, a pocítil nutnost odchodu.

Obrátil se k svému kamarádovi a zvolal na něho:

Pojď!

* * *

Slabý vánek se zachvíval nad místy, kudy se přehnala zhouba. Sluneční záře pokojně utkvěla a rozestřela se na všem, ničemu se nevyhýbajíc a ničeho se neštítíc. Co bylo zlomeno, snažilo se narovnat se, co mohlo ještě lézti, odbelhávalo se na pahýlech údů, ostatní, přilepeno vyhřezlými vnitřnostmi k zemi, zmítalo sebou nadarmo a poddávalo se agonii.

Huj, ten vyváděl! vydechl Vašek; myslel jsem, že se zbláznil, že ho něco píchlo, že je počtený a že se pominul. Až stydno se podívat. A raději se ani neptám, proč to všechno. Jsou věci, na

kteře člověk nestačí, i kdyby měl sebe větší vztek; ale lépe mu do toho nemluvit, ačkoliv mne ledacos tlačí na jazyku.

Rovněž Ruda mlčel. Urputnost, která se v něm usadila na vrchu ošklivosti, rozpaků a omrzelé únavy, zachmuřila mu oči.

Nemohu býti dobrý, pravily tyto jeho oči. Kdybych byl dobrý, svět by mne zahubil. Není to snadné, nésti na sobě tíhu tohoto světa ve zlém, ale jinak to nejde.

Ne, nejde to jinak, a jaké to je, takové to je; na tom se nedá nic měniti. Já – Ruda Aksamit, domov a co jsem žil; ty lesy, moje láska, kopýtko srncova, krásný chlad a ztuhlost položené zvěře. Jakou to vše má cenu? A Valerie, můj sen; ty hvězdy a bůh nebůh, který není nade mnou. Takto to je a toto je všechno; ale smyslu žádného to nemá.

A tu se na jeho srdce položilo hoře, hoře bez obrysů a bez hranic. Tížilo jako skála, jako kamenná hora, tak jako ohromný a mrtvý lom, který nikde nezačíná a nikde nekončí. A nyní ten bol bez obvodu, sevřený v příliš těsné kleci žeber, neúprosným pohybem své velikosti němě překročil všechny bezmocné závory těla a přeširoce se rozlil do nekonečna. Ach, ano, řekl si Ruda, tak už to znám; hoře rovněž tak silné, jako je život sám, ba začasťo ještě silnější, to hoře mého života. Toť jsou ta místa, kde všechno se zjevuje ve své bezcílne podobě; tady duše bloudí a ničeho nenalézá, nesouc v sobě lítost pro sebe samu. Ale ani to nemá žádného smyslu a žádné ceny. – Potřeboval bych se opít, abych o sobě nevěděl, a měl bych slyšeti písne, ty moje z těch písniček Elsnerových, aby za mne vypověděly všechno, co já tu neumím vysloviti sám!

* * *

Po lesní cestě pod Vraní horou opatrně spěchala Marie Rousová.

Nese ona krásné svatební šaty do Zálesí, bělostné šaty nevěstí. Vyšila a ušila je z hedvábí, gázu a umělých květin. Má je zahalené v čistém ubruse, aby k nim nemohl prach, aby se k nim nedostalo slunce ani déšť, aby je ani křivý pohled neohrozil. Zastavuje se, upravuje záhyby na ubruse a přemistuje špendlíky, aby se ty krásné svatební šaty nikde nepomačkaly, a chvátá slušným krokem zas k Zálesí dál, vrhajíc zběžné pohledy pod mlází, zda by se tu nenašel nějaký hřib.

Marie Rousová nenosí klobouk ani venkovský šátek. Chodí prostovlasá a její tmavé vlasy, stočené v prostý uzel, pěkně jí sluší. Není měšťkou ani venkovankou. Slečna Marie je

švadlenou a jde odvádět svatební šat nevěstě do Zálesí. Kéž je šťastna, z plna srdce bych jí to přála, přemítá Marie Rousová, ale na jejím místě bych se tak rychle nevdávala; bojím se – jak jsem toho jejího ženicha viděla –, jestli se neukvapila a nevybrala si toho nepravého.

Ale to už není moje věc, pomyslí si dále. Ušila jsem nevěstě krásné šaty a nikdo nemůže říci, že jsem si na nich nedala velice záležet. I kdybych si řekla od ušití tři sta, není to mnoho za takové šaty. – Hle, takový růžovavý kvítek, Marie Rousová utrhla si opožděný květ ostružiníku, takový květ vyšiju na příští svatební šaty, které budu dělati.

Marie Rousová je spokojena a lehce si trilkuje na cestě pod Vraní horou, spěchajíc k Zálesí svým slušným a půvabným krokem, který jí právem získává v celém okrese úcty a obdivu. Vše je na ní lahodné a čisté: šaty, vonící vzduchem, mýdlem a žehličkou, její pleť, neporušená žlutavá slonovina tváří i spánků, mezi nimiž, pod pevně narýsovaným obočím, vyzírá mandlovitý pohled očí velmi temných, avšak sladkých a rozumných, i zuby napřed pěkně bílé, rovné a pravidelné, v sympatickém úsměvu, byť i po přestálých nemocech nezůstaly snad všude bezvadně uchovány. Postavy je vyšší a štíhlé, téměř příliš rovné a nehrubě tělesné v obrysu. Nadto má na sobě zástěru zašpičatělého střihu, jaký právě jí tak obzvláště sluší, šedé punčochy a černé střevičky, které se po drsnostech venkovských cest kmitají s nevšedně plavnou důstojností.

Nikoliv, uvažovala slečna Marie, toho člověka bych já si nevdala. Ačkoliv sám zámožný, bere si ji nepochybně jen pro peníze, a zdá se mně být povahy lehkomyšlné a zajisté velmi málo jemné.

Slečna Marie Rousová, ač milování hodna – však stále ještě se kolem ní vznáší láska, které se dohaduje i které si ani někdy není vědoma –, nemá milence. Ó ano, má! ale není to milenec toho obvyklého, našeho druhu, bytost sentimentálně brutální, stále neuspokojená, sobecky demonstrující a domáhající se pozornosti a účinnosti hned pokorné a hned zase soucitné. Její milenec a ženich, Julius bylo jeho jméno, je milencem už deset let mrtvým, i nemůže se už ničím v těchto bodech znehodnotiti ani z jejich nátlaku se prohřešiti. Jeho tvář kryje hlína, jeho jímavý hlas zmlkl a duše prodlévá v dalekém záhrobí. Ze všeho na světě zbyly mu už jen květiny na hrobě; macešky na jaře, červené lilie v létě, astry v podzimu, a po celý rok náhrobek pískovcový s deskou z černého mramoru a se zlatým jménem Julius. Tomuto mrtvému ženichu a milenci, na kterého se dnes už sotva kdo jiný nějak pamatuje, zůstala Marie Rousová věrná po deset let a pro vždycky. Živíc se švadlenstvím, odmítá každé mužské dvoření, každou jinou lásku, která se k ní za různých ročních časů a z různých měst ostýchavě

i obmyslně snášela. Julius opanoval její srdce, její život a osud, třeba dávno už na něho nevzpomínala každým dechem a každým dnem, jak se k tomu ještě před osmi, devíti lety vůči jeho památce cítila povinna. Je jí už jedenatřicet let a je pořád ještě hezká, ta panenská vdova Rousová Marie, chudobná švadlena, květ dlouhého trvání, dlouho nevadnoucí a nikým neutržený jako to podzimní kvítí na hrobě milencově.

* * *

Oba zbojníci zvážili okamžitě dosah tohoto setkání, když na půl cestě do Zálesí uviděli přicházeti dívku, která tu jde sama. Vnitřní hlas, který jim jindy radil dáti se před každým střetnutím s lidmi na ústup, se neozval, neboť mohutněji se dala slyšeti rada jiná. Co jiného, káže tato rada Rudovi, když není tu kořalky ani ničeho podobného, ani zpěvů lásky a žalu i radosti? Toť vše, pravím ti, toť vše, však víš, že vše! Obsadiv Rudu, v ten ráz dal se tento hlas spatřiti v záblesku jeho zornic a v záchvěvu úst; kamarád, zahlédnuv toto prudké znamení, ihned porozuměl. Vsunuli se do křovin po obou stranách cesty, tajíce dech, aby nic neztratili z klapotu střevíčků, které se blíží, ach blíží, jdou sem, ó, jdou!

Viděla jsem tu dva mužské, diví se střevíčky Marie Rousové, a teď už je nevidím. Asi to byli lesní dělníci.

Vtom se přiklopila tvrdá ruka na mírně vykrojený úsměv rtů. Bože, vždyť jsem nic zlého neřekla, ulekla se Marie Rousová. – A tu se uzřela obklopena muži vzezření velice přísného, kteří jako by ji chtěli trestati. Cítila se rvána a vyvrácena ze země a zamrazilo ji, neboť to bylo, jako by byla stržena v strašný pád, a hlasu jí nebylo možno vydati. Zvrátila k mužům pohled tmavých očí, v nichž z propasti hrůzy prosila Marie Rousová ty dva o pomoc, o slitování. Ale tu poznala, že ony ruce, které se po ní sápu, nejdou jí přispěti z té jámy děsu ven, nýbrž že jest v jejich kruté moci, která ji chce sraziti ještě hlouběji a brání v útěku. Snažila se vykřiknouti; těžce přilehla k jejím zubům hrubá ruka, zapáchající štípacím tabákem. Chtěla odtrhnouti tuto násilnou dlaň od svých úst, ale tu shledala, že její ruce nejsou volné: pečlivě střežila v nich bělostné svatební šaty ve velikých starostech, aby se v tomto surovém zápolení nepomačkaly a nepřišly ke škodě. Ty šaty, ach, ty krásné šaty, vzlykala její zoufalá duše, co z nich bude, ach bože, vždyť se celé potrhají! Ale modlitba nemá dost účinku před útokem pekel. Svatební šat klouže jí z rukou, nemilosrdně cásán a dupán žalostně sesouvá se k zemi a vzdušné závoje vlají vzhůru, ovívají vyceněné tlamy zlosynů a zaplétají se jim do tlap, zmítaných katanským násilím. Tu rozlítla se Marie Rousová hrůzou a lítostí a počala bojovati jako lvice. Její štíhlé švadlenské ruce, když už nemohly ochrániti svého

něžného díla, vyšvihly se mstivě, bleskem vjely vzhůru a zaťaly se do tváře Rudovy. Jak se prudce vzepnula, tlak na jejích ústech trochu sklouzl a povolil, i vykřikla hlasem drsným a velikým: „Lidé, ach, lidé, na pomoc!“

Špinavá ruka, ověšená křehkou pěnou závojů, znovu se sápe po jejích ústech, ale Mariiny prsty míří rovnou do očí násilníkůvých. Smeknuvše se po čele, uchycují se pevněji na víčkách a drásají je přesilně, až se jejich měkkost stává mokrou a kluzkou, předvádějíc břitký tlak nehtů po tváři dolů až k ústnímu koutku, ze kterého vytryskuje krev. Škaredá tvář, překvapena bolestnou mocností útoku, odklání se v sebeobraně dozadu a tu se Marii podařilo vykřiknouti: „Sem, lidé, sem!“

Zápas na okamžik ochabl. Skloniv tvář, povolil Ruda příkré síle svých paží, aby si jemným tlakem ohmatl zmučené oko; kapka krve, třesoucí se v koutku úst, spustila se mu praménkem po bradě. Zápasníci supí, dech se jim třepotavě škube. Marie Rousová jektá zuby a chvěje se v nohou, co její nehty rvou ustupující ruku Vaškovu.

„Vašku, ale teď už žádné orace!“ zachroptěl Ruda, mrkaje zraněným okem na prsty, které mu ztřísnila krev. Otřel si dlaň o kalhoty, načež skočil k Marii a popadl ji za ruce. „Sem, lidé, pomoc, sem!“ vykřikla Marie.

A vskutku: vtom již sem zalehly hlasy a opřely se do zápasících rukou a zlomily jejich sevření, Ruda s Vaškem poodstoupili: pomoc pro Marii Rousovou přichází sem překotným dusotem.

Sbor skautek lehkonoze se sem sbíhá v obloučitém šiku. Sukénky vlají v rychlém běhu a na ramenou červené šátečky svezly se do šíje, ruce jsou vztaženy vpřed i vzneseny vzhůru, jak hbité běžkyně zacloňují si oči, a jejich rudá ústa jsou otevřena vážnou bdělostí. Haló! svolává se sem tato dívčí družina, ne nepodobná sboru lesních vil, spějících zahnati vetřelce, který zneuctil poklid lesního ducha, jemuž jsou služebny.

Muži se zarazili. To vojsko dívek, co to má znamenat? Z údivu zvedla se nejistota a z nejistoty strach. Je to jako nějaká družina Dianina, přicházející plašiti a uštvaťi nízkou zvěř, do níž pak uražená lovkyně přispěchá vpáliti svůj smrtící šíp. Některé mají štíhlé hole, jež by mohly býti kopími, jiné třímají pestrobarevné praporky, které povedou seč, až začne se trestný útok. Ruměncem na lících těchto mladičkových panen jeví se přísný; připomíná jasnost ranní zoře. Ale barva jejich šatů je olivově zelená: toť les. Toť les. Toť les, ulekli se násilníci, ano, odtud

se to vzalo! A tu si Ruda vzpomněl na zabitého hajného: to on asi sleduje tento předvoj, přicházející při této příležitosti vzít si svou mstu.

I dávají se chlapi na útěk, zanechávajíce na jevišti zlého úkladu Marii Rousovou, nyní zbledlou jako květ konvalinky a s třesoucími se koleny uprostřed lesních dívek. Vrhli se do hloží věru jako zvěř. Ale tu již se sbíhají jiní lidé, neboť po lidech Marie volala, dva hluční dřevorubci, a opět jest štvancům uskočiti bokem do mlází, aby poznova kličkovali, vyplašení stařenou, nesoucí džbán jeřabin, a ženami, sbírajícími klestí. Tak tu sebou v hájích zmítali jako gumový míč, narážejíce ve svém rozběhu na pevné překážky, než zapadli do vysokého lesa; dravé ptactvo, vyděšené tímto vpádem, vzneslo se vzhůru a vydalo šeredný skřek.

Marie Rousová se dala do pláče. Teď už je všechno zas dobře. Má kolem sebe družinu děvčat velikých očí, zarostlé muže se sekerami, stařenu s džbánem jeřabin a ženy, jež sbíraly klestí. A ještě dva skauti se tu naskytli, jeden s kytarou, druhý v brýlích, s neobyčejně chlupatými koleny, přívětivě vyceněným chrupem nutí do Marie studený čaj. Slečna Marie se zadýchává posledními vzlyky; soucitné ženy zvedají z prachu země zdeptaný svatební šat, uhlazují jeho rozervané záhyby, vysílajíce k mužům vyčítavý hled. Ještě že to tak dobře dopadlo. Nám tak měli ti dva padnouti do ruky, prohlašují muži se sekerami zamračeně, to byste viděly! Však ono se to těm dvěma pacholkům nevyplatí!

Marie Rousová odchází v průvodu. Svým dobrodružstvím se mnoho nechlubí. Ach, jak oni ten svatební šat tak bezcitně zničili! Nevím, dá-li se to ještě nějak spravit. – Ano, jeden z nich byl větší, celý rezavý, ten druhý, v černém, byl o něco menší, praví slečna Marie revírníkovi. Bože, když si vzpomenu, jak surově oni ty krásné svatební šaty rvali.

Nikdy jsem si nemyslela, řekla Marie Rousová sama sobě, že by mne mohlo něco takového potkati. Ale však jsem se nedala. Ó, Julie! Býti živ, jistě by toho nebylo. Měla jsem správné tušení, že jsem se mužských vždycky poněkud bála!

* * *

„Mohli jsme si to nechat,“ řekl Vašek, když se cítili dosti daleko.

„Mlč!“ uryl se Ruda, „nechceš-li nějakou dostat: nechci o tom ani od tebe, ani od nikoho už nic slyšet.“

Večer pak se zahrabali do suchého listí, umiňující si na nic nemyslet, aby snáze co nejdříve usnuli.

* * *

Utekli jsme před holkami, marná sláva, zamrzl se Vašek, když za časného rána vstávali; jak to jen přijde, že jsme museli utéci před holkami? Ale bylo tam také fůra jiného lidu. Mohli jsme si to nechat, řeknu ti, Rudo, ještě jednou, ale nahlas ti to povídat nebudu.

Ruda si potichu omakával tvář. Přes zhmožděné oko po tvářích dolů se mu táhnou rudě zanícené pruhy. Pne a leptá to velmi škaredě, když zkouší pohybovatí očním víčkem a tvářemi; z koutku úst to znovu vyprýštělo, jak si seškrábl zaschlou krev. Však Vaškovy ruce jsou také křížem krážem zbrázděny palčivými čmouhami.

To nám zas přirostlo na účtu a máme to moc čistě na sobě napsáno; ta ženská nám dala co proto, jen co je pravda, každý si to může tadyhle pěkně přečíst, řekl si Vašek, pohlížeje s velmi neklidnými pocity na svoje ruce a na Rudovu zmučenou tvář. – A kdyby se aspoň bylo něco stalo –

Tohleto, panečku, tohle se pořádně rozkřikne.

„Tak pojď!“ osopil se v těžkém nepokoji na Rudu, „hezčím se už neuděláš. Koukejme, ať jsme odtud co možná dál.“

Ruda se přestal obíratí svou zdrásanou tváří a beze slova se dal za kamarádem.

Šli řídkým lesem, ale ani tak nebylo v něm dobře kupředu viděti. Les byl hustě zarostlý jalovcem. Keře, které kdysi ztratily vršek, rozložily se do široka, ale ty ostatní vzrostly štíhle, sloupovitě a nepravidelně vzhůru, a zdálo se co chvilí, jako by tu stáli skřítkové, lidé a obři a jiné bytosti nejasného obrysu, všechno strnulé v hlídce a napjatém pozorování a skrývající za zády nůž, hlučnou trubku k alarmu, klacek k udeření, pušku k výstřelu.

Hu, řekl si Ruda, kdyby to tak byli vojáci nebo myslivci, veta po nás; to bychom daleko neutekli. Budeme si teď vůbec muset dát zatraceně pozor. Měl bych si to lépe promyslet, ale jen kdyby mne ty škrábance tak protivně nepálily; mám toho plný obličej. Nemohl to překonatí a znovu si sáhnul po tvářích a psal si prstem po napučených rýhách, které zjitřeně mokvaly. Tím tomu nepomohu, řekl si hořce; čert ví, co mně to nedá pokoj. Snesu ledacos, prsty pomačkané, stržený nehet, ruku zašívát, nohu zhmožděnou, všecko jsem už měl – ale ta ženská musela mít drápy jako jedovaté.

Potkat tě takto podrápaného doma, pomyslí si nad Rudou Vašek, ach, Rudo, to bych se ti smál! Ale tady to není žádný špás. Vůbec to není žádný špás. Tuze nedobře jsme si to všechno nadrobili, darmo mluvit: už mně je z toho někdy úzko.

A tu se stalo, že – jako by ze země vyrostl – náhle se před nimi vztyčil vysoký stařec. Na bílých vlasech, které mu spadaly až k ramenům, měl věnec upletený z haluzí, žlutavý vous mu splýval hluboko na prsa. Na těle měl dlouhé roucho, starý roztrhaný župan; jednou rukou opíral se o olistěný klacek, v druhé nesl košík s houbami. Byly tu hříby, březáci i křemenáče, zelánky i havelky, mezi tím křehké katmanky, červené i tygrované muchomůrky, dobré i jedovaté v jedné směsici, a hrouda siného mechu, vykrášená rudými korály dřínků. Vztyčiv se velkolepě, zvolal stařec hlasem mohutným: „Sláva vám a mír!“

Pak vznesl paži, v níž třímал olistěný klacek a dotknuv se jím zlehka ramene Rudova a Vaškova, opakoval znovu důrazně: „Pokoj vám!“ Ruda s Vaškem na sebe vyjevení pohlédli; oba překvapením zbledli, otevřenými ústy šubavě vycházel dech. Ruda vztáhl ruku vzhůru, aby si zakryl podrásanou tvář.

„Pro mne jsi obětoval svou krev,“ řekl stařec. „Neboj se, synu můj, sem, kde jsem já, za tebou tvoji nepřátelé nemohou.“

Ruda sňal ruku s tváře a v tupém údivu hroužil zarudlé a slzíci oči do podivného starce.

„Neděkuj!“ pronesl stařec konejšivě a hrabal se v košíku. „Zde, tu máš, toto ti dám na všechny rány. Vezmi a nikdy a nikde a za žádných okolností se od toho neodlučuj.“

Vložil Rudovi do dlaně hvězdicovitou pýchavku. Pak vylovil hvězdici druhou a daroval ji Vaškovi.

„Dobře to schovejte a skryjte před očima služebníků tmy. Toť za prvé: na rány těla, a v druhé, vyšší potenci, na rány duše. Rozetřeno s třikrát třemi bobulemi jalovce v medu lesních včel, učiní vás neviditelnými. Žádná kule, meč, okovy, louh ani jed nebudou nad vámi mítí moci.“

„Kdo jste?“ odvážil se Ruda tázati.

„Jsem Vládce těchto lesů. Všechno je zde poslušno mých rozkazů. Vy ale se ničeho nebojte, neboť vzal jsem vás pod svou ochranu.“

„Co že to je?“ obrátil se Vašek k Rudovi.

Ruda pokrčil rameny.

„Jen poslyš!“ řekl stařec a velmožný úsměv obnažil jeho hnědé zuby. „Jen poslyš a pochopíš.“

Odloživ košík s houbami, aby měl ruku volnou ke gestikulaci, opřel se stařec o svůj klacek a jal se recitovati hlasem velebným:

„To hlásím vám, Ariodión sám:
Ario je vzduch, Dión pak bůh,
jedno ve dvěm to jest, jednomu vzdejte čest,
jedno, jedno jest ve mně, ve mně jest jedno,
dno všeho ve mně jest, dno nebes i země,
v nich je sídlo mé vlády, nikdo nezvrátí mé řády,
pěnkavy, stehlíci, a sýkory mne poslouchají,
černohlávci, čížkové, zvonci i konipásce,
o všem, co třeba, mne zpravují svými hlásky,
káňata, orlové i všichni ostatní živlové,
všichni mně přinášejí zprávy nové a nové z dolin i hor,
že zlomeny nepřátel hord závist i vzdor,
jich zrady a pikle a intriky temné
se rozpadly v prach a v pápeří jemné
a já je odvanu, v každou světovou stranu odvanu,
vládcem všech zůstanu, Ario –“

Tu Vašek pokrčil rameny a obrátiv se k Rudovi, poklepal si významně na čelo.

„Já vím, že jsi blázen!“ rozzlobil se stařec. „Jen počkej, já ti spravím hlavu, až ti řeknu ještě toto:

Panna Maria synáčka Ježíška měla,
na jeho čele trnová koruna se skvěla;
já však zelený věnec mám a v něm moc svou mám
nade všemi sváry, poláry a proteáry,
mrtvé křísím a s duchy rozmlouvám:
alore reale menandre deore
diurnoi moare ridion meore –“

Ruda uchopil Vaška za rameno. Vašek jen mrknul očima kupředu, pryč odtud, z toho ven! Nemohli toho už déle poslouchati. Znělo to jako zaklínání, jako mše běsných duchů. Větrík pohrával listím v starcově věnci, les zašuměl a zavzdychal, žalostně vzkřikl pták, v dáli ozvala se srna. Bylo to hrozné. Prudký děs jel jim po zádech vzhůru a naježil jim vlasy.

Liriodiorimereo –

Odtrhli se rázem, a převrhnuvše divým spěchem starcův košík, prchali odtud, pokud stačil dech.

Stařec poklekl na zem a sesbíral obsah převrženého košíku, vzlykaje při tom dětským pláčem.

* * *

„Huiíí,“ vydechl Vašek, když už nemohli dál. „Že nás ten bláznivý dědek ale vylekal!“

„Však to také bylo – ten věnec jak on měl na hlavě.“

„A jak začal: pokoj vám, nebojte se, tady já vás chráním.“

„Člověče, ve mně hrklo, kdož ví, co to je, a že on všechno ví, jako nějaký pánbůh. – Nikdo na vás nemůže, povídá, žádní nepřátelé, já vás udělám neviditelnými.“

„Ale pak mně to začalo připadat, že se nám v těch řečech posmívá.“

„Mně zrovna tak: že si s námi tak nějak hraje. A to jsem dostal strach a vztek – Ale nejhorší mně to připadlo až na konec. To už jsem věděl, že je blázen, ale jak začal mlet to svoje: moira deoira, tak se mně to začalo zdát, jako kdyby svolával – a to se mnou tak hrozně šklublo.“

„Svolával – Co?“

„I – však víš! –“

Chvilka mlčení.

„A on to zatím blázen,“ odplivl si Vašek a hodil za sebe hvězdici, kterou obdržel od starce.

„Jenom blázen!“ Ruda se pokusil zasmáti se. Ty můj kulatý světe, zažili jsme to divnou legraci! chtěl říci tímto svým smíchem, ale nešlo to: smích se nerozvinul. Tu přispěchal Vašek podepřítí Rudův smích; vydal ze sebe jen křaplavé vychechtnutí, ale to se v půli dutě zlomilo.

„Kdo by se nelekl,“ – přidal k tomu, jako se zející puklina ucpává plihým hadrem – „každý by se lek’!“

* * *

Vaškova mysl se vydala po proudu na vlnách nepokoje. Chabě ucpanou puklinou, která se v něm rozevřela po nedokonaném smíchu, mu do odpoutaného člunu myšlenek zatékalo a jeho nohy smáčel divný chlad.

Co to v tom je, studilo ho toto snění, že od té první chvíle, jak to začalo, musíme pořád a pořád utíkat? Schovej se, jednou že je zle, po druhé zas, že se bojíš. Utíkej, aby tě nebylo vidět, utíkej, abys nebyl nikde k nalezení, utíkej jako v jednom kole od začátku až do konce. Achach, vypadá to, že konec všeho toho bude, až už nebudeme moci dále utíkat.

Zrovna tak jako ta polní a lesní zvěř, která je strach sama, ostražitost sama, a přece pak do nejplnějšího černa terče své plachosti jest trefena a na konec složena. Nic jsme si nevybrali; když už jsme jednou tak začali, už se nezastavíme a nedostaneme se z toho ven. Už je nám to přisouzeno, že se máme státi právě takovými chudáky, jako jsou srnci a zajíci a všechna ta ostatní uštvaná zvěř; její život, to je stále jen útěk v útěku, a její konec? toť útěk nedokonaný. Tak i náš konec nás podle všeho stihne v běhu, v tomto plachém a ustrašeném běhu, kterým běžíme a nemůžeme a ani nesmíme se zastavit. Střevlík v tísní svého útěku vypouští ze sebe ostrou šťávu, též ropucha usiluje o záchranu, vystřikujíc ze sebe smrdutou slinu, která je jed – ale ani to nic nepomáhá. Viděl jsem je rozšlápnuté vedle cesty, střevlíka i ropuchu, i jejich šťávu a jed. A nám také nic nepomůže, však my to dobře cítíme: co jiného by nás nutilo pořád tak utíkat?

Počkej! trhlo to náhle odpoutaným člunem Vaškova myšlení. „Počkej, Rudo, tudy ne!“

Před nimi se tyčila tabulka s šipkou a nápisem: K Lesní samotě.

Zastavili se.

„Víš co, Vašku,“ vynořil se Ruda z černé hladiny svého mlčení, „něco ti povím.“

„A co?“

„Koupíme si pití!“ Ruda ukázal na tabulku a předestřel před Vaška obě ruce, jako by byly bohatě obtíženy tím, co v hlubinách svého mlčení vylovil.

„Kořalku?“

„To je to, co potřebujeme. A hospoda jako na zavalanou.“

Vratký člun Vaškových myšlenek, do něhož z boku teklo, sklouzl s vln nepokoje blíže ke břehu a zde se krouživě zastavil.

„To je ono! Ale vypijeme to v lese.“

„To se ví. Tak počkej tamhle na mne.“

Je to ale pašák, ten Ruda, posadil se Vašek za keře, a já jsem blázen. Užírám se tu všelijakými myšlenkami, a co on zatím vymyslel lepšího! To je to, co nás vzkřísí!

„Vašku! Vašku!“ Ruda se vrátil a nastavuje svou podrásanou tvář, kvasící ohnivým písmenem: „S tímhle tam přece nemohu jít. To nejde: musíš ty. Tu máš peníze a já čekám tady.“

Vašek přijal peníze a opleskává se ze smetí, vydal se k červeným štítům Lesní samoty. A co, napadlo ho tu, jestli mně Ruda uteče, zatím co budu pryč? Hoho, tohle on mně neudělá, toť nemožno: proč by on nečekal, když mu přinesu, na co on čeká! Hoho, dobrého pití, a ať je ho dost! To je, co potřebuju.

Dobrého pití, a ať je ho dost, těší se Ruda, čekaje v křoví. Hola, jen aby to Vašek dobře vybral, hola, jen aby už s tím byl tady zpátky! Viděl jsem jednu divnou láhev s červeným likérem: měla podobu kohouta. Tu bych rád pil.

Vezmu dvě různé, sestavoval si to Vašek. Jednu takovou a jednu takovou. To bude nejlepší.

Jen aby tam Vašek do něčeho nevlez’! Kamarád v křoví polknul znepokojeně naprázdno.

Tu už Vašek vstupoval do dveří. V šenkovně nikdo není, jen děvče asi dvanáctileté zametá pod lavicemi.

Zase holka, pomyslel si Vašek s jistou nelibostí, vzpomenuv dějů včerejšího dne. Ostatně, řekl si hned s úlevou, však je to lepší, než kdyby tu za výčepem stál nějaký chlap. Beztak, ulekl se prudece, má tuto lesní hospodu pronajatou nějaký hajný, nebo něco takového, a já tady rovnou do toho vlez’. Ach je, jen ať to dlouho netrvá!

„Dejte mně nějakou kořalku,“ zvolal na děvče, které, odloživši smeták, podívalo se v tázavém očekávání na hosta.

„Nalej pánovi,“ ozval se z kuchyně žalostivý hlas. Mezi tikot hodin vmísilo se praskání postele a šustot peřin; to hospodská stůně a těžce se převrací v posteli.

„Je tu rum, žitná a kmínka. Kolik?“ pravilo děvče.

„Rum, ale ne nalévat. Celou láhev.“

Děvče vystoupilo na stoličku za nálevním stolem, vysunujíc opatrně mezi lahvemi onu s rumem.

„A tam tu, tu červenou, mně dejte také.“

„To je višňová.“

„Tak tu. Kolik to stojí?“ Vašek se vytasil s penězi.

„Musím se zeptat.“ Děvče odešlo s lahvemi do kuchyně. Z pootevřených dveří kuchyně zazníval nemocný hlas v brumlání obtížných počtů, v pomalém vzpomínání a rozvažování, v nejistém předražování.

To je věčnost, mučil se Vašek netrpělivostí, aby už se všim byl v bezpečí venku. Zahlédl na policičce menší lahvičku s likérem ostře zeleným, i vzal ji k sobě a hbitě ji vsunul do kapsy. Bude toho aspoň víc, pousmál se a odstoupil od pultu, očekávaje příchod děvčete.

Děvče vystoupilo z kuchyně, ale bylo znovu zavoláno zpět. V šerých tišinách rozpředly se mezi prázdným tikotem hodin nové počty. Nebere to žádný konec, hryzl se Vašek, bože, už toho déle nesnesu!

Konečně děvče přišlo a žádalo cenu hodně předraženu. „Dejte mně ještě k tomu tam toho salámu,“ poručil si Vašek a zaplatil bez smlouvání. Odcházející srazil se ve dveřích s žebrákem. A protože měl ještě v ruce drobné a že to tak dobře dopadlo, dal mu na jeho pokorný pozdrav a za jeho vodově bledé oči almužnu. Jen žebrák, ulevilo se mu blaženě; zaplat' pánbůh, že to není jiné setkání!

* * *

„Máš?“ vyšel Ruda z křoví Vaškovi naproti. „Mám. Budeš koukat.“

„Nikoho nepotkals?“

„Ne, jen žebráka, a v hospodě ani živé duše, jenom taková školačka.“

„Tak je dobře. Ukaž, musíme to okusit.“ Vašek podal kamarádovi láhev s rumem. „Tu máš! To ostatní ponesu sám.“

Vytlačili zátku nožem. Rum prudce zavoněl nad zatrpklým tlením lesa. „Panečku!“ zasmál se Ruda a napojiv se zhluboka několika kloktavými doušky, podal kamarádovi. „Ach, člověče drahá! Tohohle, ach, tohohle nám bylo potřeba! A teď se s tím mrskneme někam, kde by se nám do toho pití nikdo nekoukal.“

* * *

„Ten mladík?“ zahuhlal k děvčeti z hospody žebrák hlasem starého holuba, „to by mohl být, myslím, jeden z těch lumpů, co včera přepadli slečnu Rousovou na cestě do Zálesí.“

„Proč by to musel být on?“ pravilo děvče z Lesní samoty, „říkalo se přece, že jsou dva.“

„Tohle by mohl být ten, co má mít ty černé šaty.“

„Černých šatů je –“ odpovědělo děvče a složilo ruce pod zástěru, snažíc se na svůj věk vyhlížeti vespěle.

„A co ty jeho ruce? Proč by někdo měl takhle poškrabané ruce? Co to může znamenat?“

„To jsem si nevšimla. Kupoval rum a likéry, celé láhve, co by s tím taková dělali? To bylo asi někde na křtiny nebo na svatbu.“

„I totototo,“ zavrkal stařec. „Křtiny nebo svatba, o tom bych tady v tyto dny nikde nevěděl. Leda ta svatba v Zálesí, co jim ta slečna Rousová šila ty šaty. Ale proč by šel někdo ze Zálesí kupovat až sem? Vždyť to mají jinam blíž. – Znáš ho snad?“

„To ne,“ řeklo děvče.

„Tak vidíš: já taky ne. Ohohó, byl to on: ten člověk nebyl zdejší!“

* * *

„Nenene, ten člověk nebyl zdejší,“ bublal žebrák a dal si na ten objev nalíti borovičky. Děvče odešlo podat zprávu do kuchyně. Přišli dva řezníci a poručili si pivo. „Byl to on, pánové, a

nejinak,“ vrká starý svou novinu, připíjeje k ní z kořaličky, „jeden z těch dvou, co přepadli slečnu Rousovou. Obcházejí po našem kraji, máme je tady. Ojoj, já bych teď lesem nešel, ani kdyby mně hory doly sliboval!“

„Ti dva,“ pravili řezníci, „po těch už se dlouho pase, ti toho mají na svědomí vícero. Zamordovali tam doma u nich hajného, utekli a cestou kradou a jiné neplechy. Co se týče slečny Marie Rousové, ta se měla už dávno vdát a nemusela by chodit lesem takhle sama, pro ženskou to nic není; my sami byli bychom si dali říci, jen se přiznej, Antoníne! však já také jsem měl na ni oko, ale byla trochu pyšná a neměla víc věna. Tak ona je důkladně poškrábala, co? Dobře tak, to jim, chlapům, patří. Ale kdo by to do ní řekl, že ona se dovede takovým dvěma ubránit, taková jemná ženská! Cože? Touhle sukovicí bych se jim oběma postavil, a ostatně s sebou ještě nosím pro všechen případ tady ten revolver.“

Nemocná hospodská se přištrachala z kuchyně, zachycujíc se na hostech ustaraným a ulekaným pohledem.

„Zaplatit, hospodo, a žádné strachy! Potkali jsme cestou četníky. Už prý se z Kostelce, Zálesí, z Magdalény, z Vodolova a ze Suchých Luk stahují. Kdo ví: možná, že je oba už do večera budou mít.“

* * *

„Tak, a teď s těmi lahvemi pěkně někam stranou,“ mlasknul Ruda a dali se mokrou roklí nahoru.

„Mám ještě salám, višňovku a nějakou zelenou,“ hlásil Vašek už po třetí, drápaje se vzhůru mezi kameny a kapradím.

„Tak jen dej pozor, ať nesklouzneš; to by bylo nějaké škody!“

„Bez starosti, na tohle, panečku, já dám pozor.“ Vašek se rozveselil: „Jako ten Hejnův student tam od nás, to víš?“

„Ten dlouhý, co studuje v Praze na technice. Co je s ním?“

„Ano, ten. Jak má ty brýle s černou obroučkou a chce být lehký atlet. Tak ten nepije žádný alkohol, to se rozumí, a pije zato mléko. Jednou si nese to mléko k večeři, láhev si vstrčil vzadu do kapsy, aby ji nebylo vidět, to víš, aby si před těmi pražskými holkami nezadal, a plave si to Štěpánskou ulicí s tím mlékem domů. On nosí ty gumové podešve, aby dělal

většího pána, ale bylo zrovna kluzko, a tak mu to na těch podešvích sklouzlo a ten mladý Hejna sebou seknul a sednul si tam na tom chodníku tak zostra, až mu v zadnici zapraštělo. Jak by ne, lidi hned kolem něj, Pražáci, jak se tam tak naráz složil, on taky z toho pádu ještě celý zdivený, myslil si, že se přerazil, a teď kouká, co to z něj s kopečka dolů po chodníku teče! Pane, co se vám to stalo, povídá mu jeden pán, co jste si to udělal, vždyť z vás něco teče! Všichni koukají celí pryč, jak on tady sedí na chodníku jako zlomený liniár a teče z něj něco bílého, co on to ten člověk v sobě má? Tak on ten mladý Hejna honem vstal a klidil se domů, ani raději nic neřekl, že si při tom pádu rozbil flašku s mlékem, aby se mu Pražáci moc nesmáli.“

„Hehe, mléko! Praštit sebou takhle my, tak by z nás každého tekla jiná. – Co bys tomu řekl tady nahoře?“

Nahoře se proti letícím oblakům rýsovala zřícenina hrádku, trávou porostlé valy, úzká brána polozabořená v zemi, zřícená věž, na které se usadila břízka a řídké křoví.

„To by nebylo špatné. Nějaká díra se tam jistě najde.“

Pod černým bezem se měkce kroužil oblouk zasutého sklípku.

„Hned jedno šikovné místečko, ale možná, že tu bude ještě nějaké lepší.“

„Tak, a teď se můžeme pěkně zas spakovat zpátky,“ strhl Ruda kamaráda níže k zemi.

„Koukej je tam: máme to tady zkažené.“

U věže pod lomeným obloukem, který snad dříve byl kaplí, seděli milenci. Drželi se za ruce, ona měla vedle sebe kytičku pozdních květů, on otevřenou knížku. Nedívali se však na konfiguraci svých rukou, tak něžně a pevně semknutých; zírali vzhůru a sledovali ustavičnou změnu skvoucích oblak, letících nad výšinou. Lehký vítr, přicházející z těchto oblak, pohrával si vlasy milencovými. Milenka do nich vnořila milostné prsty a žárlivě si je přisvojila nad hravým větrem; milenec se pousmál tichou radostí, a pozvednuv její ruku, kterou hřál ve své dlani, položil do nich oddanou tvář.

Asi se milencům zdálo, že vše tu bylo stvořeno k tomu, aby oni dva mohli zde tak do sebe pohroužení seděti; že proto postaven byl a zase se propadl tento hrad, že proto ten osamocený oblouk zde zůstal, aby se snivě sklenul nad jejich hlavami, které se k sobě chýlí pod tíhou zamilování, i ta zřícená věž, břízka, chvějící se nahoře nad nimi, a ta zářivá oblaka že sem přišla, aby do nich jejich oči promítaly sladkou úzkost i bezhraničnou šíři své lásky.

Ruda přiclouil své rysí oči těžkými víčky. Obrátil se k tichému odchodu. Ó, Valerie, řekl si, takto bych chtěl zde s tebou prodlévati ve věčné lásce! Ale vidíš, že mně byl udělen osud smutnější: že musím odejít a brát se zas dál; že před tebou musím dát přednost kořalce: že se mnou nic není. Tu se ho dotknul lehký vánek, který přicházel z oblak a čečral vlasy milencovy. Zamrazilo ho jakoby až na nahou kost a v záblescích letících oblak se mu zjevil obraz pomíjivé spěšnosti času.

Dostali se na rovinu porostlou nízkým lesem. Na cestě zakryté stromovým rachotil vůz, asi s dřívím. Za ním pak za chvíli druhý a třetí.

„Tady je nějak živo, v tom lese,“ bručel Vašek. „Kampak my se jen s tou naší putykou vrátím?“

Cožpak s putykou, naježil se Ruda teskně, ale s tím ostatním. S tím, co se už stalo, a s tím, co se ještě může stát. Čím dále, tím více se mně zdá, že i v tom lese je pro nás pořád méně a méně místa. Popadla ho ošklivá představa takového lesa, který by se ustavičně klínovitě úžil, až by vybíhal v zcela ostrý hrot, kde ruce uprchlíků, vztažené vpřed za útěku hloží, vpadnou na konec rovnou do otevřených želez, které jim vstříc drží čekající četník.

Hlouposti, řekl si, obhlížeje mnohost lesů do šíře i dále, my přece nejsme žádné hloupé slepice, a lesa je tu ještě dost a dost. A kdybychom jen někde našli pěkné místo k pití, však bych už přišel na jiné myšlenky.

Ne, tady nahoře to není místo k pití, ačkoliv je tu velmi krásně. Vítr, přicházející s oblak, opírá se do vrcholků modřínů a jedlí, traviny jiskří a půda voní. Prostranná mýtina, uzavřená vzadu hradbou vysokého lesa, zvučí lidskými hlasy a jasnou hudbou dřeva. Letící oblaka se zářivě třepí a celý ten rozkošný údol zdá se býti ohromnou číší, vrchovatě naplněnou měnivým kypěním a perlením opojné volnosti a šíře. Příroda a lidé se tu sešli v družném díle. Poskytnuv své, přátelsky shlíží les na hlučnou lopotu lidí, kteří tu pracují se dřevem, a na lesklé hřbety koní, zapřažených k siláckým nákladům. Mýtina se rozléhá povykem a veselým klením. Dva šprýmaři dávají se tu k dobrému, častujíce se rozmarnými úštěpkami z nevymáchaných hub, zastíněných kyprými vousy. S blahovolným účastenstvím přihlížejí široké boky lesů hemživému činění, v průzračném vzduchu a v skvělosti nebes, jíž prostor jest protkán, zračí se štědrá přízeň. Je to, jako by všechna ta velká zeleň údolu byla stvořena zvláště k tomu, aby v ní dnes pobíhali tito pracovníci, jejichž čilé sekery a pily dávají zpívati dřevu, jako by stříbrná záře a chladivý větrík byly stvořeny pro pot jejich čela, ta pryskyřičná

vůně pro ně, jarost hluku, který křížem krážem houpe se a zvoní jasným prostorem, pro ně, hrčení letadla, jehož let vyhledávají mezi třpytnými oblaky, dávající na chvíli odpočinouti svým rukám, rovněž pro ně.

„Pojď odtud. Dál odtud, dál,“ řekl Ruda kamarádovi a ústa mu zahořela velikou žízní. „Tady také není místo pro nás.“

* * *

Zahnuli obloukem vzhůru ke kopcům.

„Pil bych, pil bych jako struha, jako písek, jako popel, pil bych jako najatý.“

„A já? Já bych pil jako nehašené vápno. – Jen počkej, však my se už někde umístíme.“

Dostali se do tichého lesa; neozýval se ničím než hlasem větru ve větvích a zvoněním potůčku, který tu seskakoval s úbočí dolů, skrytý v hrubém listí devětsilu. Kampak dnes na nás s vodou! řekl Vašek a rozkročiv se vymočil se do čirého ručeje. Ruda přiklekl výše a sykaje chytal vodu do dlaní a svlažoval si zanícenou tvář. Nepomohlo to mnoho; napuchlé rýhy pálily ošklivě.

Nahoře na rovině narazili pak na rozpadlou chatu, postavenou z neloupaných kmenů a kůry, někdejší nocleh uhlířů, po nichž tu zbylo veliké černé kolo, narýsované na zemi z drtin dřevěného uhlí.

„Tak prosím, tady to máme, jen račte,“ odklopil Vašek zapadlé dveře. Uvnitř byla hrubá lavice a něco sena k odpočinku a přespání.

„Pěkné, moc pěkné, ale tuze blízko u cesty,“ bručel kamarád. Bylo patrné, že cesta, která tudy vedla, byla dosti užívaná. „Pojď aspoň tamhle nahoru.“

Vydali se na samotný vršek. Tady zůstaneme a ani o kousek dál! zastavil se Ruda napevno. Temeno kopce nebylo hustě porostlé, ale bylo navršeno z balvanitého labyrintu, v němž bylo pater, prohlubin a pokojíčků všech velikostí a na vybranou.

„Tak – a teď sem s tím,“ rozvalil se Ruda do kamenného lůžka. Otevřeli rum a pustili se hrubými sousty do salámu. Bylo to zboží, které chtěl řezník učinit trvanlivým, i nešetřil na něm soli, pepře, česneku a bukového dříví, salám řízný jako dobře naložený četař, šťavnatý

jako hubatá coura, prodchlý uzeností jako trafika tabákem. „Tak co,“ prohodil Ruda z plné huby Vaškovi, „že se ale máme!“

„Dobré!“ Na jiného než na požitek nechtělo se jim nyní myslet.

Zvuk dřeva, který sem dosud pozazníval z hloubi lesů, teď utichl a z daleké vsi se sem tenounce prodíralo zvonění poledne. Bylo ticho a teplo, v malinové bzučel čmelák a v suchých travinách zaharašila ještěrka. Sladká a bezstarostná lenost důvěrně přilehla ke kostem Vaškovým. Přitiskla se k němu hřejivě a úlisně, ale byla skromná a za svou lahodnou dobrotu spokojila se s málem: nežádala si na světě ničeho než občasného doušku z láhve, ze které se zatím nezdálo ubývat. Vaškovy oči se účinkem této soustředěné blaženosti obyčejně zbystrily. Podivuhodně viděly a vnímaly do dálky i do blízka, vzácně lehce a bez jakéhokoliv pozorlivého úsilí vnikalo do nich vše viditelné s téměř mikroskopickou ostrotí: kamenné zrní, z kterého se skládala hmota balvanů, odváte křídlo mušky, stín květné tyčinky, zakroužení divokých holubů předaleko na obzoru.

Krásně je tu, vzdechl, dobré je to, čeho lepšího mohli bychom si vůbec přát!

Jasně ostré vidění nezastavilo se na drobnohledných zrnech kamene ani na holubech, kroužících na obzoru, a proniklo ještě dále, až domů.

Doma, napadlo Vaškovi, jsou po obědě a jde se zas do práce. Vašku, mohl bys udělati to a to, naříká máma. Proč zrovna já, pročpak to nemůže být jiný? bručí Vašek a přeje si být raději někde v lese.

Jak ono je asi doma? rozpomíná se Ruda. Máma přinesla oběd do lomu a vyškrabuje z rendlíku, co mužští nechali. Táta už pohovořil s matkou a teď bání z dýmky a regíruje: A ty, Rudo, ty uděláš to a ono. Dejte mně pokoj, ježí se Ruda, udělejte si to sám, já mám ještě od rána dost svého.

Matka, vzpomíná Vašek, si utírá oči zástěrou. Co se s tím hochem asi stalo, copak jen ono s ním bude? Vstávajíc lehajíc myslím jen na tu špatnou zprávu; raději bych se už mrtvá viděla. Co by s ním bylo, bručí otec a v hrdle mu zadrhuje: darebák je to a bude sklízet, co si zasel. Neměl cit s námi, proč bychom měli mít cit my s ním!

Táta, taková je vzpomínka Rudova, bere z máminých rukou hrnec s polévkou a ptá se ještě dřívě, než začal jíst: A co s ním – s Rudou –, není nic? Nic, říká matka, nikde jsem nic neslyšela; proč si to pořád tak připouštíš? Ona, máma, ta si někdy zapláče jen potají. Jak bych

si nepřipouštěl, bafá otec, ale dýmka mu nehoří, je to přece moje krev a takovou hanbu nám udělal!

Kdežpak doma! přihnul si Ruda, tady je naše místo, právě tady a právě dnes u této kořalky. „Tak co,“ podal láhev kamarádovi, „nechtěl bys být doma?“

„To tak,“ řekl Vašek. „Doma nic není. Kdyby tak věděli, jak krásně my si tu užíváme světa!“

Po salámu byla žízeň a dobře se to pilo. Řeči přibývalo tou měrou, jak z láhve ubývalo, a rum i svět zdály se čím dále, tím lepšími.

Vašek je dobrý kamarád, dojal se Ruda. Čert ví, co to na mne tenkrát přišlo, že jsem mu chtěl utéci, vždyť ho přece mám, kluka všivého, strašně rád. A také že mu to dokážu: jemu a nikomu jinému musím vypravovati svůj sen.

Vzdálená hudba mýtiny už utichla, stříbrně zářný den počal oranžově pláti před příchodem večera. To už byli v půl láhvi višňovky a tajemně se šepilo, když Ruda vypověděl kamarádovi svůj sen.

„Víš co, Rudo,“ přisedl k němu Vašek a u velikém vytržení objal ho láskyplnou paží, „víš co, něco ti povím: půjdeme do Prahy, půjdeme za ní, za tou tvou Valerií! Nějak se tam už dostaneme; to by tak hrálo, abychom my se tam nedostali! Nějak už se tam schováme; byl by v tom čert, abychom my se tam neschovali, vždyť v Praze je lidí jako stromů v lese. A nějak už se tam protlučeme; to by tak bylo, abychom my se v Praze nějak neprotloukli! Tak je to: Půjdeme za ní, za Valerií!“

„Půjdeme, Vašku. Půjdeme, proč bychom nešli!“ Rudova duše víří nadšeně silou a prudkými záměry. „Ó, Valerie, dvakrát jsem tady v těch lesích po tobě tolik zatoužil, ale vždy jsem se zase zapřel. Ale teď už nemohu a nesmím; teď, po třetí, to cítím prostě a jasně; já musím jít za tebou! Nechápu, že jsem toho dříve nepoznal.“

Ó, kamaráde, ó sladká opilá kořalko! Jak podivno: čím jen, kde je to, čím jsem se nechával tak trápit, a teď jako bych to všechno odvanul: nic není na světě jistějšího, než že mně vzchází mé štěstí! Tak je to, tak, a neznám už nic jiného.

Vašku, roznítilý, ještě ti musím mnoho povídat. Pojď, ty hloupý, co bychom seděli tady venku, vždyť tam po uhlířích zbyl ten krásný dům! Ještě ti to vše musím říci znovu a ještě to chci slyšet znovu a mnohokrát: o Valerii. Chci ještě o Valerii.

V uhlířské boudě zdálo se to stokrát lepší než venku. Bylo tam sice temno, ale štěrbinami měkce ještě svítil soumrak. Zapadli do sena a načali láhev se zeleným likérem; zaplnil ústa pronikavě nasládlou hořkostí. „Ten je nejlepší,“ vydechl Ruda a podal lepkavou láhev kamarádovi.

„Koupím si nové šaty,“ zabreptal Vašek.

„Vidíš, ta Valerie; nikdy bych si netroufal pomyslet, že by o mne tak stála. Mohu já jí to udělat, abych za ní nepřišel? Hned zítra za ní půjdu.“

„To víš, kamaráde, to víš.“

„Půjdu, jako že ti to povídám, tak půjdu.“

„To víš, kamaráde, to víš –“

„Ale nejdřív jí napíšu psaní. Nejdražší Valerie –“

„A já si koupím nové šaty –“

„Nebo ne, žádné psaní. Nenapíšu nic, překvapím ji a najednou se tam zjevím. Tady jsem, Valerie, řeknu jí, podívej se na mne, přišel jsem za tebou –“

„To víš, kamaráde, to víš –“

Vašek už má dost, řekl si Ruda; však já jsem si toho pití také dost naložil. Ale co to, že nám při tom pití není dneska nic veselo? Taková dobrá kořalka! takové vyhlídky! takový život!
„Vašku, pij!“

„To víš, nové šaty si pořídím, to víš –“

„Hele, Vašku, tenkrát v zimě, pamatuješ se, jak jsme ty tři zajíce chytili?“

„To víš, že se pamatuju, to víš.“

„Byla to tenkrát legrace, pamatuješ? Podívej se, Vašku, co to tady leží, ti zrovna povídám, vsaďme se –“

Tu se náhle otevřely dveře chaty a v transparentu nočního šera se obrážel černý obrys muže. Muž ve dveřích asi nemohl proniknouti svými očima ve tmou chatrče. Vypínač elektrické lampičky cvakl, ale světlo nevyšlo, kontakt selhal.

Muž ve dveřích odkašlal, chystaje se ze sebe vydati hlas.

„Koupím si nové šaty,“ zamručel Vašek.

Četník! vyjevilo se Rudovi. Pistole práskla, Ruda vystřelil.

Silueta ve dveřích sesula se k zemi a rýsoval se tu zas prázdný obdélník.

Chlapi vyskočili a hnali se ven. Na prahu Ruda zaklopýtal, div nepadl.

Klusali potácivým během opilství, vrážejíce do sebe a ztěžka supajíce. Vašek vydechoval krátkými steny. Pod jejich dupotem skřípal a sršel písek, praskaly kořeny a drolilo se kamení.

Už nemohli dále. Ruda si hmatal po hlavě, hledaje na ní čepici. Z Vaška vyšel táhlý kvílivý zvuk. Vašek se chytil stromu, a ohýbaje se nízko k zemi, dával a vydával ze sebe vše, co požil tohoto dne.

A tu se z Rudy vydral strašlivý, veliký smích. Teď teprve za celý den přišel na něho smích. Křápadě bičoval tento hrozný, dlouhý smích lesní tmou a temnotou, vyvrhujíc ho s hrůzou ze sebe, svíjela se mezi třesoucími se kmeny a větvemi. Poslední soud! zděsil se Vašek a padl tváří do lesní půdy. Ruda hodil sebou vedle, a ucpává si ústa sevřenými pěstmi, dořehtával do nich svůj pominutý smích.

Tak se tu ráno probudili z bezvědomého spánku, ležíce zcela nabíledni na samém kraji cesty.

* * *

„Cos to, Rudo, udělal?“ zatřásl Vašek těžkým spáčem, „cos to udělal!“

„Co?“ vyjevilo se jeho druh tupě, „co jsem udělal? Co jsem měl udělat?“

„No přece – včera –“

„Včera – co bylo včera?“

„Včera, v té boudě, jak jsme pili – nevíš?“

„Ano, pili jsme. – A co má být?“

„Přece, Rudo – vzpamatuj se! Zabil jsi četníka!“

„Jakého četníka?“

„Rudo, Rudo, vzpamatuj se přece: zastřelil jsi četníka!“

„Co mně to povídáš: žádného četníka jsem nezastřelil –“

„Byli jsme opilí a ty jsi hned po něm střelil.“

„Kde? Střelil – já že jsem střelil. – Já o ničem nevím.“

„Nevíš. – Ale udělal jsi to. Nevíš, tam v boudě – vždyť jsem byl při tom, na mou duši, téměř očima jsem to viděl –“

„V boudě – to vím, to jsme byli, ale žádného četníka jsem nestřelil.“

„Střelil, Rudo, je to pravda: leží tam u dveří zabítý.“

„Střelil, já že bych střelil? – Tak se tam teda pojd' podívat.“

„Proboha tě prosím, Rudo, ne! Kdybys mně všechno na světě dával, já tam nepůjdu. Nechod' tam, kdybych tě na kolenu prosit měl – my musíme pryč!“

Tu uzřeli, že na Rudových holínkách je zaschlá krev.

„Vidíš ji? Vidíš? Rudo, Rudo, to jsi neměl dělat, ne, ne, tohle jsi dělat nemusel!“

„Asi se už tak stalo,“ zamručel Ruda černě. „Měl bych se jít tam podívat.“

„Rudo, vzpamatuj se přece, jak bys jen mohl – my musíme utíkat!“

Ruda ještě stál přimrazen v zmateném údivu. Jak to? Sáhl si na čelo a dívaje se do prázdna, vrtěl hlavou, jak jen to může být? Ale už tomu tak bude, už se to tak stalo – ta krev. – Ale jak to přijde, kdo mně to jen vyloží?

Byl už plný den, povleklý slabým podmrakem, z něhož se cedilo světlo podivně jasné, téměř křídově bílé. Upachtěné procesí mravenců spěchalo klikatou cestou mezi jehličím, u Rudových nohou, potřísněných krví, drobounce dokvétal rozrazil. Sotva třicet kroků dále právě uprostřed cesty se zastavil štíhlý srnec. Stál tu pokojně na napjatých nožkách, v podélném oku, které upřel stranou na oba muže, temnil se sametově klidný stín lesa a v líbezném rozvětvení jeho parůžků bylo vepsáno tajemství stromů a mechů. Byl silný a dospělý, krásné zvíře. Nehýbal se, nezdál se nic vědět o bázni srnců, jen se díval.

V úžasu vpily se oči lovců do postavy spanilého zvířete, do jeho velikého pokojného oka. Co se tak dívá, co se nebojí? Vždyť je to, napadlo jim, jako by to ani nebylo zvíře, ale nějaké božstvo těchto lesů. Na co tak čeká, proč je tak klidný, ach, duše má, co nevýslovného a nám, smrtelníkům a vražedníkům, nepochopitelného, je tu pro nás v božských sudbách spředen? Tak se dívá, jen dívá – cožpak nás chce snad přimrazit? Vašek pozvedl ruku a zvíře se velkými skoky vhouplo do hustého jedloví.

Tu si připomenuli, že jim je souzeno prehati. Vydali se odtud plachým pochodem. Ach, Rudo, Rudo, do čeho jsme se to zas dostali, zadýchal se Vašek, jak jen to tak mohlo přijít! – Měl bych se tam jít podívat, tlačilo to v Rudovi, měl bych vidět, co jsem udělal.

Když se pak zastavil, vzal hrst trávy a stíral si s boty tu zaschlou krev. Pouštěla těžce a neúplně. Vašek se třásl. Ještě tam, a tam, šeptal, ale dělej, honem, jen dělej, musíme zas dál!

* * *

V tu dobu byl četník nalezen hajným a jeho synem. Byl mrtev. Byl to ještě zcela mladý a velmi hezký člověk, teprve krátkou dobu v této krajině; též on miloval zpozždání slečnu Marii Rousovou, ale byl ostýchavý, a ona o tom nevěděla.

Tak tady to máme, řekli si hajný se synem. To ten Václav Kala a Rudolf Aksamit. Jen se sem dostali, a už nemusela naše krajina dlouho na hřích a neštěstí čekat. Postáli nad tělem četníkovým se skloněnými hlavami, neboť pocítili, co je to led a palčivost lítosti, co svírá srdce člověkovu nad žalostným osudem bližního. A jejich modlitba nad tímto bědným mrtvým, to bylo důtklivé připomínání nebesům, že jejich božským úřadem je vykonávati nad zločinem svou pomstu a soud. Nato odešli hlásiti krvavý čin.

Hlas lidu žádal si krve vražedníků. Podívejte, mružel hlas v sednicích, na křižovatkách a mostech, co je to za spravedlnost! Jeden z četníků je zabit a oni nechávají vrahy uniknout. Nešťastná naše krajina! Co moje paměť sahá, nikdy se nic takového tady u nás nestalo, až teprve teď. Tak je to, když se dělá jen samá politika a lid je opuštěn.

* * *

Ach běda, hlodalo to ve Vaškovi, tohle se už stát nemělo. Dopadne-li to s námi špatně a chytanou nás, budeme platit draze. – Kam teď, Rudo, a co máme dělat?

„Chtěl bych vidět tu boudu, jestli tam leží ten četník,“ řekl Ruda. „Třebas jen z dálky.“

„Neblázní, člověče, chceš si nás vzít na svědomí? Co ti to pořád nedá, že tak mermomocí chceš do toho lézt? Ach, bože, o sto mil kdybychom tak byli dál, z toho ven!“

„Z toho ven? Já se ničeho nebojím, ty babo, mně je to jedno. Tak pojďme třeba tudy, když tě to tak mrzí.“ Trápila je drsná žízeň. Vašek si utrhl hrst šťavele a ujídal kyselého listí. Nechutnalo mu a zahodil je. Hledal po kapsách, špetka tabáku kdyby aspoň byla. Les značně zeřídnuł, ale zároveň zmohtněł. Půda byla kypře nastlána humusem, silné větve buků se temně rýsovaly na světlém transparentě listí. Bílé rosolovité houby, usazené patrovitě na starém dřevě, hustě se rosily slznými kapkami, připomínající vosk, umrlčinu, krápníky a cosi neurčitě kostelního. Zase narazili na cestu, ale tato zde mokvala vodou. U velmi starého buku vyvěral pod obrazem svatého Josefa pramen, otevřený všem žíznivým, kteří se tudy ubírají; byl tu i malý rezivý plecháček a prázdná láhev. Tu se podivili, s jakou hroznou žízní vydrželi od rána bloudit lesem. Pili dlouhými doušky a bez konce, oceňující velikost své žízně na tom, jak druhému tak nenasytně a k nepřechkání chutná. Ó té neskonalé dobroty! Té žízně, té hojnosti! v bocích jim to při pití škube jako žíznivým psům; chladná voda sklouzá po zprahlém patře hladce a hojivě svlažuje až do nejnižších částí maso, které se zdá být uschlým troudem.

Napili se důkladně a bylo jim snáze.

„Štěstí, s tou vodou, už se mně jazyk lepil na patro,“ oddychl si Vašek; „kdybychom nepřišli na vodu, nebyl bych už žízní vydržel.“

„Všechno bude zas dobré, však uvidíš,“ řekl Ruda, ale nebyl své důvěře tak zcela přítomen: stále se mu vracela myšlenka na uhlířskou boudu a na zabitého četníka, jak on tam asi leží.

Šlo se to teď mnohem lépe. Narazili na mladý les, rovný a pravidelný skoro jako řepné pole. Šli tudy přímočaře, jako se jde na vlak dlouhou nádražní ulicí. Ruda byl bez čepice, v ruce si pohrával suchou větvičkou.

Pak přišel nižší les. Tu bylo jim se nízko shýbat a ještě jim smrčí bilo do obličeje a cuchalo Rudovy vlasy. Ruda se tlačil hrubě vpřed, chráně si loktem tváře, zdrásané dnes již skoro černými čmouhami. Ostrá větev udeřila Vaška do čela a on vykřikl zlostně. Lezli již téměř po čtyřech. Náhle houština skončila, byl tu bílý mezník, vyvýšená mez a nad ní drobná plocha lesní školky, a pak již otevřená pole a luka a nepříliš daleko vesnice se školou a kostelní věží!

V polích roztroušeně pracovali lidé. Muž a žena se vztyčili od shrbené práce a ukazovali do lesa, zrovna v ten směr, kde se tajili zbojníci. – Kam jsme to zalezli! zabručel Ruda a vtáhli se zase do houštin. Vydali se znovu do lesních hlubin, ale nyní se stočili více bokem, po svazích.

Šlo se jim ztěžka, nyní, když spatřili před sebou tu volnou krajinu. Něco jako by jim na zádech tlačilo. To bázeň si jim sedla na záda, a studíc je v týle, nechává se nésti a tíží jako batoh plný hlíny. Údy jim cukají pod záblesky strachu; vystrašují je zvuky lesa, děsí se náhlých šramotů své vzájemné přítomnosti, ze všeho se na ně skládá zjitřená bdělost a bědná únava. Vašek ucítil na sobě až slabost; když Rudova ruka zašustila o větev, cuknul sebou prudce a řekl si: Vždyť se z toho celí seschneme, i ten Ruda se mně zdá dnes z toho všeho strachu jaksi stažený a vyhublý. Kéž bychom už byli kdesi jinde a dál, je-li někde v lesích takové místo, kde by s člověka spadl ten strach, kde by z toho okřál, přišel zas k sobě a zapomněl! A tu mu přišla vzpomínka na bídníka, který proti nim vystoupil z křoví a nadával jim tak prudce, ačkoliv v jeho hlase byla znát nejomrzelejší únava. Ano, pravda je to: v lese je zle, je zle. Ale pořád je les lepší než kriminál, řekl si Vašek. Však vy toho ještě užijete, vy se toho nažerete, až už nebudete moci, až po tipec, až nad hlavu, vy hlupáci a blbci, vy dva! vysmíval se jim tehdy ten šeredný chlap. Kéž by ho chytili, ale nás ne, kéž by dopadli jeho, ať je to jako za nás výkupné a zato my ať z toho vyjdem! Necht' jsme z toho venku, necht' vyjdem, volalo z hlubin lesa a z jam úzkosti srdce Vaškovo, ale v týle ho tlačila bázeň, jeho volání se zlomilo a on byl až do úpadu unaven.

Les, do kterého přišli, připadal Vaškovi jakýsi zvláštní. Co mně to na tomto lese připadá tak divné? Cosi – co je to? snad jako kdybych tu už někdy býval. – Či byl by to snad tento les, kde s člověka spadne strach a on zapomíná? Bůhví, co je to, ale v takovémto lese jsem už někdy musel být, snad kdysi dávno, nebo bylo to snad ve snu –

„Zatracené živobyті!“ zatřáslo jím zaklení kamarádovo.

„Co je?“ zeptal se Vašek chabě.

„Zatraceně! motáme se tu jako náměsíční.“

„Proč?“

„Proč? Co já vím proč: protože nekoukáš, protože jsme vrtáci, protože jsme utahaní. Cožpak nevidíš: vždyť jsme zase v tom bukovém lese, ve kterém jsme už byli!“

„Jak je to možné, že jsme sem přišli?“

Skutečně, je to zase onen bukový les, ten les s bílými rosolovitými houbami, ušima Jidášovými, které se rosí slzavým potem, s mokrou cestou dole a s pramenem, nad nímž byl obraz svatého Josefa.

„Jak to přijde? Museli jsme se nějak stočit do kruhu. Ale jak se nám to mohlo stát?“

Už je to tak, zachvěl se Vašek. Nemáme už před sebou žádný cíl, ztratili jsme náš vlastní směr – asi nám to teď udává někdo jiný. Cosi mate naše kroky a netroufám si už raději ani hádati, kdo by to z těch dvou – z těch dvou mrtvých mohl být.

„Když už tu jsme, tak se aspoň znovu napijem. Mám žízeň,“ stočil se Ruda ke studánce. Nebylo to vlastně na ničem zřejmo, ale Ruda to viděl či cítil, nebo přece jen spíše viděl? že tady, u té studánky, zde, už někdo byl. Plechový hrnček leží tu trochu jinak, než jak oni to tu zanechali.

Nebo snad se to jen tak zdá, snad leží stejně a nikdo druhý se ho nedotknul, snad to bylo v něčem jiném, co není možno postřehnouti, ale co se cítí, co se bez zjevných známek a důkazů dostává k vědomí. S jistotou? Ano, s jistotou: někdo tu byl. Musel tu být někdo – snad je ještě někde nedaleko tady v lese – kdosi, kdo je teď neviditelný, ale je tu přítomen či skoro ještě přítomen. Kdosi, kdo třeba ještě nic neví, nebo třeba ví vše, vůbec vše; snad má oči tak dobré, že pronikají dále než oči jiných lidí, a všechno postřehne; snad má uši jemnější ještě než divoká kočka, čich bystřejší než vlk, krok ještě tišší, než je dílo tlení ve spadaném listí bukovém, ba snad ani nemá dech. Možná však také, že má při sobě pušku, že nese železa žaláře, provaz šibenice, možná že ani není sám, že je jich víc.

Spěšně se napili a položili hrnček přesně tak, jak byl. Pak hleděli dostati se co nejkvapněji odtud, lekajíce se všeho, stále ve střehu, nohy podlomeny a kryjíce si hlavy nakrčeným ramenem. Tak se plížili, až přišli opět do nízkého smrkového lesa, ale brzo tu zas narazili na jeho okraj. Zase tu byla volná krajina s lukami a poli a s nedalekou osadou. Ale nebylo to už táž vesnice, kterou viděli předtím. Byla více utajena v stromoví a kolem se temnaly menší lesy.

Rozhodli se nejítí dál, ačkoliv se cítili na tomto lesním kraji obnaženi a nejisti, a to, co měli v týle, ten bludný bukový les se studánkou, je strašilo. Z mlžně potaženého nebe počalo drobně krápat. Zahrabali se do chvojí, nespali však, ani nemluvili.

* * *

S večerem bylo jim jasno, že dovnitř lesa nejsou již s to se vrátiti. Všechno v nich se proti tomu stavělo. V otevřené krajině bylo něco svůdného: sice ne jistota, ale volnost velmi jiná, než je volnost v hloubi lesů. V nahotě jetelišť a oranic bylo do daleka a zdaleka viděti. Teď ovšem už smrákalo; v osadě se rozsvítilo první světlo, kalně žlutavé oko, které bdělo a poněkud krátkozrace obzíralo navečerní krajinu. Vyšli a brali se dále po kraji smrčiny; naproti, za líně vyvaleným obloukem polí, zavíral se obzor jiným lesem. Tam si tedy přes pole namířili. Ze všech stran na ně narážel volný vzduch. To bylo něco docela jiného než tam v lese. Odvaha se počala po troškách vymotávati z pout bázně; těch několik slov, které spolu tiše vyměnili, nebylo zcela zbaveno důvěry. Tu náhle, jakoby z ničeho nic po nich cizí ruka chňapla: nějaký muž na ně z polí zavolal. Nebylo ho viděti, ale volal k nim, volal na ně ještě jednou a poznovu. Přilehli na mez, sevření jako hmota, prošlá vysokým žářem a naráz zase ztuhlá; jen ulekané srdce v ní poplašeně bušilo.

Ve tmě se pak připlazili k lesu, který uzavíral obzor. Zatajili se v podrostu, ale nemohli dlouho usnouti, ačkoliv přes všechnu zjitřenou úzkost teď nejvíce ze všeho na světě toužili po bezvědomí spánku.

* * *

Té noci usnuli pozdě a Ruda se několikrát prudce vyjevil ze spaní. Věděl dobře, kde se nalézá: v novém lese, kde ještě nebyl a kam nyní na konec dospěli, když za sebou zanechali dlouhou pouť, označenou svými špatnými činy a mstivým zrakem pronásledovatelů. Jak bude zítra? řekl si, a nechávaje tuto otázku otevřenou, aby do ní odkudkoliv z chladna noci číselo, poodešel od ní zase blíž k tišším a teplejším končinám spánku.

Zdálo se mu, že je doma a sedí – kde to sedí? – ach ano, vždyť sedí v hospodě. Jsou tu sousedé, jedni povídají, druzí hrají v karty. Hovoří o koních, o okresním zvěrolékaři, o loňské zimě. Rozvinula se hádka, je-li lépe dávatí na boule octan hlinitý, anebo křen. Říká se, hlásí se Ruda Aksamit ke slovu, že dobrý je obkladek s teplými otrubami – budeš něco povídat! okřikuje ho hajný (vida, vždyť se nic nestalo, hajný je živ, docela vesele živ! a sedí si tu před půllitrem piva v rohu u toho stolu, na kterém bývá ubrus), ty budeš něco povídat, Rudo Aksamite! – Proč bych nepovídal, na to mám právo, vždyť jsem si tu zaplatil pivo jako každý jiný. – Ty – ty koukej, ať jsi tiše, uráží ho hajný, jen ty se se mnou nehádej. – Já se nehádám, vy se hádáte, hájí se Ruda, to bych se na to podíval, aby mne tady někdo mohl okřikovat. – Ty mlč, povykuje od svého stolu hajný, ty tady máš nejméně co povídat, vždyť ty jsi mne zabil! Celá hospoda se vytrhla, ano, každý to teď vidí, hajný je mrtvý, to Ruda Aksamit ho zabil. –

Jen nedělej, však víš, žes mne zabil, Rudo Aksamite! zlobí se a žaluje hajný, a – bože, kde se tu vzala? – sedí tu vedle hajného sama Valerie a velmi se k němu má.

Není v růžovém keři, ale v načesaných vlasech má šípkový květ, i šaty má růžové s rukama nahýma, a tulí se milostně k hajnému, nadbytečně se smějíc, asi na znamení, že ho lituje a aby mu to vynahradila, že je mrtev. Ach, hrůza, jaký to ošklivý sen, zarmoutil se Ruda a probudil se.

Vaškovi nezdálo se nic. Jeho spánek o ničem nevěděl; nevěděl o lese, kde spí, nevěděl nic o vraždách ani o tísní minulých dnů, ani o bázních zítřku. Zhola nic v sobě neobsahoval ani nenesl; byl tak prostý a bezobsažný, že spáček, probudiv se nechápavě, jako by ze zcela jiného světa přišel, strašně se udivil z ranního jasu nadcházejícího dne.

* * *

„Rudo, co to ten člověk na nás včera večer v těch polích volal?“

„Nevím, nebylo tomu rozumět.“

„Kdo to mohl být, tam u té studánky?“

„Nevím, jakpak já mám všechno vědět?“

„Který pak den máme dneska?“

„Myslím, že bude středa...“

„Tak deset dní už jsme pryč. A teď, tady – Rudo –, ale mně se to tady tak strašně nelíbí...“

Ruda byl nazloben, raněn svým snem, rozmrzen z přestálých strachů, zjitřen nejistotami. Jeho duše se tvrdě sbalila do sebe jako zaťatá pěst a čouhal z ní břitký nůž vzteku.

„Mně,“ odsekl zle, „zrovna se to tak líbí. Však nás ještě nemají a také nás tak hned nedostanou.“

Les, ve kterém přespali, ukázal se docela malým lesem; byl to zcela úzký lesní jazyk, vlastně jen stráž, která se táhla podél potoka a cesty. Brzo došli na konec, kde byla zase otevřená krajina s drobnými lesnatými chlupy. Bylo patrné, že veliké lesní plochy nechali už za sebou.

„Co je to platno,“ řekl si Ruda, „musíme nějak do toho, ale dříve si musíme koupit kouření; bez toho to už nevydržím.“

Pod vrbovím stál bosý chlapec a šťouchal prutem do vody.

„Hej, hochu,“ chytil ho Ruda, „tady máš peníze a kup nám dvě stovky cigaret. A jestli tam mají čokoládu, tak vezmi čokoládu, nebo aspoň nějaké bonbony. Ale honem! my tady na tebe počkáme v těch vrbách. Dostaneš dobře od cesty.“

„To máš jedno,“ obrátil se k plaše mžikajícím Vaškovým očím, „kouření musí být. Potom,“ Ruda ukázal hrubým palcem přes pole, „to nabere tamhle na tu stranu. Budeš vidět, však my už se tam nějak schováme, jako kdybychom se do vzduchu rozplynuli!“

Proč by ne? řekl si Vašek, ale mnoho tomu nevěřil! Má-li co přijít, jen ať přijde. Jestli je to náš osud, tak už stejně nepomůže žádná chytrost, ale jenom odvaha. Ale teď bych si chtěl nejdřív na to všechno zakouřit.

* * *

Hoch s prutem klusal za vrby, k obci, ke krčmářovi.

„Dvě škatulky cigaret a nějakou čokoládu.“

„Máš peníze?“

Nad pult se zvedla dětská pěst, z níž čouhala stokoruna.

„To kupuješ pro sebe?“

„Ne. To mně pro to posílají nějakí dva páni, čekají na to ve vrbách.“

Dva páni? podivil se krčmář, pročpak by si dva páni posílali hocha a nešli by sami? A že čekají ve vrbách –

„A jací jsou to páni, Frantíku?“

„Takoví dva páni, oni to nejsou vlastně páni, ten jeden ani nemá čepici, ale slíbili mně od cesty.“

Co to ti dva jsou asi zač? řekl si krčmář, čepici nemají, ale mají stokorunu, nechtějí se ukázat a čekají ve vrbách. Tohle mně kouká nějak divně. – Měl včera cestu lesem a po celou hodinu zakusil nějakých strachů, aby ho někde nepotkali násilníci, ti dva vražedníci a pytláci, před kterými se teď třese celý kraj. Chvátal velmi, a ačkoliv nenesl žádné peníze, mořily ho všelijaké myšlenky; to on pil u pramene, doporučuje se do ochrany svatého tesaře s lilí,

neboť spěchem se zapotil a měl žízeň. Ho ho, aby to tak byli ti dva! Ty děsy, které jsem zažil včera, však bych jich nepřál nikomu, ty děsy, povídám, jsou-li to ti dva neřádi, ty bych já jim nemusel dát zadarmo, kdyby to tak byli ti ptáčkové, ti dva!

„Tu máš,“ naložil chlapci zboží a dal mu nazpět, „jdi napřed, Frantíku, ale neběž moc a ukaž mně, kde ti dva páni jsou.“

Krčmář se zastavil ve slušné vzdálenosti a čekal, až hoch s prutem odevzdá svůj nákup.

Dva muži vystoupili z vrboví, jeden v šatech tmavých, ten druhý, prostovlasý, v rezavých. – To budou oni, na mou duši, jsou to ti dva, zatajil krčmář dech, teď jen aby je brzo dostali.

Mužové počali dýmati z cigaret a hnuli se polním úvozem vzhůru k lesu.

„Frantíku,“ pokynul krčmář hochovi, „teď běž, utíkej, na četnickou stanici, že tu jsou ti dva vrahové!“

Tak, těm dvěma to nebude darováno, potěšil se krčmář a obrátil se domů. A jako na zavolanou najde ve dveřích svého podniku četníky.

„Ptáme se, máme tu někde toho Kalu a Aksamita, jestli snad se tu u vás pro něco nestavili,“ povídá strážmistr.

„Sám pánbůh vás sem poslal, páni, honem, povím vám to až pak, jen honem: tamhle jsou.“

„Kde?“

„Zamířili na Polom.“

„Haha! To trefili zrovna do pravého. Tak, páni,“ praví strážmistr, „jak to tady povídám: ti dva nám tu šli dneska naposled!“

* * *

Kamarádi se dělili o čokoládu. „Na, Vašku, je dobrá, však jsi se beztak takovéhle čokolády nikdy do syta nenajedl.“

Čokoláda je, cigarety jsou, a kdož ví, možná že jsme i ze všeho ven, praví si Vašek; dobré by to bylo, ale přece to za nic nestojí. Strach ve mně sedí jako bolák a užírám mě z mozku. Tak zlé to přece ani zvířata nemají. Nemají rozum, jim je snáz.

Ó, Valerie, vzpomíná Ruda svého mučivého snu, cos mi to udělala! jak bych já mohl teď přijít za tebou! To asi jsi o mně četla všechno v novinách, tak už ti nejsem teď dobrý, a ty teď nechceš se mnou nic mít. Leda že bych měl štěstí a vedlo se mně, a že bych jednou přišel jako velký pán, to bys obrátila, pak bys najednou měla pro mne srdce, ty mrcho! má krásko, vid'?

A ten hajný! Podivno, že celý ten čas se mně o hajném nezdálo. Až dnes. To není jen tak. Ten nám už asi nedá pokoj. A pak přijde možná ještě ten četník, to budou dva. – Ale ať si nikdo nemyslí: však já se jen tak lehce nedám! Však oni mne ještě nemají!

* * *

Polom je neveliký míšený les, na který se před dávnými časy snesla smršť a nadělala tu hluboké vývraty. Zbyly tu po nich roztroušené dolíky, dnes už zarovnané prstí a listím. V celých hnízdech rostly tu šupinaté jelenice, podobné peří krahujčímu, a černý stroček kreslil na některých místech klikaté mapy. U vstupu do lesa se Vašek pro něco sehnul; vedle ptačí kostry se tu cosi zalesklo: peníz, ztracená koruna.

„Hehe, co jsem našel,“ zvednul ji a třel o rukáv, „to znamená štěstí.“ Ale úsměv, který mu na okamžik pohnul rty, se tu neudržel a přenesl se daleko jinam:

„Jednou, když byla u nás pout', to mně bylo asi jedenáct let, jsem našel dvacetikorunu. Ležela u kramářské boudy s bavlněným zbožím a nikdo ji neviděl. Bože, já tenkrát a dvacetikoruna! já jsem myslel, že to ani nemůže být pravda, už jsem ji držel v ruce a já se pořád na ni potajmu díval, svým očím jsem nevěřil. Vašku, zázrak! řekl jsem si, vždyť si teď mohu koupit, co chci! Já ti pak chodil od boudy k boudě, vybíral jsem si a kupoval! Všechno, o čem se mně tenkrát jen zdálo, jsem teď měl naráz na dosah. Všechno, všecinko jsem si koupil, po čem jen srdce prahlo. Tenkrát, to byla ta nejšťastnější chvíle mého života!“

„Má nejšťastnější chvíle, to byl tenkrát ten srnec. V tu chvíli jako by se mně všechno na světě bylo splnilo; já byl jak v desátém nebi. A teď do toho ten hajný a tak nám to zkazil! Proto jsem do něj střelil; to měl z toho.“

„U mne největší štěstí, to bylo tehdy ta pout'. Co přišlo kdy potom, to už nikdy nebylo to.“

„Dej sem tu korunu, kdyžs už ji našel. Hodíme si, máme-li tady v tom lese zůstat, nebo jít dál.“

„Rudo, raději dál.“

„Jen ukaž! orel je zůstat, hlava je dál.“

Peníz se zatřepetal ve vzduchu a dopadl na otevřenou Rudovu dlaň.

„Orel.“

„Nu tak; ale ještě se podíváme na druhý konec, jaké to tam je.“ Mezi stromy po svahu dolů probleskoval jasný svit.

„Voda; pojd'me se tam podívat.“

Pod lesem byl veliký rybník, širá hlat' se skvěla v odlesku bílého nebe, až oko oslepovala, a v té první chvíli se zdálo, že nikde a ničím nekončí. Ale pak bylo viděti, že krajina je na obzoru uzavřena mlžným nástinem dalekých lesů. Tam až, zastesklo se Vaškovi z tohoto dalekého, mlžně modrého cíle, chtěl bych teď být!

Ale ta jasná širá hladina připomenula mu něco, čím se zachvěl: připomenula mu smrt, snad proto, že byla tak klidná a rovná, že se v ní obrážela vzdálenost, daleká cesta, hluché mlčení a němé odplování. Proč smrt? podivil se této své neurčité bázni, vždyť tu jsou přece lidé!

„Ó, hergot,“ zamručel Ruda, „podívej se, ti jdou na nás!“

Na hrázi pod lesem byli myslivci, lidé s klacky a puškami. Ach ne! řekl si Vašek. Tu však po prvé za ty dny, co byli na útěku, uslyšel Ruda volati své jméno: Rudolfe Aksamite! Václave Kalo! uslyšel Vašek a zaznělo mu to jako volání na poslední soud. Trhli sebou jako zvěř, poplašená na obrubě lesa, a hnali se zas do svahu vzhůru. Od hráze přirachotila za běžci rána z pušky jako padající hrom, zařízla se do zeleně a burcovala dálavu. „Střílejí do nás,“ zasmál se Ruda, ale v jeho očích nebyl žádný smích; tak, zrovna tak viděl Vašek dívati se v útisku poslední hodinky kočku, též v jejích očích byla taková tíha zlostného strachu.

„To nic, hochu, ještě nás nemají.“

Přeběhli svah a řítily se ke druhému konci lesa, odkud přišli.

„Zaraz, jsme v kleci!“ zasyčel Ruda, „už je to tady, tamhle je máš: četníci!“

Od hráze zaštěkla druhá rána. „Psi!“ ušklíbl se Ruda. Četníci a lidé, roztroušení v polích, útočili teď kalupem k lesu.

„Pojd' dovnitř, Vašku, teď jsme hotovi.“

Tak už to tedy přišlo; ale Vašek v sobě necítil odporu, spíš úlevu, spíš jakousi trpnou zvědavost, co se teď všechno stane. Už nemyslí, může jen vnímat. Ruda divě nasupený utíká vzhůru, drsný přerývaný ryk, který mu z hrdla vychází, aha, to má být Píseň práce, vnímá Vašek, co on si to teď jen vzpomněl? Ruda odjišťuje v běhu pistoli, nese on pomsty hrom, lidu hněv, asi jsme vzbouřenci, Vašek už také odjistil svůj revolver. Aksamit! Kala! zvučí to z oživeného lesa. Tu mne máte! ozval se Ruda ranou z pistole, Vašek za ním.

Les zaburácel ranami. Tady, Vašku, hodil sebou Ruda do dolíku na hřbetě Polomu a zapadl do vysoce nastlaného listí, jako kdyby se ve vzduchu rozplynul. I pronásledovatelé stali se neviditelnými; v tu chvíli nebylo nikoho z nich viděti.

Co přijde teď? vnímá Vašek, to snad na okraji dolíku se mají zjeviti ty dvě mstivé tváře, ta mrtvá hajného a ta mrtvá četníková, a budou volati: Sem, lidé, sem! Ach ano, kdyby bylo takové moci, která by mne vyzvedla a zvláštní silou povznesla mne odtud vzhůru, stále výš a dál, nad tento les, až k světlému nebi, a složila mne v těch modravých lesích, které bylo viděti daleko za tou širokou vodou tam na obzoru, bylo by dobře, byl bych zachráněn. Ale ne, nemohu uletět; země mne drží a pod kolenem tlačí ostrý kámen.

Už jdou! Do dolíku vběhl muž s holí v ruce, neboť se stal honcem hříšníků. Oči, upřené v hledání dokola, neviděly, co měly viděti, a on klopýtl o Rudovy nohy, Ruda vztáhl ruku a střelil. Modré oči se nechápavě udivily a lesní dělník Vojtěch Bíza sešel z kopečka dolů, pustil hůl, a vzpomínaje svých tří maličkých dětí a ženy Ludmily, klesl s prostřeleným životem na kolena a pak do náruče boží.

Vrahu! Vrahu! vykřikly pušky. Smrt! zaječely pistole. Ta seděla, Vašku, co? bylo slyšeti Rudův hlas. Vašek se ohlédl, jak kamarád střílí. Ruda svírá v pravici hrst suchého listí a hledá v něm spoušť. Pistole leží přece hned vedle, ale on o ni nedbá, on škytá a z úst mu jde krev. Co to? proč Ruda nestřílí? udivil se Vašek. Smrt! vykřikly pušky. Nad Vaškovou hlavou ulétla větev, do listí to švihlo a na Rudově čele rozpukla se drobná skvrna a vytryskl červený pramének. Proč po něm střílejí, vždyť je už přece mrtev! užasl Vašek. Václave Kalo! uslyšel zas znovu volati. S Rudou je konec, teď volají mne. Vyskočila v něm podivně sladká představa širé lesklé hladiny na obzoru s mlžným nástinem modravých hor. To už si nasadil revolver k čelu a spustil. Bože, co dělám, vždyť tam bude ten hajný, poděsil se. Ale už bylo pozdě: uviděl veliký sršící oheň a pak byla jen tma.

* * *

Je po nich, řekli mužové, a tak by to nemělo být: vyhnuli se trestu.

V osadách se rozkokrhali kohouti. – Bude pršet.

Začal podzim; spustil se dlouhý a sychravý déšť.